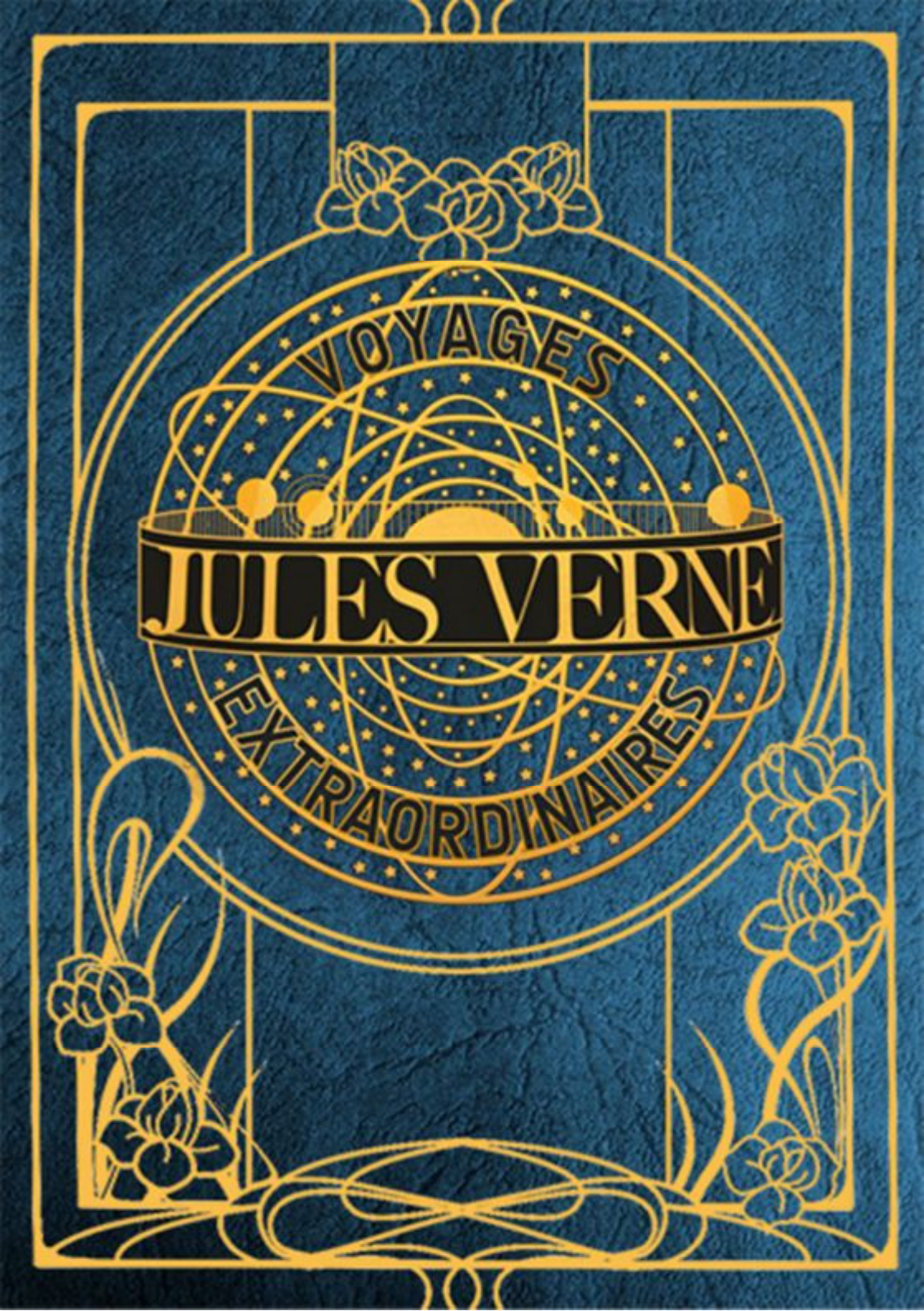
VOYAGES
JULES VERNE
EXTRAORDINAIRES

Jules Verne

Jules Verne

67
Contele de Chanteleine

Jules Verne – Le Comte de Chanteleine, Musée des familles, Paris, 1864-1865 (feuilleton)

Jules Verne – Contele de Chanteleine, editura Dexon Office, Bucureşti, 2021.

Ilustrații: J.-V. Foulquier, A. de Bar, E. Morin

Ediția electronică ver. 1.0 Dyo67 & Fizikant

Cuprins

Capitolul I Zece luni ale unui război eroic
Capitolul II Drumul spre Guérande
Capitolul III Traversarea
Capitolul IV Castelul de Chanteleine
Capitolul V Quimper în 1793
Capitolul VI Hanul Triunghiul Egalitar
Capitolul VII Cimitirul
Capitolul VIII Fuga
Capitolul IX Douarnenez
Capitolul X Insula Tristan
Capitolul XI Câteva zile de fericire
Capitolul XII Plecarea
Capitolul XIII Preotul misterios
Capitolul XIV Peşterile din Morgat
Capitolul IX Spovedania
Capitolul XVI 9 Thermidor

Contele de Chanteleine

Un episod din Revoluție

Capitolul I

Zece luni ale unui război eroic

Pe data de 24 februarie 1793, Convenția Națională a decretat o mobilizare suplimentară de trei sute de mii de oameni pentru a rezista coaliției străine; pe 10 martie trebuia să aibă loc încartiruirea recruților la Saint-Florent, în Anjou, pentru contigentul din această regiune.

Nici interzicerea nobililor, nici moartea lui Ludovic al XVI-lea, nimic nu a putut să îi tulbure pe țăranii din vest; însă dispersarea preoților, profanarea bisericilor, înscăunarea clerului juruit în parohii, culminând cu această nouă decizie de recrutare, i-au adus la capătul răbdării.

— Dacă e să murim, să murim la noi acasă! strigau toți.

Se aruncară asupra comisarilor Convenției şi, înarmați cu bâte, puseră pe fugă gărzile aduse să protejeze recrutarea.

În ziua aceea războiul din Vendée tocmai începuse; nucleul armatei catolice şi regale se constituia sub îndrumarea căruțaşului Cathelineau şi a paznicului de vânătoare Stofflet.

Pe 14 martie, micuța armată ocupă castelul Jallais, apărat de soldați din regimentul 84 şi de garda națională din Charonnes. Aici fu capturat de la republicani primul tun al armatei catolice, care fu botezat „Misionarul”.

— Ăsta are nevoie de o urmare, spuse Cathelineau tovarăşilor săi.

Această urmare fu războiul acestor țărani, care puseră pe fugă cele mai bune trupe ale Republicii.

După mâna de ajutor de la castelul Jaillis, cei doi căpitani din Vendée ocupară Chollet şi fabricară cartuşe din încărcăturile tunurilor republicane. Revolta câştigă

din acel moment provinciile Poitou şi Anjou; la sfârşitul lui martie fu jefuit oraşul Chantonnay, Saint-Fulgent fu capturat. Se apropia Paştele; ţăranii se despărţiră pentru a merge acasă să îndeplinească cele creştineşti, să coacă pâine şi să îşi schimbe saboţii uzaţi în timpul urmăririi Albaştrilor[1].

În aprilie reîncepu insurecţia; bărbaţii din Marais şi cei din Bocage se adunară sub comanda domnilor de Charette, de Bonchamps, d'Elbée, de Rochejaquelin, de Lescure şi de Marigny. Nobilii bretoni se aruncară în revoltă şi printre ei era unul dintre cei mai viteji, dintre cei mai buni, contele Humbert de Chanteleine; el îşi părăsi castelul şi se alătură armatei catolice care pe atunci număra o sută de mii de oameni.

Contele de Chanteleine, întotdeauna în prima linie, fu preţ de zece luni în mijlocul tuturor victoriilor, dar şi a tuturor înfrângerilor, biruitor la Fontenay, Thouars, Saumur, Bressuire, înfrânt la asediul de la Nantes, unde de altfel a murit şi generalisimul[2] Cathelineau.

În curând toate provinciile din vest se revoltară.

Albii mărşăluiră din acel moment din victorie în victorie şi nici Aubert Dubayet[3], nici Kléber cu teribilii săi soldaţi din Mayence, nici trupele generalului Canclaux nu au putut să reziste curajului lor de neînfrânt.

Convenţia[4], îngrozită, ordonă ca Vendée să fie făcută una cu pământul, iar localnicii să fie goniţi. Generalul Santerre ceru mine ca să arunce în aer ţinutul şi gaze

---

1 Trupele republicane. Regaliştii erau numiţi "les Blancs", Albii.

2 Grad militar onorific (fără însemne specifice) care se acordă temporar, doar pe timp de război, generalului care este investit cu exercitarea comenzii supreme.

3 Jean-Baptiste Annibal Aubert du Bayet (1759-1797) și Jean-Baptiste Kléber (1753-1800), generali în perioada Revoluției Franceze.

4 Convenția Națională a fost atât sistemul politic francez, cât și Parlamentul care a guvernat Franța de la 21 septembrie 1792 până la 26 octombrie 1795 în timpul Revoluției Franceze. Ea a urmat Adunării Legislative și a fondat Prima Republică.

soporifice ca să-l sufoce; voia să recurgă la asfixie generală. Soldații din Mayence au fost însărcinați să „creeze deşertul” decretat de Comitetul Salvării Publice .

La aceste veşti, trupele regaliste deveniră necruțătoare; contele de Chanteleine comanda pe atunci un corp de armată de cinci mii de oameni; se luptă ca un erou la Doué, la podurile din Cé, la Torfou, la Montaigu. Dar, în cele din urmă, sună ora eşecurilor.

Pe 9 octombrie, de Lescure fu înfrânt la Châtillon; pe 15 octombrie soldații din Vendée fură alungați din Chollet; câteva zile mai târziu Bonchamps şi d'Emblée căderau răpuşi. Marigny şi Chanteleine făcură minuni de vitajie, dar coloanele republicane îi încolțiră. Se gândiră atunci să treacă din nou fluviul Loara cu o armată fugară care mai număra încă patruzeci de mii de oameni capabili să lupte.

Fluviul fu trecut într-o debandadă totală. Chanteleine şi ai săi se alăturară armatei lui La Rochejachelein, care tocmai fusese numit generalisim şi acolo, în ciuda lui Kléber, Albii obținură o mare victorie la Laval, ultima din această campanie eroică.

Intr-adevăr, Albii erau dezorganizați. Chanteleine făcea tot posibilul să refacă armata regală; nu avea nici timpul, nici mijloacele necesare. Marceau tocmai fusese numit general-şef de către Comitetul Salvării Publice şi îi urmărea pe regalişti cu fermitate extremă. La Rochejaquelein, Marigny, Chanteleine fură nevoiți să se replieze la Le Mans, apoi să se arunce la Laval, de unde fură goniți a treia oară şi să fugă în final spre Anciens cu scopul de a trece din nou pe malul stâng al Loarei.

Însă nu exista niciun pod, nicio ambarcațiune; mulțimea disperată de țărani coborî pe malul drept al fluviului şi, neputând să ajungă în Vendée, fugarii nu avură de ales decât să se arunce asupra Bretaniei. La Blain obținură un ultim avantaj în ariergardă şi se năpustiră spre Savenay.

Contele de Chanteleine nu se abătu nicio clipă de la datorie; în timpul zilei de 22 decembrie, Marigny şi el, urmaţi de o mulţime înspăimântată, ajunseră la porţile oraşului; se puseră la pândă împreună cu o mână de soldaţi din Vendée în două pădurici care înconjoară Savenay.

— Aici trebuie să murim, spuse Chanteleine.

Câteva ore mai târziu îşi făcură apariţia Kléber şi avangarda republicană; generalul aruncă trei companii asupra oamenilor lui Marigny şi ai lui Chanteleine. În ciuda eforturilor lor îndârjite, Kléber îi alungă, silindu-i să se retragă în oraş. Apoi se opri şi nu mai înaintă niciun pas. Marceau şi Westerman îl presau să atace; însă Kléber, dorind să dea timp întregii armate regale să se adune la Savenay, nu se mişcă. Îşi dispuse trupele în semilună pe dealurile învecinate şi aşteptă cu răbdare momentul în care să-i strivească pe Albi dintr-o singură lovitură.

Noaptea care urmă fu sinistră şi tăcută. Se simţea că deznodământul acestui război era aproape. Conducătorii regalişti se reuniră într-un consiliu suprem. Nu mai puteau spera la nimic altceva decât la energia disperării; nu puteau spera la un loc sigur, la o şansă de a se preda, fuga era imposibilă; trebuia aşadar să lupte, iar pentru a avea şanse trebuia să atace.

În ziua următoare, pe 23 decembrie sau, după cum este consemnat în calendarul republican, pe 3 luna a patra[5] a anului II, la ora opt dimineaţa, Albii se năpustiră asupra Albaştrilor.

Era o vreme îngrozitoare. O ploaie rece, îngheţată, cădea în averse; ceaţa pusese stăpânire peste mlaştini; fluviul Loara dispăruse în negură; bătălia urma să se desfăşoare în noroi.

---

[5] În original *nivôse*, lună din calendarul republican cuprinsă între 21 decembrie şi 19 ianuarie.

Deşi inferiori ca număr, soldaţi din Vendée atacară cu o înflăcărare căreia cu greu puteai să-i rezişti. La strigătele „Trăiască Regele!” se răspundea cu „Trăiască Republica!”. Ciocnirea fu îngrozitoare; avangarda republicană bătu în retragere; degringolada puse stăpânire pe primele rânduri ale Albaştrilor, care se retraseră până la cartierul general al lui Kléber. Muniţia li se termină.

— Nu mai avem gloanţe! strigară câţiva soldaţi către general.

— Ei bine, băieţi, cu patul puştii! le răspunse Kléber.

În acelaşi timp aruncă în luptă un batalion din regimentul 31; nu aveau nici muniţie, nici cai, însă generalul republican alcătui o trupă de cavalerie din statul său major şi aruncă ofiţerii asupra duşmanului.

Albii începură atunci să rupă rândurile şi fură nevoiţi să se retragă în Savenay, unde fură urmăriţi cu înverşunare. În zadar făcură minuni de vitejie, fură nevoiţi să cedeze, copleşiţi de numărul inamicului. Piron, Lyot muriră cu armele în mână. Fleuriot, după ce încercă fără succes să reunească trupele împrăştiate, trebui să străpungă armata republicană pentru a se repezi împreună cu o mână de oameni în pădurile învecinate.

În tot acest timp, Marigny şi Chanteleine luptau cu disperare; dar rândurile ţăranilor se subţiau, moartea şi fuga săpau goluri.

— Totul e pierdut! strigă Marigny contelui de Chanteleine, care se lupta ca un erou alături de el.

Contele era un bărbat de vreo patruzeci şi cinci de ani, cu o statură impunătoare, avea o figură nobilă, îndrăzneaţă, dar tristă sub stratul de praful de puşcă şi de sânge, teribil la vedere, în ciuda hainelor mânjite în bătălie; într-o mână ţinea un pistol fără gloanţe, iar în cealaltă o sabie strâmbă, plină de sânge; se alăturase lui Marigny după ce făcuse o spărtură în rândurile

republicanilor.

— Nu mai avem de ce să ne apărăm, spuse Marigny.

— Nu! Nu! răspunse contele cu un gest disperat. Ce facem cu femeile, cu copiii, cu bătrânii de care oraşul este plin, îi lăsăm de izbelişte?

— În niciun caz, Chanteleine! Dar ce să facem cu ei, unde îi trimitem?

— Pe drumul spre Guérande.

— Atunci fă-o! Spune-le să te urmeze.

— Şi tu?

— Eu? Eu vă voi apăra pe toţi cu ultimele lovituri de tun.

— Bun-rămas, Marigny.

— Adio, Chanteleine.

Cei doi ofiţeri îşi strânseră mâinile. Chanteleine se grăbi să se ducă în oraş şi în curând o coloană de refugiaţi părăsi Savenay sub comanda sa, coborând pe drumul spre Guérande.

— La mine, băieţi! strigă Marigny despărţindu-se de camaradul său de arme.

La această chemare, ţăranii se alăturară căpeteniei lor, târând după ei două tunuri de calibrul opt. Marigny le amplasă pe un deal astfel încât să le asigure retragerea; două mii de oameni, singurii supravieţuitori ai armatei sale, îl înconjurau, gata să se sacrifice pentru el.

Însă nu putură să reziste în faţa armatei numeroase a republicanilor. După două ore de luptă încrâncenată, ultimii Albi, decimaţi, fură nevoiţi să se împrăştie şi se repeziră prin împrejurimi.

În ziua aceea, pe 23 decembrie 1793, impunătoarea armată catolică şi regală încetă să existe.

Capitolul II
Drumul spre Guérande

O mulțime imensă, înfricoşată, zdruncinată, fugea nebuneşte înspre Guérande; coborau văile spre oraş precum un torent, izbindu-se unii de ceilalți la cotituri şi revărsându-se peste taluz[6]. Mulți dintre cei mutilați de săbiile Albaştrilor în timpul bătăliei îşi găsiră acolo sfârşitul. Confuzia era de nedescris.

În tot acest timp, în mai puțin de o oră, oraşul fu evacuat în întregime; rezistența lui Marigny oferise fugarilor timpul necesar să adune femeile, bătrânii, copiii şi să plece repede la drum. Puteau auzi deasupra capetelor tirul tunurilor care le protejau retragerea. Însă când acestea tăcură, Albii întâmpinară tăcerea cu strigăte de disperare. Urma să aibă pe urme toată armata duşmană. Într-adevăr, focuri de armă din ce în ce mai numeroase, din ce în ce mai apropiate, izbucniră în flancurile coloanei lungi de oameni, iar nefericiții se prăbuşiră în număr mare pentru a nu se mai ridica niciodată.

Imaginea acestei debandade este imposibil de descris; ploaia se întețea într-o ceață pe care numai focurile de armă o mai destrămau pe alocuri; băltoace mari de apă amestecată cu sânge proaspăt brăzdau drumul. Însă trebuia cu orice preț să meargă mai departe. Singura şansă de salvare era să meargă înainte; în dreapta erau mlaştini imense, în stânga fluviul umflat şi ieşit din matcă; era imposibil să te abați de la drumul drept, iar dacă vreun regalist disperat s-ar fi aruncat pe malul Loarei, ar fi găsit malurile încă acoperite de cadavrele

[6] Taluzul este o suprafață înclinată cu panta mai mare de 45°, realizată în special antropic, care mărgineşte un rambleu sau un debleu.

celor uciși de Carrier[7].

Generalii republicani îi hărțuiau pe fugari, omorându-i sau punându-i pe fugă; răniții, bătrânii, femeile încetineau înaintarea cortegiului funest; copiii născuți în ajun erau ținuți goi, fără nicio apărare în fața capriciilor vremii; mamele nu aveau cu ce să îi acopere; toate chinurile și suferințele erau sporite de frig și de foame; vitele care fugeau pe același drum, acopereau zgomotele furtunii cu mugetele lor și, de cele mai multe ori, înnebunite de groaza care părea că nu mai are sfârșit, intrau cu capetele aplecate printre oameni și îi luau în coarne lăsându-i plini de sânge.

Acolo, în mijlocul acestei dezordini, rangurile și clasele sociale se amestecau; o mare parte dintre tinerele de viță nobilă din Vendée, Anjou, Poitou, Bretania, cele care-și urmaseră frații, tații, soții în timpul marelui război, își împărțeau suferința cu cele mai umile țărănci. Câteva dintre aceste fete curajoase, de o vitejie ieșită din comun, apărau singure flancurile convoiului. Erau auzite adesea strigând:

— Trageți, femei din Vendée!

Apoi, așa cum făceau Albii, se ascundeau prin desișurile de pe marginea drumui și schimbau focuri de armă cu soldații republicani.

Între timp se lăsa seara; contele de Chanteleine, fără a se gândi la viața lui, îi încuraja pe acești nefericiți lipsiți de noroi; îi ridica pe cei împotmoliți, pe cei rămași fără nicio putere; se întreba dacă întunericul îi va proteja pe fugari sau îi va da ocazia dușmanului să îi

[7] Jean-Baptiste Carrier (1756-1794) a fost un revoluționar și politician francez, cunoscut pentru acțiunile sale în Războiul din Vendéea în timpul Domniei Terorii. Având ordin de a suprima contrarevoluția regalistă, el a comandat execuția a 4.000 de civili, în principal preoți, femei și copii în Nantes, unii prin înecare în râul Loara, pe care Carrier l-a descris drept „Cada Națională”.

omoare pe toți.

Drumul spre Guérande. Desen de Foulquier

Inima îi sângera la vederea atâtor suferințe, iar lacrimile îi inundau ochii; ochii nu i se puteau obişnui cu acest spectacol sinistru.

Cu toate acestea, văzuse multe în timpul acestui război de zece luni; la prima revoltă din Saint-Florent, părăsind castelul Chanteleine, soția, fiica, tot ce îi era mai drag, zbură în apărarea altarului. Îndrăzneț, devotat, curajos, mereu în primele rânduri în toate luptele armatei regale, era unul dintre acei oameni care l-au făcut pe generalul Beaupuy să spună:

— Trupele care au învins astfel de francezi se pot lăuda că au învins toate popoarele Europei unite împotriva unuia.

Cu toate acestea, nu își terminase îndatorirea odată cu înfrângerea de la Savenay; stătea în urma convoiului imens, îmboldind și împingând rândurile fugarilor, trăgând ultimele gloanțe și respingând cu sabia pe Albaștrii prea avansați. Dar, orișice ar fi făcut, își vedea tovarășii murind unul câte unul în spatele coloanei și le auzea strigătele atunci când erau măcelăriți în întuneric.

Și atunci, cu brațele întinse, împingea mulțimea pe drumul spre Guérande, o îndemna și o încuraja cu vorbele sale.

— Haideți o dată, mergeți! le spunea celor întârziați.

— Domnule ofițer, eu nu mai pot, îi răspundea cineva.

— Eu mor, striga altcineva.

— Ajutor! Ajutor! țipa o femeie pe care un glonț dușman tocmai o lovise lângă el.

— Fata mea! Fata mea! strigă înnebunită o femeie despărțită de copilul ei.

Contele de Chanteleine, consolând, sprijinind, ajutând, mergea de la unul la altul, dar se simțea copleșit.

Pe le ora patru după-amiază veni la el un țăran pe care îl recunoscu, în ciuda întunericului și a ceții.

— Kernan! strigă el.

— Da, stăpâne!

— Ești viu!

— Da! Dar trebuie să mergem, să mergem! răspunse ţăranul încercând să-l ia pe conte.

— Dar nu putem să îi lăsăm de izbelişte pe toţi oamenii aceştia nenorociţi, spuse el, arătând spre grupurile împrăştiate.

— Stăpâne, curajul dumneavoastră nu mai poate fi de ajutor!... Haideţi! Haideţi!

— Kernan, ce vrei de la mine?

— Vreau să vă spun că vă paşte o mare nenorocire.

— Pe mine?

— Da, stăpâne! Doamna contesă, nepoata mea Marie...

— Soţia mea! Fata mea! strigă contele apucându-l de braţ pe Kernan.

— Da! L-am văzut pe Karval!

— Karval! exclamă contele în timp ce îl scotea din mulţime pe bărbatul care îi vorbise.

Era un ţăran care purta o căciuliţă de lână maronie acoperită de o pălărie cu boruri largi, înconjurată de un şirag de mătănii, care-i ascunzândea în întuneric faţa energică şi aspră; părul său lung, năclăit de sânge, îi cădea pe umerii largi; pantalonii largi de pânză îi atârnau în pliuri până la genunchii goi şi roşii de frig; Mai jos, ghetrele drapate erau susţinute de jartiere multicolore; picioarele lui, pierdute în saboţii enormi pe jumătate scâlciaţi, se odihneau pe un strat de paie amestecat cu sânge. O piele de capră aruncată pe spatele bretonului îi completa ţinuta; din centura cu cataramă mare ieşea mânerul unui cuţit, iar în mâna dreaptă ţinea de la mijlocul ţevii o puşcă.

Acest ţăran trebuie să fi fost extrem de viguros; într-adevăr, el era considerat în ţinutul său ca având o forţă formidabilă, supraomenească; au fost amintite trăsături uimitoare ale lui, iar luptătorul teribil nu-şi găsise naşul la sărbătorile religioase din Bretania.

Hainele zdrenţuite, murdare, însângerate,

mărturiseau cu vârf şi îndesat participarea lui la ultimele lupte ale armatei catolice.

Îl urmă pe contele de Chanteleine cu paşi mari. Acesta, ca să înainteze mai rapid, o luă prin şanţurile pline de apă şi de nămol. Vorbele spuse de Kernan îl înspăimântaseră.

Când ajunse în faţa convoiului se trezi lângă o pădurice, un fel de crâng, în care îl împinse pe breton spunându-i cu o voce schimbată:

— L-ai văzut pe Karval?

— Da, stăpâne!

— Unde?

— În încăierare, printre Albaştri!

— Şi te-a recunoscut?

— Da!

— Ţi-a spus ceva?

— Da, după ce şi-a descărcat pistoalele în mine.

— Nu eşti rănit? strigă din răsputeri contele.

— Nu, încă nu, răspunse bretonul zâmbind trist.

— Şi ce ţi-a spus nenorocitul acela?

— Eşti aşteptat la castelul de Chanteleine! a strigat, dispărând în mijlocul fumului. Am vrut să mă iau după el, dar nu am reuşit.

— Eşti aşteptat la castelul de Chanteleine!, repetă contele. Ce a vrut să spună cu vorbele astea?

— Numai lucruri rele, stăpâne!

— Şi ce făcea în armata republicană?

— Comanda o trupă de tâlhari de teapa lui lui.

— Ah! Demn ofiţer al armatelor Convenţiei! L-am gonit de la mine de acasă pentru furt!

— Da! Tâlharii îşi găsesc întotdeauna drum în vremurile ăstea. Dar vorbele lui Karval sunt la fel de îngrozitoare: „Spre castelul de Chanteleine!” aşa a strigat; să mergem cât mai repede acolo!

— Da! Da! răspunse contele cu o exaltare dureroasă. Dar nenorociţii ăştia şi cauza catolică?...

Familie bretonă. Desen de Morin

— Stăpâne, spuse grav Kernan, familia este mai presus de patrie. Ce s-ar alege fără noi de doamna contesă şi de nepoata mea Marie? V-aţi îndeplinit datoria ca un adevărat gentilom; v-aţi bătut pentru Dumnezeu şi pentru rege. Să ne întoarcem la castel şi, odată ai noştri puşi la adăpost, ne vom întoarce. Armata catolică este distrusă, dar nu s-a terminat totul! Credeţi-mă! Ne mutăm în Morbihan; cunosc acolo pe un anume Jean Cottereau care de abia aşteaptă să le dea de furcă republicanilor, iar noi îl vom ajuta să încurce treburile.

— Vino deci, spuse contele; ai dreptate! Vorbele lui

Karval sunt amenințătoare! Trebuie să le scot din Franța pe soția şi fiica mea şi mă voi întoarce să mă las ucis aici.

— Ne vom întoarce împreună, stăpâne, răspunse Kernan.

— Dar cum facem să ajungem la castel?

— După părerea mea, continuă țăranul, ar trebui să mergem spre Guérande şi de acolo să continuăm pe coastă fie la Croisic, fie la Piriac şi să ajungem pe mare într-unul din golfurile din Finistère.

— Şi de unde o barcă? exclamă contele.

— Aveți ceva aur la dumneavoastră?

— Da, aproape o mie cinci sute de livre.

— Foarte bine! Cu bani ăştia cumpărăm o barcă de pescuit şi, dacă este nevoie, tocmim şi pescarul.

— Şi totuşi?

— Nu avem de ales, stăpâne. Dacă mergem pe jos vom da foarte repede peste un detaşament de Albaştri sau, nevoiți să ne ascundem, să evităm drumurile, să mergem doar pe urme, să pierdem timpul mergând înainte şi înapoi, riscăm să ajungem prea târziu, în cazul în care ajungem.

— Atunci să mergem, zise contele.

— Să mergem, răspunse Kernan.

Contele de Chanteleine avea toată încrederea în Kernan, fratele său de lapte. Viteazul breton făcea parte din familie. O striga pe domnişoara Marie de Chanteleine „nepoata mea”, iar fata îi spunea „unchiule Kernan”. Încă din copilărie stăpânul şi servitorul erau de nedespărțit; bretonul, datorită educației primite, era mai presus de ceilalți oameni de condiția lui. După ce împărtăşise plăcerile copilului, oboselile tânărului, tocmai îşi luase partea din mizeriile şi nenorocirile războiului. Contele, plecând să se alăture lui Cathelineau, ar fi vrut să-l lase pe Kernan la castelul de Chanteleine, însă era peste poate să desparți frate de

frate; de altfel, alți servitori rămaseră pentru a o apăra pe contesă. Apoi, situația castelului ascuns în Finistère, departe de Quimper, departe de Brest unde aţâţau spiritele grupările de republicani, într-un ţinut pierdut între le Fouesnant şi Plougastel, îl liniştea pe conte şi, crezându-şi familia în siguranță, nu ezitase nicio clipă să se arunce în rândurile armatei regaliste.

Numai că întâlnirea cu Karval, fost slujitor al castelului, gonit cu un an în urmă pentru furt, amenințările şi vorbele sale erau un pericol imediat în fața căruia trebuiau să se repeadă fără tăgadă.

Contele şi Kernan ieşiră aşadar de pe drum în momentul în care fugarii ajungeau în mlaştinile din Saint-Joachim. Întrezăriră pentru ultima dată convoiul înfricoşat care se pierdea în mijlocul tenebrelor şi ale cărui strigăte se stingeau încet-încet în umbra nopții.

La ora opt seara Kernan şi contele ajunseră la Guérande. Erau de abia cu o jumătate de oră înaintea celor mai rapizi dintre fugari; grilajele porților erau coborâte dar, cunoscând uşile secrete, pătrunseră pe străzile pustii.

Ce linişte neobişnuită față de nebunia înfricoşătoare din Savenay! Nicio lumină pe la ferestre, niciun trecător întârziat! Groaza îi închisese pe locuitori în casele lor întunecate, cu bare şi lacăte la porți; cei din Guérande auziseră toată dimineața glasul tunurilor. Oricare ar fi fost deznodământul luptei, erau disperați, temându-se invazia învinşilor demoralizați, dar şi de cea a învingătorilor nemiloşi.

Cei doi tovarăşi de fugă mergeau repede prin hârtoapele drumului, iar zgomotul paşilor răsuna sinistru; ajunseră în piața Bisericii şi curând la zidurile de apărare.

De acolo putură să audă zgomotul din ce în ce mai puternic care venea dinspre câmpie, un murmur amenințător în care izbucneau uneori detunăturile

armelor de foc.

Ploaia încetase; Luna apăruse printre norii sfâşiaţi, joşi şi întunecaţi, pe care vântul din vest îi răsucea cu rafalele lui; era o iluzie optică să vezi cum astrul nopţilor, parcă prins în ameţeală, părea să alerge într-o cursă nebună; lumina sa, foarte vie uneori, lumina intens câmpia, scoţându-i la iveală cele mai mici detalii cu o claritate nebănuită şi plimba pe pământ umbre repezi şi mari.

Contele şi Kernan aruncară atunci o privire spre mare. Golful Guérande se deschidea în faţa lor, dincolo de imensul eşichier al mlaştinilor sărate. La stânga, clopotniţa târgului Batz ieşea dintre dunele gălbui de nisip; mai departe, săgeata turnului din Croisic, estompată de ceaţă, era la capătul limbii de pământ care se pierdea în ocean; la dreapta, la capătul golfului, ochii pătrunzători ai lui Kernan putură totuşi să vadă clopotniţa din Piriac. Dincolo, marea scânteia sub mănunchiul de raze ale lunii şi se confunda în aceeaşi strălucire cu linia cerului.

Vântul bătea cu putere; copacii firavi îşi scuturau scheletul descărnat, iar din când în când câte o piatră se desprindea din locul ei şi se rostogolea din înălţimea meterezelor în şanţul mocirlos.

— Ei bine, spuse contele de Chanteleine camaradului său, arcuindu-se în vânt, acolo Croisic, dincolo Piriac. Unde mergem?

— La Croisic, vom găsi mai uşor o barcă de pescuit; însă dacă va fi nevoie să ne întoarcem, odată intraţi pe această limbă de pământ vom fi în mare încurcătură şi ar fi foarte uşor să ni se taie orice retragere.

— Cum spui tu, Kernan. Te urmez, dar ia-o pe drumul cel mai scurt, dacă nu pe cel mai sigur.

— Aş fi de părere să ocolim golful şi să ne îndreptăm

spre Piriac. Sunt doar vreo trei leghe[8] de mers şi, dacă întindem pasul, vom ajunge acolo în cel mult două ore.

— La drum! răspunse contele.

Cei doi fugari părăsiră oraşul în timp ce primele rânduri ale soldaților din Vendée pătrundeau prin fortificațiile din partea opusă, forțând porțile, escaladând şanțurile de apărare, dând un adevărat asalt. Imediat apărură lumini la ferestre; liniştitul Guérande fu copleşit de un zgomot şi o dezordine neobişnuite. Exploziile zguduiau zidurile vechi şi nu mai dură mult până când clopotul bisericii aruncă în văzduh sunete gâfâite de alarmă.

Contele simți o strângere de inimă sfâşietoare; mâna i se crispă pe armă; s-ar fi zis că voia să se întoarcă în ajutorul nefericiților săi tovarăşi.

— Şi doamna contesă? Şi nepoata mea Marie? Ce se va întâmpla cu ele? întrebă Kernan cu o voce gravă.

— Vino! Vino! răspunse contele coborând cu pas repede taluzul oraşului.

În curând şi stăpânul, şi servitorul ieşiră în câmp liber. Ajunseră pe coastă ca să evite drumurile bătătorite şi ocoliră mlaştinile sărate, în care grămezi de sare străluceau sub razele de lună. Şoapte sinistre se strecurau printre copacii scheletici îndoiți de vântul din largul mării şi se putea auzi năucitoarea melancolie a fluxului.

Se auziră mai multe strigăte de durere; câteva gloanțele rătăcite se turtiră cu un zgomot sec de stâncile de pe coastă. Flăcările incendiilor luminau orizontul cu reflexe palide, iar haitele de lupi înfometați, simțind mirosul de carne proaspătă, se chemau în noapte cu urletele lor înfricoşătoare.

---

[8] La vremea când are loc acțiunea cărții, leghea avea valoarea de 3898 m (leghea nouă pariziană), 4288 m (leghea poştală) sau 4678 m (leghea tarifară).

Contele şi Kernan mergeau fără să schimbe un cuvânt; însă îi frământau aceleaşi gânduri şi comunicau unul cu celălalt la fel de clar ca şi cum şi-ar fi vorbit.

Se opreau uneori ca să privească în spate, examinând câmpia; apoi, văzând că nu sunt urmăriți, îşi continuau drumul cu paşi mari.

Nu era nici ora zece când ajunseră în orăşelul Piriac. Nu vrură să se hazardeze pe străduțele lui şi se îndreptară direct spre capul Castelli.

De acolo, privirile lor puteau să cuprindă toată marea: la dreapta se înălțau stâncile insulei Dumet; la stânga, farul din Four îşi arunca luminile intermitente spre toate punctele orizontului; în larg, Belle-Île îşi etala silueta întunecată şi neclară.

Contele şi camaradul său nu găsiră nicio barcă de pescar şi se întoarseră la Piriac. Acolo, mai multe şalupe ancorate pe nisip se balansau în hula fluxului.

Kernan puse ochii pe una dintre ele, de pe care pescarul tocmai se pregătea să plece după ce strânsese vela.

— Hei, prietene! îi strigă el.

Pescarul interpelat sări pe nisip şi se apropie cu un aer destul de nelinişt it.

— Vino puțin, îi spuse contele.

— Nu păreți deloc să fiți de prin partea locului, spuse pescarul după ce îndrăzni să mai înainteze câțiva paşi. Ce vreți de la mine?

— Poți să ieşi pe mare chiar în seara aceasta, spuse Kernan, şi să ne duci până la...

Kernan se opri.

— Până unde?

— Unde? Îți vom spune odată ce suim la bord, îi răspunse contele.

— Marea este agitată, iar vântul *surouë* nu prevesteşte nimic bun.

— Şi dacă te-am plăti foarte bine? îi răspunse Kernan.

— Nu îmi risc pielea cu niciun preț, zise pescarul care încerca se le distingă fețele celor doi.

După o clipă le spuse:

— Aşa cum văd, veniți dinspre Savenay. Cam mult zgomot pe acolo!

— Ce-ți pasă ție? zise Kernan. Vrei să ne duci sau nu?

— Pe legea mea, nu!

— Am putea să găsim în oraş vreun marinar mai curajos decât tine? întrebă contele.

— Asta nu prea cred, răspunse pescarul. Dar ia ziceți, adăugă el făcând cu ochiul, nu-mi spuneți decât jumătate din ce ar trebui să ştiu ca să vă iau la bordul vasului meu. Cam la ce sumă v-ați gândit?

— O mie de livre, răspunse contele.

— Hârtie fără valoare!

— În aur, îi zise Kernan.

— Aur, aur adevărat, hai să vedem.

Contele îşi desprinse centura şi scoase vreo cincizeci de ludovici.

— Barca ta de abia dacă valorează un sfert din banii ăştia.

— Aşa-i! răspunse pescarul cu ochi aprinşi de lăcomie, dar pielea mea cred că face tot restul.

— Aşadar?

— Îmbarcarea! zise pescarul luând aurul contelui.

Îşi trase barca pe prundiş. Contele şi Kernan intrară în apă până la genunchi şi săriră în ambarcațiune. Ancora fu ridicată din nisip. În acest timp Kernan ridică verga, iar vela foc roşiatică se ridică în bătaia vântului.

În momentul în care pescarul vru să urce şi el la bord, Kernan îl împinse cu putere şi cu o apăsare de prăjină[9] duse barca la vreo zece picioare în larg.

— Ce naiba! exclamă pescarul.

— Păzeşte-ți pielea! îi strigă Kernan. Nu avem de ales.

[9] În original *gaffe*, prăjină cu cârlig şi vârf de fier.

Barca ta este plătită.

— Păi... ? se miră contele.

— Mă pricep la treaba asta, răspunse Kernan care, trăgând scota[10] şi apucând cârma, lansă barca în vânt.

Înmărmurit, pescarul rămase fără cuvinte, iar când îşi recăpătă graiul nu putu decât să strige:

— Hoții de republicani!

Însă deja ambarcațiunea dispărea în penumbră, în mijlocul spumei întunecate a valurilor.

[10] Cordaj folosit pentru orintarea unei vele.

Capitolul III
Traversarea

Kernan, aşa cum de altfel tocmai spusese, se descurca foarte bine să cârmească o ambarcaţiune; dăduse dovadă de acest lucru în tinereţe pe când era pescar şi cunoştea coastele Bretaniei de la fâşia de pământ din Croisic până la capul Finistère. Nu exista nicio stâncă, niciun liman, niciun golf pe lângă care să nu fi trecut. Ştia foarte bine orele mareei şi nu se temea nici de stâncile ascunse sub apă, nici de fundul prea ridicat al mării.

Barca pe care urcaseră cei doi fugari era o şalupă de pescuit suplă cu pupa joasă, dar cu prora ridicată şi construită minunat pentru a tăia valurile, chiar şi pe vreme neprielnică; avea două pânze de culoare roşie: trinca[11] şi vela aurică[12].

Puntea, întinsă pe toată lungimea bărcii, nu avea decât o singură deschizătură pentru omul de la cârmă; putea deci să treacă fără probleme prin valuri, ceea ce i se întâmplase adesea când mergea la pescuit de sardine pe lângă Belle-Île, iar mai târziu revenea să găsească intrarea pe Loara pentru a urca până la Nantes.

Kernan şi contele erau suficienţi ca manevreze barca. O dată pânzele ridicate, barca ieşi în larg.

Ajutată de vântul *surouë*, zbura în viteză pe valuri. Deşi briza fu foarte puternică, bretonul nu vru să reducă suprafaţa velelelor, care se înclinau uneori până când frânghiile se udau în mare; dar, fie cu o mişcare îndrăzneaţa a cârmei, fie filând câte puţin scota, Kernan redresa barca şi o arunca din nou în vânt.

---

[11] Velă triunghiulară fixată pe bompres (catargul înclinat de la proră).

[12] Velă patrulateră asimetrică fixată pe o vergă înclinată al cărei capăt jos e bordul de atac.

La ora cinci dimineața trecea printre Belle-Île şi peninsula Quiberon care, câteva luni mai târziu, urma să fie înecată de sânge francez spre ocara Angliei.

Ceva peşte afumat era cam toată mâncarea de pe şalupă; cei doi fugari putură aşadar să se hrănească puțin; nu mai mâncaseră de mai mult de cincisprezece ore.

În primele momente ale traversării contele de Chanteleine nu rosti niciun cuvânt; căzuse pradă unei emoții profunde. În sufletul său se amestecau confuz imagini din trecut cu cele pe care le prevedea în viitor. În momentul în care alerga în ajutorul soției şi al fiicei sale, acestea i se păreau amenințate din ce în ce mai mult. Se întreba care ar fi posibilitatea să se întâmple ceva rău şi încerca să-şi aducă aminte ultimele veşti pe care le primise de la castel.

— Acest Karval, spuse în cele din urmă Kernan, e bine-cunoscut în ținut şi, cu siguranță, dacă s-ar reîntoarce oamenii de la castel nu îl vor primi cu brațele deschise.

— Bineînțeles! răspunse bretonul, iar noi n-am renunța să-i facem figura. Dar dacă nemernicul se întoarce, nu va fi singur şi, la un simplu denunț al său, doamna contesă şi nepoata mea Marie ar putea fi arestate. Două biete femei inofensive! Ce vremuri trăim!

— Da, îngrozitor! Kernan, vremuri în care mânia lui Dumnezeu cu greu ne cruță, dar trebuie să ne supunem voinței Lui. Fericiți cei care, fără de familie, nu au a se teme decât pentru ei înşişi! Noi ceilalți, Kernan, noi luptăm, ne apărăm, ne batem pentru cauza sfântă! Însă mamele, surorile, fiicele noastre nu pot decât să plângă şi să se roage.

— Din fericire suntem aici, răspunse Kernan, şi, înainte de a ajunge la ele, ar trebui să treacă peste cadavrele noastre. Orice ar fi, stăpâne, ați făcut bine că le-ați lăsat pe doamna şi domnişoara la Chanteleine;

curajoasele femei ar fi vrut să vă urmeze pe câmpul de luptă la fel ca doamna de Lescure, doamna de Donnissant şi atâtea altele! Dar cu preţul atâtor suferinţe şi atâtor amărăciuni!

— Şi cu toate astea, îmi pare rău că nu le am lângă mine! Le-aş fi ştiut în siguranţă, iar după ameninţările lui Karval mă tem.

— Oh, mâine dimineaţă, dacă ne ajută şi vântul, atingem coasta Finistère şi, orice s-ar întâmpla, nu vom fi departe de castel.

— Sărmanele femei vor fi foarte mirate să ne vadă, spuse contele zâmbind trist.

— Dar şi fericite, îi răspunse Kernan. Nepoata mea Marie, cum se va arunca ea la gâtul tatălui şi în braţele unchiului său! Dar nu va trebui să pierdem timpul pentru a le duce la loc sigur.

— Da, ai dreptate, Albaştrii nu vor întârzia să viziteze castelul; municipalitatea din Quimper nu va întârzia să dea alarma.

— Şi atunci, stăpâne, ştiţi ce-ar trebui să facem odată ajunşi la castel?

— Da, spuse contele, scoţând un oftat.

— N-avem două alegeri, continuă bretonul, ci doar una.

— Pe care? întrebă contele.

— Stăpâne, cu banii dumitale şi cu ai mei trebuie cu orice preţ să facem rost de o barcă şi fugim în Anglia.

— Să merg în exil! spuse contele cu vocea sfâşiată de durere.

— Dar trebuie! răspunse Kernan. În ţară nu mai sunteţi în siguranţă nici dumneavoastră, nici familia.

— Ai dreptate, Kernan! Comitetul Salvării Publice va încerca nişte represalii îngrozitoare în Bretania şi în Vendée. După ce va câştiga va masacra totul!

— Exact cum spuneţi; şi-a trimis deja agenţii cei mai cruzi la Nantes. Va mai trimite la Quimper, la Brest, iar

râurile din Finistère vor fi pline în scurt timp de cadavre, ca pe Loara.

Traversarea. Desen de Foulquier

— Da! exclamă contele. Soția, fata mea! Trebuie să le salvăm cu orice preț! Sărmanele şi blândele ființe! Dar dacă emigrăm tu mergi cu noi, Kernan.

— Vă voi urma îndeaproape, stăpâne.

— Nu pleci cu noi?

— Nu! Am pe cineva căruia trebuie să îi spun vreo două vorbe înainte să plec din Bretania.

— Acestui Karval?

— Chiar lui!

— Ei, lasă-l, Kernan! Nu va scăpa justiției divine!

— Stăpâne, eu cred că va începe cu justiția oamenilor!

Contele cunoştea încăpățânarea servitorului său şi cât ar fi fost de greu să îi scoată din cap gândurile de răzbunare. Aşa că nu mai spuse nimic, iar gândurile sale se îndreptară, ca tată şi soț, numai spre soția şi fiica lui.

Prin urmare, privirile îi erau îndreptate spre coastă. Număra orele, minutele, fără să se gândească la pericolele pe care ar fi putut să le întâmpine în cazul unei furtuni. Toată oroarea războiului civil, cu cruzimi îngrozitoare de ambele părți, îi bântuia gândurile. Niciodată soția şi fiica lui nu au fost nevoite să treacă prin aşa pericole. Îşi imagina cum sunt atacate, aruncate în carceră sau fugind să îşi salveze viața, aşteptând ascunse printre stâncile de pe țărm un ajutor nesperat, iar câteodată încerca să audă vreun strigăt disperat.

— Tu nu auzi nimic? îi spunea lui Kernan.

— Nu! răspundea bretonul. Sunt doar țipetele de goelanzi[13] aduse de furtună.

La ora zece seara Kernan întrezări intrarea îngustă a radei portului Lorient şi fortăreața Saint-Louis, al cărei far scânteia în întuneric. Trecu prin şenal[14] între coastă şi insula Croix, apoi se avântă în largul mări.

Vântul era încă favorabil, dar se intensifica cu violență; Kernan, deşi ar fi vrut să înainteze mai repede şi în ciuda nerăbdării contelui, fu nevoit să reducă suprafața celor două vele. Contele trecu el însuşi la cârmă iar barca, fără a părea că şi pierde din viteză, străpungea cu prora valurile înspumate.

Navigau aşa periculos deja de cincisprezece ore.

Noaptea fu înspăimântătoare; furtuna se dezlănțuise; imaginea stâncilor de granit de care se spărgea resacul[15] ar fi înspăimântat chiar şi pe cei mai curajoşi; şalupa ieşi în larg ca să evite recifurile care fac atât de

[13] Pasăre palmipedă de mare, înrudită cu pescăruşul.

[14] Porțiune navigabilă în lungul unui râu, al unui canal sau al unui lac, destul de largă şi de adâncă pentru a asigura navigația la intrarea într-un port.

[15] Val marin sau oceanic de interferență care, izbindu-se de un obstacol, se combină continuu cu valul direct, prezentând aspectul unei explozii.

periculoase abruptele coastele bretone.

Cei doi fugari nu puseră geană pe geană; o mişcare greşită a cârmei, o clipă de neatenţie şi barca lor s-ar fi scufundat; luptau eroic şi îşi trăgeau noi forţe din amintirea celor dragi pe care urma să-i protejeze.

Pe la patru dimineaţa uraganul îşi mai pierdu din violenţă, iar Kernan, printr-o fereastră luminată a norilor, văzu spre est unde se afla Trévignon.

De-abia mai putea să vorbească, dar îi arătă cu degetul contelui de Chanteleine lumina pâlpâitoare a farului. Contele îşi împreună mâinile îngheţate ca şi cum ar fi vrut să spună o rugăciune.

Şalupa intră atunci în golful Forêt, care se întinde între târgurile Concarneau şi Fouesnant.

Marea devenise oarecum mai calmă, iar valurile adăpostite de vântul din larg se spărgeau mai puţin acolo.

O oră mai târziu, ambarcaţiunea se izbi de stâncile capului Coz cu o violenţă extremă. Şocul fu înspăimântător, fără să poată fi evitat, deşi catargele nu aveau ridicate velele. Contele şi Kernan, aruncaţi în valuri, reuşiră să ajungă la mal în timp ce şalupa zdrobită se scufunda sub ochii lor.

— Nu sunt urme, îi spuse Kernan contelui.

— Bine, răspunse acesta.

— Şi acum să mergem la castel, zise bretonul.

Traversarea lor durase douăzeci şi şase de ore.

Capitolul IV
Castelul de Chanteleine

Castelul de Chanteleine era situat la trei leghe de orăşelul Fouesnant, între Pont-l'Abbé şi Plougastel, la mai puțin de o leghe de coasta Bretaniei.

Bunurile care alcătuiau proprietatea Chanteleine aparțineau din timpuri imemoriale familiei contelui, una dintre cele mai vechi din Bretania. Castelul nu data decât de pe vremea lui Ludovic al XIII-lea, însă zidurile erau impregnate de acea asprime rurală pe care pereții de granit o dau clădirilor; îl simțeai greu, impunător, dar de nedistrus, precum stâncile de pe coastă. Cu toate acestea, nu avea nici turnuri, nici creneluri, nici uşi secrete, nici posturi de santinelă suspendate pe colțurile zidurilor ca nişte cuiburi de vulturi şi nu evoca ideea de fortăreață; pe pământul linişt it al Bretaniei, seniorii nu trebuiseră să se apere de nimeni, nici măcar de vasalii lor.

De foarte mulți ani familia contelui avea o influență feudală aproape de necontestat în regiune. Cei din familia de Chanteleine nu erau linguşitori, erau rigizi şi, în trei sute de ani, nu s-au dus de două ori la curtea regală; se credeau înainte de toate bretoni şi separați de restul Franței. Pentru ei, căsătoria dintre Ludovic al XII-lea şi Ana de Bretania nu avusese niciodată loc şi încă erau supărți pe această mândră ducesă, pentru ceea ce ei numeau cu voce tare „o mezalianță" şi mai rău, o trădare.

Dacă ar fi domnit la ei acasă, cei din familia Chanteleine ar fi putut să fie un model pentru regii Franței şi să le dea nişte lecții despre cum se guvernează. Mai mult, rezultatul o dovedea fără îndoială, căci mereu au fost iubiți de țăranii de pe domeniu.

Familia aceasta nobilă şi demnă de stimă, mereu

paşnică, a oferit puțini căpitani iluştri; cei din neamul Chanteleine nu se născuseră să fie soldați; într-o vreme în care îmbrăcarea echipamentului de război părea să fie prima datorie a unui gentilom, ei rămăseseră liniştiți pe domeniul lor, bucurându-se de fericirea pe care o creau în jurul lor. Din vremea lui Philippe Auguste, când cruciada, adică apărarea religiei, îi dusese pe strămoşii lor în Țara Sfântă, niciun Chanteleine nu mai îmbrăcase armura şi nici nu-şi încinsese centura cu sabia de luptă. E deci de înțeles că erau prea puțin cunoscuți la Curte, de unde nu ceruseră niciodată vreo favoare şi nu îşi făceau griji să o merite.

Bunurile lor, cârmuite cu înțelepciune, crescuseră la o valoare considerabilă.

De asemenea, proprietatea de Chanteleine, în pajişti, în mlaştini sărate, în terenuri arabile, era printre cele mai considerabile din regiune, rămânând în acelaşi timp necunoscută pe o rază de cinci sau şase leghe; datorită acestei stări de fapt, chiar dacă satele din jur, Fouesnant, Concarneau, Pont-Abbé primiseră vizita sângeroasă a republicanilor din Brest şi Finistère, castelul Chanteleine scăpase ca prin minune de atenția municipalității când contele plecă pentru prima dată.

Chiar dacă nu era războinic de felul său, contele dovedi totuşi mari calități militare în campania din Vendée. Cu credință şi curaj eşti soldat oriunde. Contele luptă ca un erou, el, cel al cărui caracter liniştit nu anunța astfel de aptitudini; de altfel, primele imbolduri îl îndreptaseră spre cariera ecleziastică şi petrecuse doi ani la marele seminar teologic din Rennes; era chiar preocupat de studiile sale teologice când căsătoria cu vara sa, domnişoara La Contrie, îl aruncase într-o direcție total opusă.

Dar contele nu putea să întâlnească pe cineva mai potrivit. Tânăra aceea, atât de seducătoare, devenise o femeie îndrăzneață şi devotată. Primii ani de căsnicie

dintre conte şi contesă, cu fiica lor Marie pe care trebuia să o crească, în vechea proprietat a familiei, printre servitori, umili prieteni îmbătrâniți în slujba ocrotitoare a

Castelul de Chanteleine. Desen de Bar

celor din casa de Chanteleine, au fost cât se poate de fericiți, pe cât poate spera un om trecând prin viață.

Fericirea se răsfrângea peste tot ținutul care îl cinstea pe stăpân. Locuitorii se considerau mai degrabă supuşi contelui decât regelui Franței şi asta era de înțeles; cu acesta din urmă nu avuseseră decât relații neplăcute, pe când ce familia de Chanteleine le sărise în ajutor. De

asemenea nu vedeai în toată regiunea niciun sărăntoc, niciun cerşetor; din timpuri imemoriale nicio crimă nu fusese comisă în regiunea asta retrasă a Bretaniei. Se înţelege deci efectul provocat de tâlhăria lui Karval, totuşi un breton, de doi ani în slujba contelui, care fusese silit să-l alunge din castel. De altfel, acţionând astfel, contele nu făcuse altceva decât să prevină justiţia ţăranilor, care n-ar fi suportat un hoţ în ţinutul lor.

Karval era chiar breton, dar unul care călătorise, văzuse ţara şi, fără îndoială, vazuse şi lucruri ticăloase cu această ocazie; se spunea că ar fi vizitat Parisul, oraş pe care ţăranii şi-l închipuiau ca pe un loc himeric, iar cei mai superstiţioşi îl considerau anticamera infernului; trebuie să fi fost ceva adevăr în asta, de vreme ce singurul dintre ei care s-a aventurat acolo s-a întors rău şi criminal.

Toată treaba asta, care stârnise un scandal de neînchipuit, avusese loc cu doi ani înainte, iar Karval părăsi ţinutul proferând ameninţări de răzbunare. Nimeni nu îl băgă în seamă.

Dar ceea ce putea fi dispreţuit la un hoţ obscur, merita atenţie când hoţul ajunse unul dintre cei mai josnici şi îngrozitori agenţi ai Comitetului Salvării Publice. Prin urmare contele, grăbind pasul spre castel, începu să-şi închipuie fel de fel de întâmplări groaznice sugerate de cuvintele lui Karval. Totuşi, bunătatea soţiei sale urma să fie apărarea ei; într-adevăr, timp de douăzeci de ani din viaţa ei, între 1773 şi 1793, doamna de Chanteleine se dedicase fericirii celor din jurul său. Ştia că îşi face fericit soţul făcând bine. Aşa că era văzută tot timpul la căpătâiul bolnavilor, adăpostind bătrânii, instruind copiii, ridicând şcoli, iar mai târziu, când Marie împlini cincisprezece ani, o asocie la actele sale de binefacere.

Mama şi fiica, unite în spiritul milostiv şi însoţite de abatele Fermont, capelanul castelului, umblau prin

toate satele de pe coastă de la golful Foret până la capul Raz; aveau grijă de familiile pescarilor atât de greu încercate de furtuni şi le împărţeau milosteniile binecuvântate.

— Stăpâna noastră! strigau ţăranii.

— Ocrotitoarea noastră! spuneau femeile.

— Maica noastră! răspundeau copiii.

Se înţelege deci cât de invidiat era Kernan, cel pe care Maria îl striga „unchiule”, iar el îi spunea „nepoata mea”, chiar el, fratele de lapte al contelui.

Atunci când acesta părăsi castelul după revolta din Saint-Florent, fu prima sa absenţă din casa familiei, prima despărţire de conte şi de contesă; fu dureroasă, dar Humbert de Chanteleine, dus de sentimentul datoriei, plecă şi el, iar soţia curajoasă nu avu de ales decât să îi aprobe plecarea.

În primele luni de război cei doi soţi au putut să afle deseori veşti unul de la celălalt prin trimişi devotaţi; dar contele nu vru să lase de izbelişte armata catolică nici măcar o zi pentru a veni să-şi îmbrăţişeze familia; evenimente greu de descris îl ţintuiau tot timpul la postul său; nu îşi mai văzuse familia iubită de zece luni nesfârşite; nu mai avea nicio veste de la castel de trei luni, după nenorocirile din Grandville, din Mans şi Chollet.

Neliniştea lui era deci de înţeles atunci când, alături de devotatul său Kernan, se întoarse pe domeniul strămoşesc. Putem ghici cu ce emoţie puse piciorul pe coasta Fouesnant. Doar două ceasuri îl despărţeau îmbrăţişările soţiei şi de sărutările fiicei.

— Hai, Kernan, să mergem, spuse el.

— Să mergem! răspunse bretonul, dar repede, asta ne va încălzi. Un sfert de oră mai târziu stăpânul şi servitorul traversară târgul Fouesnant, încă adânc adormit, şi o luară de-a lungul cimitirului devastat în timpul ultimei vizite a Albaştrilor.

Şi asta pentru că oamenii din Fouesnant au fost printre primii contra Revoluției, revoltându-se împotriva preoților care depuseseră jurământ de fidelitate națiunii şi care le-au fost trimişi de municipalite; pe 19 iulie 1792, trei sute dintre ei, conduşi de judecătorul de pace[16] Alain Nedelec, se luptară chiar în oraş cu gărzile naționale din Quimper; fură striviți; învingătorii şi-au dus la păscut cai în cimitir şi au campat în biserică; a doua zi, trei căruțe pline cu cei înfrânți se duseră la Quimper şi primul martir al Bretaniei, Alain Nedelec, încercă cel dintâi noul instrument al morții pe care membrii consiliului breton îl numeau „maşina de decapitat", şi despre care procurorul general sindic le dădea instrucțiuni amănunțite privind modul de utilizare. Din acel moment, târgul nu şi-a mai revenit din înfrângere.

— Se vede că Albaştrii au trecut pe aici! Numai ruine şi profanări! spuse Kernan.

Contele nu răspunse nimic şi se îndreptă spre câmpiile întinse care se sfârşeau în mare. Era ora şase dimineața; după ploaie se lăsă un frig destul de intens; pământul era întărit; întunericul profund încă domnea peste landele[17] golaşe şi câmpurile pline de ajonc[18] care invada orice cultură. Bălțile fuseseră încremenite de ger, iar tufişurile, îmbrăcate în alb, păreau împietrite.

Pe măsură ce fugarii se îndepărtau de mare, se vedeau din loc în loc câțiva copaci firavi care, îndoiți sub

---

[16] Persoană aleasă inițial de cetățenii activi ai cantonului, întruniți în adunarea primară; ulterior au fost numiți de Primul Consul, apoi de rege. Judecătorul de pace judeca gratuit speţe locale simple. Această funcție juridică a existat în Franța între 1790 şi 1958.

[17] Landele sunt câmpii aride cu subarbuşti, arbuşti, ierburi sempervirescente, apărute în urma degradării pădurilor de stejar datorită intervenţiei unor factori naturali sau artificiali

[18] Arbust spinos, cu flori galbene şi frunze transformate în spini, din familia *fabaceae*.

rafalele violente ale vântului din vest, îşi înălțau în zare scheletul albicios.

În scurtă vreme, după câmpii urmară câmpurile de hrişcă, întărite cu şanțuri, gropi şi despărțite de rânduri de stejari îndesați. Trebuiau să traverseze tot acel câmp şi să treacă prin bariere basculante, puse în echilibru pe o piatră mare şi încâlcite în mărăcini uscați. Kernan le deschidea în fața contelui şi, la lovitura porții care se închidea, crengile copacilor lăsau să cadă o grindină albă care trosnea pe pământ.

Atunci contele şi tovarăşul său se repeziră pe potecile înguste şi bătătorite, printre brazde şi gardul viu care înconjura câmpul; erau momente în care alergau fără să îşi dea seama.

Pe la ora şapte începuse deja să se crape de ziuă; castelul era la mai puțin de o jumătate de leghe. Ținutul părea liniştit şi pustiu, dar liniştea era suspectă. Contele nu putu să nu remarce strania tăcere a câmpiei.

— Niciun țăran, niciun cal care merge la islaz! rosti el cu o voce neliniştită.

— Este încă foarte devreme, răspunse Kernan mirat în egală măsură de cum arăta câmpia, dar nu voia să îl sperie pe conte. Oamenii se trezesc târziu în decembrie.

În acel moment intrară într-o pădure deasă de brazi înalți; brădetul larg, mereu verde, aparținând domeniului contelui, putea fi zărit de departe din largul mării.

O mulțime de conuri uscate, cenuşii, având încă solzi, acopereau pământul printre crengile uscate cu coaja aspră; părea că de foarte multă vreme niciun picior de om nu călcase pe acolo; cu toate acestea, în fiecare an copiii din satele învecinate veneau să culeagă cu cea mai mare bucurie conurile de brad, gospodinele îşi făceau o rezervă de lemne de foc, iar contele le permitea cu generozitate lucrul acesta.

Însă anul acesta sărmanii nu mai adunaseră nimic,

aşa cum făceau de obicei, iar recolta de crengi şi conuri uscate zăcea în continuare neatinsă.

— Uită-te şi tu! îi spuse contele bretonului, n-au venit nici femeile, nici copiii!

Kernan dădu din cap fără să răspundă, simţea în aer ceva neliniştitor. Inima îi bătea nebuneşte în piept. Grăbi pasul.

Pe măsură ce cei doi tovarăşi de drum înaintau, numeroşi iepuri sălbatici, domestici, potârnichi, le fugeau de sub picior, într-un număr cam prea mare. Bineînţeles, nu prea fuseseră vânători în anul acela, totuşi vâna cine voia pe domeniul contelui.

Peste tot numai semne de paragină şi delăsare care nu puteau fi trecute cu vederea. Faţa contelui păli, în ciuda frigului aspru din dimineaţa aceea de iarnă.

— În sfârşit! Castelul! strigă bretonul arătând vârfurile celor două turnuleţe care străpungeau cerul peste un stei de piatră îndepărtat.

În acel moment, contele şi Kernan erau aproape de ferma Bordière, administrată de unul dintre arendaşii contelui; urma s-o zărească imediat ce luau curba prin pădure; Louis Hegonec, arendaşul, era un bărbat activ, se trezea de dimineaţă, făcea destulă gălăgie când muncea dar, cu toate acestea, nu putea fi auzit înhămându-şi boii sau caii şi nici strigând prin curte după bătrâna lui nevastă.

Nu, nimic! O linişte mormântală domnea peste tot; contele, cuprins de presimţiri groaznice, se văzu nevoit să se sprijine de braţul crediciosului său breton.

Cum cotiră prin pădure, privirile nerăbdătoare li se îndreptară spre ferma luată în arendă.

Îi întâmpină o privelişte îngrozitoare. Câteva bucăţi de ziduri dărâmate cu bucăţi de grindă înnegrite, capătul acoperişului afumat şi calcinat, resturi de coşuri cocoţate pe vârful unui fronton, urme înguste de funingine care şerpuiau pe pereţi, uşi sfărâmate şi

balamale care ieşeau ameninţătore din crăpăturile pietrelor, toate erau dovada unui incendiu care avusese loc de curând. Ferma fusese incendiată; copacii purtau urmele unei lupte încrâncenate; urmele de secure pe uşi, zgârieturile lăsate de gloanţe pe trunchiurile bătrâne de stejar, unelte agricole sfărâmate şi îndoite, căruţe răsturnate, roţi fără cercuri, toate dovedeau violenţa luptei; cadavrele abandonate ale animalelor, ale vacilor, ale cailor infectau aerul.

Contele simţi cum picioarele i se înmoaie.

— Albaştrii! Mereu Albaştrii! repetă Kernan cu o voce înăbuşită.

— Să mergem la castel! exclamă contele scoţând un strigăt puternic.

Şi bărbatul care cu câteva clipe mai devreme de-abia se ţinea pe picioare o luă la fugă, iar Kernan se străduia din greu să se ţină după el.

În timp ce alergau, nici suflet de om nu se ivise pe drumurile desfundate; ţinutul nu era pustiu, ci pustiit.

Contele traversă satul. Mai toate casele erau arse, iar cele care se mai rămăseseră în picioare erau goale. Pentru ca ţinutul să fie astfel depopulat, trebuie ca suflul răzbunării să fi trecut peste el.

— Oh! Karval! Karval! şopti bretonul printre dinţi.

În cele din urmă, contele şi Kernan ajunseră la porţile castelului; nu fusese atins de flăcări, dar era întunecat şi tăcut; niciun coş nu scotea vălătucii de fum de dimineaţă.

Contele şi Kernan se repeziră spre poartă şi se opriră îngroziţi.

— Uite! Uite! spuse contele.

Un afiş imens era lipit pe unul dintre stâlpi; avea desenat în antet ochiul legii, mănunchiul de suliţe şi de

crenguțe, iar deasupra lor, boneta frigiană[19]. Într-o parte se găsea descrierea domeniului, în cealaltă evaluarea sa.

Cu alte cuvinte, castelul de Chanteleine, confiscat de Republică, era de vânzare.

— Nenorociții! strigă Kernan.

Încercă să mişte poarta din loc însă, deşi avea o putere extraordinară, nu reuşi. Poarta se încăpățâna să reziste; contele de Chanteleine nu putea să se odihnească nici măcar o clipă în conacul strămoşilor săi! Poarta sa era închisă pentru el. Căzu pradă celei mai crunte disperări.

— Soția mea! Fiica mea! exclamă el cu voce imposibil de descris. Unde este soția mea, unde îmi este copilul?! Le-au omorât! Le-au omorât!

În timp ce încerca în zadar să îşi consoleze stăpânul, lacrimi mari îi curgeau lui Kernan peste obraji.

— E inutil să ne încăpățânăm în fața porții ăsteia, nu se va deschide, spuse el într-un târziu.

— Unde sunt? Unde sunt? striga contele.

În acel moment, o bătrână pitită într-un şanț se ridică deodată. Era greu să vezi ochi mai mirați; capul ei de idioată se mişca prosteşte.

Contele se repezi spre ea.

— Unde este soția mea? întrebă el.

După străduințe îndelungate bătrâna răspunse:

— A murit când a fost atacat castelul!

— Moartă! răcni contele disperat.

— Dar nepoata mea?! întrebă Kernan zgâlțâind-o cu putere pe bătrână.

— În temnițele din Quimper! răspunse aceasta în cele din urmă.

---

[19] Căciulă de origine anatoliană purtată în antichitate de sclavii eliberaţi (liberţii) din Roma antică. Boneta frigiană de culoare roşie şi cu vârful îndoit înainte a fost adoptată şi de revoluționarii francezi din 1789 ca simbol al luptei pentru libertate.

— Cine a făcut asta? întrebă Kernan cu o voce înspăimântătoare.

— Karval! răspunse bătrâna.

— Spre Quimper! exclamă contele. Vino, Kernan, vino!

O părăsiră pe săraca femeie care, de una singură, aproape să-şi dea ultima suflare, reprezenta tot ce mai rămăsese viu în târgul de Chanteleine.

Capitolul V
Quimper în 1793

Quimper văzuse cum a căzut primul cap sub securea republicană, cel al lui Alain Nedelec, iar clerul breton consemnă în acest oraş primul său martir, episcopul Conan de Saint-Luc. Din acea zi, Quimper fusese la voia republicanilor şi a municipalității.

Trebuie spus că bretonii din oraşe se făceau remarcați prin furia lor republicană; se aruncară cu îndrăzneală în mişcarea națională; aceste firi energice nu aveau limite nici la bine, nici la rău; de asemenea, primii eroi care în 10 august invadară grădinile Tuileries şi îl suspendară pe Ludovic al XVI-lea, fură federații din Brest, din Morlaix, din Quimper, stârniți de vocea Adunării Legislative, care pe 11 iulie 1792, după ce Prusia, Piemontul şi Austria se coalizaseră împotriva Franței, declară „patria în pericol".

De asemenea contribuția lor fu atât de apreciată, încât clubul breton din Paris formă nucleul viitorului club al iacobinilor, iar, mai târziu, secțiunea din faubourgul[20] Saint-Marceau îşi luă, ca titlu de onoare, denumirea de secțiunea Finistère.

Quimper, printre altele, fusese unul dintre oraşele cele mai tulburate, deşi nimeni nu s-ar fi aşteptat să se întâmple aşa ceva în reşedința uitată de lume din Bretania de Jos. Prietenii constituției îşi înființară aici gruparea şi se stabiliră în vechea capelă a călugărilor cordelieri[21]. Cluburile republicane se înmulțiră acolo, iar mai târziu unul dintre ele decretă ca sugarii să fie smulşi de la sânul mamei lor şi să fie aduşi să asculte

[20] Suburbie, cartier popular de la periferie sau parte a unui oraş care depăşeşte incinta.

21 Sau franciscani, numiți astfel datorită cordonului înnodat purtat ca brâu·

strigătele de „*Vive la Montagne!*[22]”, iar copiii să învețe primele cuvinte bâlbâind Declarația Drepturilor Omului.

Totuşi, când administrația din Quimper, în frunte cu Kergariou[23], a început să vadă cam în ce direcție o luau lucrurile şi spre ce se îndrepta Revoluția, vru să pună capăt mişcării; interzise anumite ziare precum *„Prietenul poporului”* a lui Marat; comuna din Paris, ca să le bage mințile în cap, trimise atunci un proconsul; dar la sosirea lui, cei din Quimper îl aruncară în temnița fortului Taureau şi protestară cu mai multă hotărâre decât girondinii din Paris împotriva Montagnarzilor din Convenție; trimiseră chiar la Paris, împreună cu cei din Nantes, două sute de voluntari ca să sprijine protestele cu arma în mână, ceea ce se soldă cu un decret de acuzare în masă împotriva administrațiilor din Bretania. Dar, după moartea lui Ludovic al XVI-lea, după execuția girondinilor, când Franța fu cuprinsă de nebunie şi fu stabilit regimul, republicanii reacționari din Bretania fură copleşiți.

Cu toate acestea, dacă oamenii din oraşe fură împotriva mişcării, cei de la țară se remarcară mai ales prin refuzul de a accepta preoții juruiți; îi goneau ruşinos; mai târziu, când intră în vigoare legea recrutării, deveni foarte greu să fie potoliți țăranii din Finistère, din Morbihan, din Loara Inferioară şi din Coastele Nordice[24]. Generalul Canclaux de-abia putu să-i îmblânzească cu armata sa şi milițiile municipale. Trebui chiar să poarte o bătălie pe 19 martie la Saint-Pol-de Leon. Trimise doi delegați, Guermeur şi Julien,

---

[22] La Montagne a fost un grup politic în timpul Revoluției Franceze, în Convenția Națională, compus din cei mai radicali revoluționari şi opus Girondinilor.

[23] Théobald-René, contele de Kergariou-Locmaria (1739-1795), ofițer al marinei franceze şi emigrant regalist.

[24] Departament din Bretania cu capitala la Saint-Brieuc. Din 1990 se numeşte *Côtes-d'Armor*.

care organizaseră mişcarea „sans-culotte”[25], în Bretania şi mai ales în Quimper.

Odată cu ei, proconsulii aduseseră şi Legea suspecților din septembrie 1793, rezultatul muncii lui Merlin, al lui Douai, ce fusese redactat în aceşti termeni:

Sunt considerați drept suspecți:

1. Cei care, fie prin felul de a se purta, fie prin relațiile lor, prin afirmațiile sau scrierile lor, s-au dovedit a fi adepții tiraniei, ai federalismului şi duşmani ai libertății.

2. Cei care nu pot justifica, în modul prevăzut de decretul din 21 martie, mijloacele de existență şi dobândirea drepturilor civice;

3. Cei cărora le-au fost refuzate certificate de bun cetățean;

4. Funcționarii publici suspendați sau destituiți din funcțiile lor.

5. Cei mai de sus nobili, cu soțiile, părinții, mamele, fii sau fiicele, frații sau surorile şi agenții emigranților care nu şi-au exprimat constant angajamentul față de Revoluție.

Înarmați cu această lege, delegații comitetului salvării publice erau stăpânii departamentului. Cine spera să poată scăpa de măsurile revoluționare? Nu era nicio persoană care să nu fie afectată, mai mult sau mai puțin direct, de conținutul acestor articole îngrozitoare. Prin urmare represaliile au decurs din ce în ce mai repede şi întregul Finistère căzu pradă unei terori de nedescris.

Guermeur şi Julien erau însoțiți de un subagent al comitetului, un personaj mărunt, cine altcineva decât

[25] *Sans-culottes* erau oameni obişnuiți din clasele inferioare din Franța de la sfârşitul secolului al XVIII-lea, dintre care foarte mulți au devenit partizani radicali şi militanți ai Revoluției Franceze ca răspuns la calitatea scăzută a vieții sub vechiul regim.

Karval, cel pe care de-abia aştepta să se răzbune Kernan.

Acest mizerabil îşi făcuse de cap la Paris şi se făcuse remarcat în cluburi; se infiltrase uşor printre adepţii Terorii şi îi însoţea pe delegaţi în special ca şi cunoscător al departamentului Finistère.

De fapt venise acolo ca să îşi pună în aplicare cele mai josnice răzbunări împotriva ţinutului care îl fugărise. Înarmat cu această lege a suspecţilor, fu floare la ureche să ajungă la familia de Chanteleine.

Prin urmare, a doua zi de la sosirea lui în Quimper, îşi propuse să acţioneze.

Karval era un bărbat de talie mijlocie, una dintre acele feţe pe care ura, josnicia şi răutatea s-au întipărit puţin câte puţin; nu-i lipsea inteligenţa, dar, văzându-l, se simţea că e un laş. Precum mulţi dintre eroii Revoluţiei, era sângeros de frică şi tot de frică era neînduplecat şi nimic nu putea să-l afecteze.

A doua zi după sosire, merse să se întâlnească cu Guermeur.

— Cetăţene, spuse el, îmi trebuie o sută de oameni din miliţie.

— Ce vrei să faci cu ei? întrebă Guermeur.

— Am nişte socoteli de reglat pe la mine în ţinut.

— Şi unde-i asta?

— Pe lângă Chanteleine, între Plougastel şi Pont-l'Abbé. Cunosc acolo un cuib de vendéeni.

— Eşti sigur de ceea ce îmi ceri?

— Foarte sigur. Mâine îţi aduc şi pe tată, şi pe mamă.

— Să nu laşi nici copiii să scape! îi răspunse rânjind cumplitul proconsul.

— Stai liniştit! Mă pricep la asta. Pe vremuri am scos mierlele din cuib, iar acum vreau să le învăţ să fluiere

„*Ça ira !*”[26].

— Du-te atunci! spuse Guermeur semnând ordinul pe care îl ceruse Karval.

— Salut şi frăţie! zise Karval retrăgându-se.

A doua zi porni în marş cu detaşamentul său alcătuit din furioşii oraşului; în aceeaşi zi sosi la Chanteleine.

Ţăranii, la vederea lui Karval pe care-l cunoşteau bine, duseră o luptă disperată; înţeleseseră că trebuia să lupte sau să moară, dar fură înfrânţi după încercară să-şi apere buna stăpână.

Contesa de Chanteleine, între fiica sa, abatele Fermont şi servitori, aştepta cu sufletul la gură deznodământul bătăliei.

Îl află foarte repede. Miliţienii din Quimper puse stăpânire pe castel. Karval, în fruntea lor, dădu buzna prin încăperi strigând:

— Moarte nobililor! Moarte Albilor! Moarte vendéenilor!

Contesa, distrusă, vru să fugă, dar nu mai avu timp. Furioşii o ajunseră din urmă în capela castelului, unde se refugiase.

— Arestaţi-o pe această femeie şi pe fiica ei, soţie şi fată de tâlhar! striga Karval beat de sânge şi exaltare, şi pe popa ăsta, adăugă el, arătând spre abatele Fermont.

Marie leşinase în braţele mamei sale, dar fu smulsă de acolo.

— Unde-i soţul tău, contele? întrebă Karval cu o voce sălbatică.

Contesa îl privi mândră fără să îi răspundă.

— Şi Kernan!? strigă el.

Aceeaşi tăcere. Furia lui fu atât de mare văzând că cei doi bărbaţi îi scăpaseră printre degete încât, plin de mânie, o lovi pe contesă lăsând-o fără suflare; sărmana

[26] *Ah ! ça ira, ça ira, ça ira!* este un cântec revoluţionar compus în 1790, al cărui refren simbolizează Revoluţia Franceză.

femeie căzu aruncând o ultimă privire înspăimântată spre fiica ei. Karval căută, scotoci peste tot, dar în zadar.

— S-au dus cu armata tâlharilor! strigă el. Foarte bine, mă duc după ei!

Apoi le spuse oamenilor săi:

— Luați-o pe fata asta! Tot e ceva! zise el.

Marie, fără cunoştinţă, fu aruncată împreună cu abatele Fermont în mijlocul ţăranilor arestați; le fură legate mâinile; fură închişi ca vitele într-un ţarc şi apoi luați de acolo.

A doua zi Karval îi duse pe prizonieri lui Guermeur.

— Şi masculul? zise Guermeur râzând.

— Şi-a luat zborul! Dar nu-ți fă griji, răspunse Karval zâmbind hidos, pun eu mâna pe el.

Marie de Chanteleine şi sărmanii ei însoțitori fură aruncați la grămadă prin închisorile din oraş; tânăra nu îşi reveni decât între pereții carcerei sale.

Însă închisorile începură să devină din ce în ce mai strâmte; aşa că trebuiau golite, iar instrumentul morții funcționa fără odihnă în piața centrală din Quimper. Se puse chiar problema să instaleze unul chiar în sala de audieri a tribunalului, ca lucrurile să meargă mai repede.

Se ştie cum proceda, în acele vremuri de teroare, justiția revoluționară, ce formalități erau îndeplinite şi ce drepturi aveau acuzații.

Rândul bietei fete era din ce în ce mai aproape.

Iată ce se întâmplase în cele două luni de când contele de Chanteleine nu mai avusese nicio veste de la soția şi fiica sa; iată cum castelul său fusese teatrul unor scene îngrozitoare.

Atunci Kernan înţelese acel aer de răzbunare mulţumită pe care-l respira chipul lui Karval, când, în mijlocul luptei, îi aruncă aceste cuvinte groaznice::

— Te aşteptăm la castelul Chanteleine!

Aşa că, mergând, sprijinindu-şi stăpânul dărâmat de

acest dezastru, şoptea printre dinți:

— Karval, voi fi fără milă! Fără milă!

Era aproape ora opt când contele şi Kernan părăsiră castelul; nici foamea, nici oboseala nu-i putură opri o clipă. Se aruncară de-a dreptul peste câmp şi întorcându-se pentru ultima dată, bretonul zări în spatele copacilor desfrunziți zidurile castelului stăpânilor săi.

Atunci credinciosul servitor îl călăuzi pe contele aproape înnebunit de durere; îşi luă răspunderea să aibă curaj şi înțelepciune pentru amândoi; ca să evite vreo întâlnire neplăcută, o luă pe scurtături şi ajunse în curând la drumul principal dintre Concarneau şi Quimper, în dreptul satului Kerroland.

Contele şi Kernan nu erau la mai mult de două leghe şi jumătate de Quimper şi în ritmul în care mergeau ar fi trebuit să ajungă acolo înainte de zece dimineața.

— Unde e?... Unde îmi este fiica? murmura contele cu o voce care ar fi înduioşat şi cele mai împietrite inimi. Moartă! Moartă! La fel ca biata sa mamă!

Viziuni sinistre îi bântuiau mintea; atât de înfricoşătoare, încât, ca să le alunge, începu să alerge ca şi cum nălucirea n-ar fi fost în el.

Kernan îi era mereu alături; îl urma în salturile fără sens şi îl silea chiar să se arunce în desişuri când apărea vreun trecător în depărtare. În acele împrejurări orice om devenea periculos şi, în starea de agitație în care se afla, contele s-ar fi trădat cu siguranță.

Desigur, bretonul suferea la fel de mult ca stăpânul său, dar în acelaşi timp făcea planuri de răzbunare la care acesta nu se gândea. Durerea îi era amestecată cu o furie de neimaginat. Apoi stătea pe gânduri şi îşi punea întrebări la care nu putea răspunde.

Ce avea de gând să facă în oraş contele? Dacă fata lui era încarcerată, va reuşi să o recapete? Justiția revoluționară nu renunța niciodată la prada sa, iar

contele însuşi ar fi fost arestat la cea mai mică acţiune suspectă.

Prin urmare, fără să-şi fi făcut vreun plan, fără să aibă nici cea mai vagă idee, cei doi bărbaţi mergeau ca într-o aventură, dar împinşi de o forţă de neînfrânt.

După cum bine prevăzuse Kernan, ajunseră înainte de ora zece în periferiile din Quimper. Străzile erau aproape goale, însă în depărtare se putea auzi un fel de murmur funest. Toţi locuitorii păreau a se fi adunat în centrul oraşului. Kernan intră aşadar curajos pe străduţe, stăpânindu-şi stăpânul care rostea încontinuu cu voce joasă:

— Fata mea! Copila mea!

Tatăl suferea mult mai mult decât soţul, durerea nu mai avea leac.

După zece minute de mers, stăpânul şi servitorul intrară pe una dintre străzile învecinate cu catedrala. Acolo se treziră în spatele unei gloate imense.

Erau oameni care vociferau, care urlau; alţii, înspăimântaţi, se întorceau la casele lor şi închideau uşile şi ferestrele. Se auzeau icnete de durere amestecate cu blesteme; erau figuri înfricoşate lângă feţele însetate de sânge. Ceva sinistru plutea în aer.

Curând, în mijlocul zgomotului, se auziră aceste vorbe:

— Iată-i! Iată-i!

Dar nici contele, nici Kernan nu reuşiră să vadă ce stârnea curiozitatea mulţimii. Acestor vorbe le urmară imediat strigăte prelungi:

— Jos cu Albii! Jos cu aristocraţii! Trăiască Republica!

În mod evident se întâmpla ceva groaznic în piaţa învecinată; la colţul străzii, toate feţele erau îndreptate în aceeaşi direcţie şi, trebuie să o spunem, majoritatea lor reflectau pasiuni neomeneşti care căuta în acel spectacol o satisfacţie crudă.

Din când în când se auzeau din mulțime murmure mai violente; la un moment dat, ceva neobişnuit păru că se petrece în piață, căci cuvintele:

— Nu! Fără milă! Fără milă! pronunțate sau mai degrabă urlate de cei care vedeau, ajunseră până în ultimele rânduri ale spectatorilor.

Fața contelui era scăldată de o sudoare rece.

— Ce se întâmplă? se întrebau oamenii din jur; şi fără să aibă măcar habar, printr-un instinct feroce, strigau:

— Fără milă! Fără milă!

O stradă din Quimper în 6 nivôse an II. Desen de Foulquier

Kernan şi contele vrură cu orice preț să îşi croiască o cale prin mulțime, dar nu reuşiră; de altfel, la câteva minute după sosirea lor, tot spectacolul se termină, căci mulțimea începu deodată să se împrăştie; se agitau mâini, fețele se întorceau, iar vociferările se stinseră

încet-încet.

În acel moment pristavii îşi făcură apariția strigând mulțimii numele victimelor:

— Execuția din 6 ale lunii *nivôse* din anul II al Republicii! Cine vrea lista condamnaților?

Contele se uită la Keran cu o privire rătăcită.

— Iată! Iată! continuară pristavii, preotul Fermont!...

Contele îi strângea mâna lui Kernan mai să i-o rupă.

— Domnişoara de Chanteleine!

— Ah! zise contele cu un strigăt înfiorător.

Dar Kernan îi puse mâna la gură, îl luă în brațe ca şi cum ar fi leşinat şi, înainte ca martorii scenei să-şi dea seama de ce se întâmplă, îşi trase stăpânul pe o stradă alăturată.

În timpul acesta şi alte nume fură aruncate în mijlocul mulțimii şi strigătul se auzea din toate părțile:

— Moarte aristocraților!... Trăiască Republica!

Capitolul VI
Hanul Triunghiul Egalitar

Kernan se afla într-o situație greu de descris; trebuia să îl pună pe conte la adăpost de orice privire înainte să își recapete cunoștința. S-ar fi trădat cu siguranță de la primele vorbe rostite! Ar fi strigat după fiica lui, iar contele de Chanteleine s-ar fi dat în vileag chiar ascuns în veșmintele de țăran breton.

Alergând pe străzi, Kernan zări un fel de han și se opri în fața lui, târându-l sau mai degrabă cărându-și stăpânul.

Hanul avea o firmă ornată cu toate podoabele vremii, mănunchiuri și sulițe romane însoțite de aceste cuvinte:

La Triunghiul Egalitar
LA MUTIUS SCEVOLA[27]
Cazare pe jos sau călare

— Un han de tâlhari, își spuse el, cu atât mai bine! Aici vom fi mult mai în siguranță. Și, de altfel, nu am de ales.

Într-adevăr, avea atât de puțin de ales, deoarece nu găsi în oraș vreo tavernă care să nu aibă o inscripție civică.

Intră așadar la parter, își lăsă povara inertă de pe umeri pe un scaun și ceru o cameră. Sosi hotelierul, Mutius Scévola în persoană:

— Ce vrei, cetățene? îl întrebă pe breton cu o voce ursuză.

— O cameră.

— Ai bani la tine?

[27] Gaius Mucius Scaevola (?-509 î.e.n.) a fost un personaj eroic legendar al Romei Antice.

Hanul cetăţeanului Mutius Scévola. Desen de Foulquier

— Ba bine că nu! răspunse Kernan, Doar nu le-am luat degeaba banii şuanilor[28]! Ia de-aici un avans! spuse el aruncând pe masă câteva monede.

— Argint! exclamă hangiul, obişnuit mai mult cu bancnote decât cu monede.

— Dar vreau şi chitanţa, cu figura Republicii pe ea.

— Bine! Ţi-o voi da. Dar ce a păţit prietenul tău?

— Fratele meu, înţelegi, dacă asta nu-ţi zgârie prea tare timpanul, dând bice căluţului ca să ajungem la timp...

— La execuţie! spuse hangiul frecându-şi mâinile.

— Aşa cum spui tu, spuse Kernan părând că rămâne nepăsător; am căzut în şanţul cetăţii; animalul muri pe loc şi nici ăsta n-o duce mult mai bine! Dar am

[28] Denumire dată insurgenţilor din Bretania şi Normandia în timpul revoluţiei franceze (după Jean Chouan, conducătorul lor).

pălăvrăgit cam mult deocamdată. Ți-am dat banii. Unde-i camera?

— Bine, bine! Ți-o dau imediat. Nu e nevoie să te zburleşti aşa! Nu-i vina mea că ai ajuns prea târziu. Dar, pentru că ai pierdut execuția tâlharilor, aş putea să-ți dau unele amănunte.

— Ai fost de față?

— Ba bine că nu! La doi paşi de cetățeanul Guermeur.

— Dat naibii vicleanul ăsta! ripostă Kernan care nici măcar nu cunoştea acel nume.

— Aşa zic şi eu! răspunse hangiul.

— Ei bine! Pe curând, cetățene Scévola!

Scévola îl conduse la catul al doilea pe bretonul care îşi luase din nou în spate povara.

— Mai ai nevoie de mine? întrebă hangiul când ajunseră.

— Nici de tine, nici de nimeni! răspunse bretonul.

— Nu este politicos, dar plăteşte, mă mulțumesc cu asta, murmură Scévola.

Câteva clipe mai târziu, Kernan rămase singur cu stăpânul său leşinat şi în sfârşit îşi dădu frâu liber lacrimilor; deşi plângea, îi dădu contelui cele mai bune îngrijiri; îi umezi fruntea palidă şi reuşi să îl readucă în simțiri. Însă avu grijă să-i pună mâna la gură şi să oprească prima explozie a durerii lui.

— Da, stăpâne, să plângem! îi spuse el. Dar să o facem în linişte. Nu ne este permis să jelim aici.

— Soția mea! Fiica mea! repeta contele printre hohote de plâns. E deci adevărat? E posibil? Moarte! Asasinate!... Dacă aş fi fost acolo! Şi n-am putut!... Ah! Le voi găsi călăul!

Contele se zbătea ca un nebun. Kernan, în pofida forței lui herculeene, de-abia reuşea să-l stăpânească şi să-i înăbuşe strigătele.

— Stăpâne! Veți fi arestat! îi spuse el.

— Ce-mi pasă! repeta contele zbătându-se.

— Veți fi ghilotinat!

— Cu atât mai bine! Cu atât mai bine!

— Şi eu voi fi! zise bretonul.

— Tu! Tu! spuse contele, care căzu din nou într-o profundă prosternare.

Timp de câteva minute, pieptul îi fu ridicat de hohote grele de plâns; într-un târziu se linişti, se aşează în genunchi pe lespezile goale din cameră şi se rugă pentru cei pe care îi iubea atât de mult, dar care acum nu mai erau.

Kernan îngenunche lângă el şi lacrimile lui se amestecară cu ale stăpânului. După o rugă îndelungată, se ridică şi îi spuse contelui:

— Acum, stăpâne, lăsați-mă să dau o raită prin oraş; stați aici; rugați-vă şi plângeți; trebuie să aflu ce s-a întâmplat.

— Kernan, îmi vei spune absolut tot ce vei afla, răspunse contele, strângând mâinile servitorului său.

— Tot, vă jur, stăpâne!.. Dar nu veți părăsi camera asta?

— Îți promit! Du-te, Kernan, du-te!

Şi contele îşi luă din nou capul în mâini, iar şuvoaie de lacrimi i se prelingeau printre degete.

Kernan coborî din nou la parter şi îl găsi pe Scévola lângă uşă.

— Ei bine!.. Dar fratele tău? întrebă hangiul patriot.

— Doarme, şi ce-i cu asta!? Dar nu cumva să mi-l deranjezi! Ai înțeles?

— Fii pe pace!

— Acum, zise Kernan, te ascult.

— Ah! Vrei să-ți povestesc toată tărăşenia. Da, îmi dau seama de asta! adăugă el râzând. Ai stat la rând, dar nu ai putut să intri! Era prea multă lume!

— Chiar aşa!

— Dar, cetățene, poți să asculți fără să bei? Eu nu pot vorbi fără să-mi umezesc gâtul.

— Foarte bine! Adu o sticlă, zise Kernan, şi o pâine rotundă. Te voi asculta în timp ce mănânc o bucată.

— Aşa să fie! răspunse Mutius Scévola.

O clipă mai târziu, cei doi bărbaţi stăteau cu coatele pe-o masă, iar cetăţeanul Scévola făcea onorurile în profitul său.

— Iată cum au stat lucrurile, spuse el după ce dădu pe gât un pahar de vin. De două luni închisorile din oraş erau pline ochi. Fugarii din Vendée erau grosul şi se putea întrezări momentul în care nu ar mai fi putut să ia prizonieri din lipsă de temniţe; trebuiau deci golite înainte de venirea altor arestaţi. Din nefericire, cetăţeanul Guermeur este un bun patriot, dar nu are perspectiva lui Carrier sau a lui Lebon şi voia să respecte întru totul litera legii.

Auzind aceste cuvinte, pumnii lui Kernan se crispară sub masă. Cu toate acestea, avu destulă stăpânire de sine nu numai să se abţină, dar şi pentru a răspunde:

— Ce om bun, Carrier ăsta!

— Da, de acord cu tine! Şi pe câţi a înecat! La urma urmei are ditamai fluviul la dispoziţie! Mă rog, noi am făcut ce-am putut, timp de două luni; am făcut curăţenie în fiecare canton; nobilii decăzuţi n-aveau dreptul să se plângă; toate ţinuturile mureau împreună! În sfârşit, a mers atât de bine, încât aproape am reuşit să golim închisorile; dar ne ocupăm să le umplem din nou.

— Dar în dimineaţa asta, întrebă Kernan, nu a fost executată o nobilă, o anume domnişoară de Chanteleine?

— O, da! O fată ca un spic de grâu! Dar şi preotul ei odată cu ea, ca să o călăuzească! Karval a făcut asta!

— Ah! Faimosul Karval?

— Chiar el! Iată un tip care se pricepe! Îl cunoşti?

— Dacă îl cunosc? Amândoi prieteni la cataramă! răspunse liniştit Kernan. E aici?

— Nu! A plecat iarăşi la vânătoare de vreo opt zile. Trebuie că nu şi-a dus treaba până la capăt. Când a dat lovitura la Chanteleine spera să îl aresteze pe nobilul decăzut, contele căruia îi pusese gând rău. Dar ce să vezi, pasărea îşi luase zborul!

— Şi apoi? întrebă Kernan.

— Apoi a intrat în armata lui Kléber, cu gândul să-l înhaţe pe conte, şi nu m-ar mira dacă, în debandada de la Savenay, n-a reuşit să-şi îndeplinească dorinţa.

— Tot ce-i posibil, pentru că Albii au cam fost jumuliţi acolo!... răspunse bretonul. Dar ia spune-mi, ce ştii de fată?

— Păi care fată?

— Nobilă din dimineaţa asta... cum a reacţionat?

— Văleu!... Destul de rău, răspunse hangiul ducându-şi paharul la gură. N-a fost distracţie cu ea; era pe jumătate moartă de frică.

— Şi chiar e moartă? întrebă Kernan de-abia stăpânindu-se.

— Vorbeşti serios? Bineînţeles! Doar dacă nu tăinuia ceva... spuse râzând hangiul. Ah! Mi-am adus aminte. În timpul ceremoniei s-a petrecut ceva ciudat.

— Ce s-a întâmplat, cetăţene Scévola? răspunse Kernan; eşti foarte interesant!

— Da, spuse pocitania umflându-se în pene, dar mi-ar place mai degrabă să nu fiu nevoit să povestesc ce am de zis.

— De ce nu?

— Pentru că nu ar face cinste Comitetului Salvării Publice.

— Cum? Comitetul?

— Unul dintre membrii săi a dat dovadă de clemenţă!

— Adică cine?

— Virtuosul Couthon!

— Cum e posibil?

— Gândeşte puţin! În acea dimineaţă, maşinăria lucra

ca de obicei; țăranii, nobilii, preoții, toți erau executați cu egalitate republicană. Micuța de Chanteleine urma la rând şi nu mai erau decât doi sau trei condamnați, când în mulțime se auzi un zgomot; un tânăr, cu părul răvăşit, urcat pe un cal care căzu mort chiar acolo, dădu buzna strigând:

— Milă! Milă pentru sora mea!

Străbate mulțimea, ajunge lângă cetățeanul Guermeur şi îi înmânează o hârtie semnată de Couthon şi care o salva pe soră-sa de pedeapsă.

— Ei bine?

— Ei bine! Nu aveai cum să te împotriveşti. Totuşi, băiatul acela era un nobil proscris!

— Şi care este numele lui?

— Cavalerul de Trégolan, aşa mi s-a spus.

— Nu-l cunosc, răspunse Kernan.

— Se apropie de ghilotină, dar asta avu un efect deosebit asupra lui, căci ridică brațele cu disperare; ai fi spus că urma să leşine de-atâta emoție! Dar făcuse bine că nu pierduse timpul, pentru că soră-sa urca deja scările, leşinată în brațele cetățeanului călău.

— Sora mea! Sora mea! strigă el şi au trebuit să i-o dea! Deci, dacă calul său s-ar fi împiedicat pe drum, ar fi fost sfârşitul!

— Aşadar asta a nemulțumit mulțimea?

— Da, toată lumea striga: „Nu! Nu!" Dar Guermeur, văzând semnătura virtuosului Couthon, a trebuit să cedeze. Ce contează! Asta e o pată pentru Comitetul Salvării Publice !

— Ei bine, răspunse Kernan, a avut noroc Trégolan ăsta... Şi după aceea?

— După aceea şi-a luat sora, iar restul şi-au continuat treaba!

— Ei bine! În sănătatea ta, Scévola! spuse Kernan.

— În sănătatea ta, băiete! răspunse hangiul.

Cei doi palavragii ciocniră împreună.

— Iar acum ce vei face? întrebă patriotul.

— Mă duc să văd dacă mai doarme fratele meu, apoi am să dau o raită prin oraş.

— Simte-te bine, nu te jena!

— Nu mă jenez deloc.

— Ai de gând să rămâi mai multă vreme pe aici?

— Aş fi vrut să mă întâlnesc cu Karval şi să-i strâng mâna, răspunse Kernan cu un aer nepăsător.

— Dar ar putea să se întoarcă la Quimper dintr-o zi în alta.

— Dacă aş fi sigur, l-aş aştepta, zise bretonul.

— La naiba! Dacă aş şti mai multe, ţi-aş spune!

— Oricum, dau eu peste el mai devreme sau mai târziu, spuse bretonul.

— Bine!

— Trece cumva pe la tine?

— Nu, poposeşte la episcopie, la cetăţeanul Guermeur.

— Ei bine, mă duc să-l văd.

Şi spunând acestea, Kernan îl părăsi pe hangiu; efortul de a se stăpâni din timpul acestei discuţii îl epuizase într-atât încât de-abia mai putea să urce scările.

— Da, Karval! repeta el, te voi găsi!

Modul în care pronunţă aceste cuvinte e imposibil de redat.

În sfârşit reveni lângă conte; îl găsi prăbuşit într-o durere profundă, dar resemnată. Kernan îi raportă tot ce aflase; după ce verifică să nu fie cumva auzit, după ce controlă zidurile, îi spuse în şoaptă povestea dureroasă, în timp ce lacrimile curgeau fără încetare pe faţa desfigurată a contelui.

Apoi Kernan îi atrase atenţia asupra a ceea ce mai aveau de făcut.

— Nu mai am soţie, nu mai am copil! exclamă contele. Nu îmi mai rămâne decât să mor, dar voi muri pentru

cauza sfântă!

— Chiar aşa! Vom merge în Anjou, spuse Kernan, să ne întâlnim cu şuanii care se agită.

— Vom merge!

— Chiar astăzi.

— Mâine; în seara asta mai am o îndatorire de îndeplinit.

— Care, stăpâne?

— Vreau să merg la cimitir în noaptea asta, să mă rog la groapa comună unde au aruncat trupul copilei mele.

— Dar... zise Kernan.

— Vreau, spuse contele cu o voce blândă.

— Ne vom ruga împreună, spuse blând bretonul.

Restul zilei trecu printre lacrimi; bieții oameni, ținându-se de mână, fură smulşi din tăcerea durerii lor doar de cântecele şi manifestările de bucurie care răsunau pe străzi.

Contele nu mişca, nimic nu-l putea distrage; Kernan fugi înspre fereastră; era să-i scape un strigăt groaznic, dar se stăpâni pentru că nu voia ca stăpânul său să vadă aşa ceva.

Karval, împreună cu gloata lui sângeroasă, se întorcea în Quimper, hidoşi, plini de sânge, aproape beți, împingând în fața lor bătrâni, răniți, femei, copii, bieți prizonieri din Vendée, smulşi din deruta marii armate şi destinați eşafodului.

Era călare, şi toți banditii din oraş îl urmau, copleşindu-l cu urale zgomotoase.

Fără îndoială, acest Karval devenise un personaj important.

După ce se linişti, Kernan se întoarse la conte şi îi spuse în şoaptă:

— Ai dreptate, stăpâne, nu trebuie să plecăm astăzi!

Capitolul VII
Cimitirul

Se lăsă seara. Vremea se schimbase; începuse să ningă. La ora opt, contele se ridică şi spuse:

— E timpul să pornim!

Kernan, fără să răspundă, deschise uşa şi o luă înainte. Spera să evite întâlnirea cu Scévola, însă acesta, auzindu-i coborând, plecă de la parter ca un hangiu bun ce era şi îi ieşi în cale bretonului.

— Ia te uită! spuse el, pleci, cetăţene?

— Da, fratele meu se simte mai bine.

— Nu prea e vreme bună să pleci la drum. Nu poate aştepta până mâine?

— Nu! răspunse Kernan care nu mai ştia ce să spună.

— Apropo, spuse Scévola, ştiai că virtuosul Karval s-a întors în Quimper?

— Desigur, spuse bretonul. Mergem la episcopie să-i facem o vizită.

Şi rostind aceste cuvinte se întoarse spre contele care, din fericire, nu auzise numele acela blestemat.

— Mergeţi să-l vedeţi la episcopie? continuă hangiul.

— Cum spui, şi te asigur că vizita noastră nu-i va face rău.

— Da, da!.. răspunse Scévola râzând grosolan, vreun denunţ al preoţilor sau al emigranţilor.

— Poate! zise Kernan apucându-l de braţ pe stăpânul său şi trăgându-l spre ieşire.

— Hai, toate cele bune, cetăţene!

— La revedere! răspunse bretonul.

Şi ieşi în sfârşit din han.

Oraşul părea pustiu; o linişte adâncă domnea peste străzile încărcate de zăpadă.

Kernan şi contele de Chanteleine. Desen de Foulquier

Contele şi tovarăşul său se strecurau printre case; primul se lăsa condus; nici nu simțea frigul. De când luase hotărârea să meargă să se roage la mormântul fiicei sale, nu mai rostise nicio vorbă şi se scufundase complet în durerea lui. Kernan îi respecta tăcerea.

După douăzeci de minute, zidurile cimitirului se iviseră în întuneric. La ora aceea porțile erau închise. De altfel nu conta; bretonul nu avea de gând să intre pe la intrarea publică şi să rişte să fie văzuți de paznic.

Dădu aşadar târcoale zidurilor ca să găsească un loc care să îi permită să se cațere. Contele îl urma cu o supunere pasivă, ca un copil sau ca un orb.

După căutări îndelungate, bretonul dădu peste un loc unde zidul slăbit cedase într-o parte, lăsând o breşă prin care se putea trece. Kernan se urcă pe pietrele care de-

abia se țineau într-un amestec de zăpadă şi noroi. Ajuns sus, îi întinse mâna stăpânului şi intrară împreună în cimitir.

Albeața locurilor de veci era o privelişte greu de suportat. Câteva morminte din piatră, o mulțime de cruci din lemn înnegrit, erau îmbrăcate de linţoliul alb al iernii; spectacol trist pentru cimitirul acela îndoliat! Fără să vrei îți trecea prin minte că sărmanilor morți trebuia să le fie grozav de frig sub pământul înghețat şi cu atât mai mult celor pe care o municipalitate nepăsătoare tocmai îi aruncase în groapa comună.

După ce străbătură câteva alei pusti, Kernan şi contele ajunseră la această groapă de-abia umplută şi acoperită de proeminențe nedefinite pe care zăpada le scotea în relief. Cazmalele şi târnăcoapele groparilor erau acolo pentru treaba de a doua zi.

Când se apropiau, lui Kernan i se păru că zăreşte o siluetă omenească aplecată la pământ, care se ridică brusc şi încercă să se ascundă în umbra frunzişului înnegrit al chiparoşilor. Se gândi că ochii îi erau pradă unei halucinați de moment.

— Cred că mă înşel! îşi spuse el, cineva aici, la ora asta? Nu-i posibil!...

Cu toate acestea, privind mai atent, văzu cum silueta se agita sub copaci; în acelaşi timp observă urme proaspete. Cu siguranță cineva tocmai fugise.

Să fi fost vreun gropar care îşi făcea rondul, un paznic, un jefuitor de morminte?

Kernan îl prinse pe conte de braț; aşteptă câteva clipe şi, cum individul nu mai apăru, se îndreptă spre groapa comună.

— Aici este, stăpâne! zise el.

Contele îngenunche pe pământul înghețat, îşi scoase pălăria şi, cu capul gol, începu să se roage şi să plângă; lacrimile îi curgeau pe pământ, iar zăpada se topea sub fierbințeala lor.

Îngenunchiat şi el, Kernan se ruga de asemenea, dar scruta şi supraveghea împrejurimile.

Bietul conte de Chanteleine! Ar fi vrut să îndepărteze cu mâinile pământul care îi ascundea copilul, să îi mai vadă pentru ultima oară trăsăturile iubite şi să îi îngroape rămăşiţele neînsufleţite într-un mormânt mai demn. Mâinile i se afundau în zăpadă, iar din pieptul său scăpau oftaturi sfâşietoare.

Era în starea asta de vreun sfert de oră; Kernan nu îndrăznea să-i întrerupă durerea. Dar se temea ca nu cumva hohotele de plâns ale contelui să fi fost auzite de vreo iscoadă care stătea la pândă.

În acel moment i se păru că aude nişte paşi; se întoarse nelinişţit; de data asta văzu foarte clar o siluetă omenească care se desprinse din desişul de chiparoşi şi se îndreptă spre groapă.

— Ah! Dacă e vreo iscoadă, o să plătească scump! exclamă bretonul.

Şi, scoţându-şi cuţitul, se repezi spre necunoscutul care nu părea să se ferească; dimpotrivă, părea că îl aşteaptă hotărât pe atacator. Curând cei doi bărbaţi ajunseră la trei paşi unul de celălalt, fiecare în postură de apărare.

— Ce faceţi aici? întrebă aspru bretonul.

Necunoscutul, de vreo treizeci de ani, îmbrăcat cu haine ţărăneşti, răspunse cu un glas emoţionat:

— Am venit pentru exact acelaşi lucru pentru care aţi venit şi dumneavoastră.

— Să vă rugaţi?

— Să mă rog!

— Ah! Aveţi rude aici? întrebă Kernan.

Cimitirul. Desen de Bar

— Da! răspunse tânărul cu o voce tristă.

Bretonul îl privi cu atenție şi îi văzu lacrimile din ochi.

— Iertați-mă, spuse el, v-am luat drept iscoadă. Veniți!

Şi, urmat de necunoscut, se întoarse la conte; acesta, ieşit din amorțeală, dădu să se ridice, dar tânărul îi făcu

semn că nu este nevoie.

— Aţi venit să vă rugaţi, domnule? spuse contele. Pe mormântul acesta este loc pentru amândoi. Sunt un tată care îşi plânge copilul! L-au omorât astă dimineaţă şi l-au aruncat aici!

— Sărman tată! exclamă tânărul.

— Dar cine sunteţi? întrebă Kernan.

— Cavalerul de Trégolan, răspunse tânărul fără să ezite.

— Cavalerul de Trégolan! exclamă Kernan.

Se puse din nou în gardă, arătându-şi toată neîncrederea, pentru că numele lui îi aducea aminte de ce se întâmplase de dimineaţă şi nu înţelegea ce ar fi putut să caute acel tânăr în cimitir.

— Da! răspunse cavalerul.

— Cel care în această dimineaţă aţi căpătat îndurare pentru sora dumneavoastră şi pe care aţi salvat-o!

— Am salvat-o! spuse tânărul împreunându-şi mâinile.

— Şi pentru ea jeliţi acum aici?

— Cavalere, spuse contele care nu se îndoia, aţi avut mai mult noroc decât mine! Eu nici măcar nu am ajuns la vreme ca să îmi văd pentru ultima oară copilul!...

— Dar cine sunteţi? întrebă hotărât tânărul cavaler.

Kernan dădu să se repeadă spre stăpânul său ca nu cumva să scoată vreo vorbă şi să dezvăluie secretul numelui său, dar acesta spuse cu o voce gravă:

— Sunt contele de Chanteleine!

— Dumneata! Chiar dumneata, contele de Chanteleine! strigă tânărul.

— Chiar eu, domnule!

— Doamne! Doamne! spuse necunoscutul apucând mâinile contelui şi încercând să îi zărească faţa.

— Ei bine? întrebă Kernan nelinişti.

— Haideţi! Haideţi! spuse cu ardoare tânărul, să nu mai pierdem nicio clipă!

— Staţi aşa! zise Kernan, ce vreţi? Unde credeţi că îmi duceţi stăpânul?

— Dar veniţi odată! exclamă tânărul pe un ton destul de violent.

Bretonul era cât pe ce să se arunce asupra cavalerului, care se agăţase de braţul contelui şi încerca să îl tragă, dar contele îi spuse:

— Să mergem, Kernan!... Să mergem! Acesta e un om de încredere!

Kernan, dând ascultare, se aşeză în stânga tânărului, gata să îl lovească la cel mai mic semn de trădare şi toţi trei ieşiră prin spărtura din zidul cimitirului; înconjurară zidurile. Cavalerul de Trégolan nu scotea o vorbă, dar îl ţinea pe conte cu mâinile crispate.

Se întoarseră în oraş şi o luară pe străduţe strâmte, în loc să meargă pe cele principale; de altfel, erau absolut singuri; ceea ce nu-l împiedica pe Kernan să arunce priviri atente în jur.

Tăcerea nopţii nu fu tulburată decât o dată, când cavalerul şi cei doi tovarăşi de drum trecură pe lângă episcopia ale cărei ferestrele luminate puternic lăsau să se audă strigăte de bucurie; sărbătoreau întoarcerea lui Karval. Cântau, dansau, călăi şi judecători, iar Kernan simţi cum o furie îngrozitoare îi urca în suflet.

Într-un târziu, tânărul se opri în faţa unei case liniştite, puţin mai retrasă, la marginea periferiei.

— Am ajuns! spuse el.

Înaintă ca să bată la uşă când Kernan îl prinse de braţ în momentul în care apucase ciocănelul.

— O clipă! zise el.

— Lasă-l, Kernan! spuse contele.

— Nu, stăpâne! În vremurile astea nenorocite, orice casă e suspectă! Trebuie să ştim unde mergem. De ce ne-aţi adus la casa asta? spuse el, ţintuindu-l pe tânăr.

— Ca să v-o prezint pe sora mea! răspunse tânărul zâmbind trist.

Bătu uşor la uşă. Se auziră paşi şovăielnici înaintând pe alee şi oprindu-se. Cavalerul mai bătu o dată într-un anume fel şi rosti:

— Dumnezeu şi regele!...

Uşa se deschise; o femeie în vârstă apăru în prag şi păru neliniştită la vederea tânărului însoţit de doi necunoscuţi.

— Prieteni, spuse el, nu trebuie să-ţi fie frică!

Uşa se închise imediat; o lumânare aprinsă îi permise lui Kernan să întrezărească o scară din lemn care se răsucea în fundul aleii; cavalerul urcă, urmat de conte şi de bretonul care stătea cu arma pregătită.

Ar fi trebuit totuşi să se liniştească la auzul vorbelor schimbate de bătrâna femeie şi tânăr:

— Cavalere, absenţa dumneavoastră m-a nelinştit, spuse aceasta.

— Dar ea? întrebă el.

— Ea... plânge de-ţi rupe sufletul! răspunse bătrâna.

— Veniţi, domnule conte! zise tânărul.

La capătul scării era o uşă prin care se strecura o fâşie de lumină. Cavalerul o deschise larg şi rosti numai atât:

— Domnule conte de Chanteleine, iat-o pe sora mea!...

Luând-o înaintea contelui, Kernan aruncă repede o privire în interiorul camerei şi scoase un strigăt, dar un strigăt îngrozitor de surprindere!

Domnişoara de Chanteleine, Marie, nepoata lui, era în faţa sa, întinsă pe un pat, dar în viaţă! În viaţă!...

— Copila mea! exclamă contele.

— Ah, tată! strigă tânăra sărind din pat şi aruncându-se în braţele sale.

Urmă o scenă de un entuziasm greu de descris. Cum să pui în cuvinte mângâierile tatălui şi ale fiicei sale? Kernan plângea într-un colţ după ce o îmbrăţişase pe Marie. Cavalerul de Trégolan privea această scenă

înduioşătoare încrucişându-şi mâinile.

Deodată, Marie scoase un ţipăt şi un gând îngrozitor îi trecu prin minte.

— Mama mea! exclamă ea.

Nu ştia că mama sa pierise în timpul jefuirii castelului.

Contele, fără să rostească o vorbă, arătă cerul cu degetul fiicei sale, care căzu aproape fără simţiri pe pat.

— Copila mea! Copila mea! strigă contele repezindu-se la ea.

— Să nu vă faceţi griji, stăpâne, spuse Kernan sprijinind capul tinerei; e doar un moment de slăbiciune care va trece!

Într-adevăr, după câteva clipe, Marie îşi recăpătă cunoştinţa, cu lacrimile şiroind pe obraji. După oarece vreme, plânsetele ei se opriră, iar contele reuşi să o întrebe:

— Prin ce minune ai reuşit să scapi de la moarte, copila mea? zise el.

— Habar nu am, tată! Eram târâtă aproape fără suflare la eşafod. Nu am văzut nimic, nu am auzit nimic! Dar m-am trezit aici.

— Vorbiţi, domnule de Trégolan, vorbiţi! spuse contele.

— Domnule conte, răspunse cavalerul, sora mea a fost aruncată în temniţele din Quimper; disperat, am fugit la Paris şi după multe demersuri am reuşit să capăt graţierea de la Couthon, căruia familia mea i-a făcut pe vremuri multe servicii. Am revenit la Quimper cu ordinul semnat dar, în ciuda eforturilor mele, am ajuns prea târziu!...

— Prea târziu?...

— Capul sărmanei mele surori, continuă cavalerul plângând în hohote, tocmai se rostogolea pe eşafod în faţa mea!...

— Oh! Oh! exclamă contele prinzând mâinile

tânărului.

— Cum de nu am căzut mort pe loc?... Cum de nu am urlat? Cum de nu am cerut-o înapoi pe cea a cărei viață o avusesem în mâini?... N-aş putea să vă spun, dar Cerul îmi luminã mintea şi îi mulțumesc pentru asta. Toate nefericitele victime stăteau acolo într-o răvăşealã cumplită; executorii nici măcar nu le vedeau fața! În momentul în care domnişoara de Chanteleine urca leşinată în brațele călăului m-am băgat în față şi, cu un efort dincolo de orice închipuire, reuşii să rostesc:

— Milă! Milă! Este sora mea! Şi-au trebuit să mi-o dea înapoi şi am adus-o la femeia aceasta de treabă. Iată de ce m-ați văzut rugându-mă în seara asta la mormântul celei care s-a dus.

Contele se ridică.

— Fiul meu! îi spuse cavalerului îngenunchind în fața lui.

Kernan, întins la pământ, acoperea cu propriile lacrimi picioarele tânărului.

Capitolul VIII
Fuga

Putem să ne închipuim ce noapte petrecu contele alături de fiica lui salvată de la moarte. Chiar dacă în momentul acela resimțea şi mai mult pierderea contesei, vorbi cu Marie despre sărmana ei mamă, o sfântă şi o martiră, iar toate durerile fură totuşi amestecate cu o bucurie imensă; câte rugăciuni de iertare ridică spre Cer pentru soția lui moartă, de recunoştință pentru fata care era în viață şi pentru salvatorul ei!

Kernan îi spuse tânărului:

— Domnule cavaler, voi fi pentru dumneata ca un câine devotat şi tot sângele meu nu ar putea răsplăti tot ceea ce ați făcut acolo!

Sărmanul tânăr! Se simțea că toată acea bucurie îl copleşea de tristețe pentru că fusese plătită cu moartea surorii lui.

Odată cu venirea dimineții, Kernan se gândi la ce era mai urgent; nu puteau să mai rămână în casa aceea fără să pună în pericol viața bătrânei; hotărâră deci să plece şi, pentru moment, Kernan trebui să renunțe să se răzbune pe Karval. Acum, ceea ce conta înainte de toate era salvarea nepoatei sale Marie.

Discutară ce trebuia făcut.

— Domnule conte, spuse cavalerul de Trégolan, aranjasem totul ca să o pot duce pe biata mea soră într-un loc sigur, la o cabană pescărească în satul Douarnenez; vreți să veniți acolo ca să aşteptați zile mai bune sau o ocazie de a părăsi Franța?

Contele îl privi pe Kernan.

— Să mergem la Douarnenez, răspunse acesta; sfatul e bun, dacă nu vom reuşi să ne îmbarcăm, vom încerca să ne ascundem atât de bine încât nimeni să nu bănuiască prezența noastră.

— Vă sfătuiesc să plecăm chiar în dimineața asta,

spuse cavaleru; nu trebuie să pierdem nicio clipă şi este neapărată nevoie să punem siguranța domnişoarei de Chanteleine înainte de orice.

— Dar vom putea sta la Douarnenez fără să trezim bănuieli? întrebă contele.

— Da, am acolo un fost servitor al familiei care se ocupă cu pescuitul, un om cumsecade, Locmaillé; ne va primi cu dragă inimă şi vom putea locui în casa lui până când se va ivi o ocazie să părăsim Franța.

— Să fie aşa cum spui şi să plecăm la drum cât mai repede, răspunse Kernan. Nu suntem decât la cinci leghe de Douarnenez şi putem ajunge acolo chiar în seara asta.

Contele aprobă acest plan; se grăbea să îi ofere fiicei sale un pic din liniştea de care sărmana copilă avea atâta nevoie; dar văzând-o atât de slăbită se temea că nu ar fi putut să facă față oboselii de pe drum; imaginile eşafodului îi reveneau uneori în minte lui Marie cu atâtâta intensitate, încât părea pe punctul să leşine. Tresărea la cel mai mic zgomot; îi simțea încă pe călăi atât de aproape de ea! Totuşi, mângâierile tatălui său, ale lui Kernan, îi dădură puțină forță şi le spuse că este gata să înfrunte orice primejdie pentru a părăsi oraşul în care lăsa amintiri înspăimântătoare.

Trebuiră atunci să o îmbrace.

O chemară pe bătrână, căreia contele îi mulțumi exprimându-şi recunoştința. Femeia aceea cumsecade avu să le dea haine de țărancă. Tânăra rămase singură în cameră cu gazda ei binefăcătoare şi se îmbrăcă cu straiele sub care nimeni nu ar fi bănuit că se află domnişoara de Chanteleine, nişte ciorapi de lână roşie uzați de prea multe spălări, o fustă din lână vărgată, un şorț din pânză de cânepă care o cuprindea de jur-împrejur.

Marie de Chanteleine era o tânără de şaptesprezece ani; semăna foarte mult cu contele, avea ochi blânzi,

albaştri, în momentul acela înroşiţi de lacrimi, gura fermecătoare care se străduia să zâmbească; suferise groaznic cât timp fusese întemniţată, însă o privire atentă ar fi recunoscut pe deplin adevărata sa frumuseţe. Ce-i mai rămăsese din părul blond, tăiat de mâna călăului, se putea ascunde cu uşurinţă sub boneta bretonă care îi înconjura capul, aşa cum se purta prin acele locuri; partea de sus a şorţului se îndoia peste corsajul prins cu urechi fixate cu ace mari; mâinile îi fură frecate cu pământ ca să capete o culoare mai puţin suspectă şi, astfel îmbrăcată, ar fi fost de nerecunoscut pentru oricine, chiar şi pentru cel mai înspăimântător duşman al ei, Karval.

După o jumătate de oră, fu îmbrăcată în întregime şi era pregătită de plecare. Orologiul municipalităţi bătu ora şapte dimineaţa, de-abia se iviseră zorile, iar fugarii, după ce îşi luară un rămas-bun prietenos de la bătrână, părăsiră oraşul fără să-i fi vazut cineva.

Trebuia ca mai întâi ajungă la drumul principal din Audierne care ducea spre Douarnenez. Kernan cunoştea la perfecţie ţinutul; conduse micul grup pe căi ocolitoare, mai lungi dar mai sigure; nu puteau să meargă mai repede; Marie de-abia se târa, uneori sprijinită de braţul tatălui său, alteori de cel al lui Kernan. Dar se vedea cu preţul căror eforturi reuşea să reziste; aerul curat de care fusese lipsită în timpul dureroasei sale captivităţi şi pe care îl trăgea adânc în piept, îi provoca un fel de ameţeală şi o îmbăta precum un vin de viţă nobilă.

După două ore de mers, fu nevoită să se oprească şi ceru câteva clipe de odihnă. Fugarii făcură popas.

— Nu vom ajunge astăzi, spuse Kernan.

— Nu, răspunse tânărul, suntem siliţi să căutăm găzduire la o casă de pe aici.

— Orice casă mi se pare suspectă, răspunse bretonul, dar dacă trebuia neapărat, aş prefera mai degrabă să ne

odihnim câteva ore sub desişul de lângă drum.

— Să mergem mai departe, prieteni, spuse Marie după un sfert de oră de odihnă, încă mai pot să fac câțiva paşi; dacă nu voi mai putea să merg absolut deloc, vă voi spune.

Aşadar îşi reluară marşul întrerupt. Ninsoarea se oprise, dar era frig; Kernan îşi scoase învelitoarea din piele de capră şi o puse pe umerii tinerei.

Pe la ora unsprezece dimineața fugarii de-abia făcuseră două leghe; nici măcar nu trecuseră de satul Plonéis; câmpia părea pustie; nu se vedea nici măcar o colibă de paie; pământul dispăruse în întregime sub pătura groasă de zăpadă. Marie nu mai putea să facă niciun pas. Kernan fu nevoit să o ia în brațe şi să o ducă; însă sărmana copilă, pe care mersul pe drum nu reuşise s-o încălzească, rămase înghețată în brațele bretonului; contele şi cavalerul îşi scoaseră vestele şi îi înveliră picioarele cât putură de bine.

În sfârşit, de bine, de rău, după ce merseseră pe drumul principal, spre seară ajunseră în satul Kermingny; mai rămăsese totuşi o leghe şi jumătate de străbătut pentru a ajunge la Douarnenez; însă frigul se făcuse atât de aspru, încât fură obligați să se oprească; Marie îşi pierdea cunoştința.

— Nu poate merge mai departe! zise Kernan. Îi trebuie câteva ore de odihnă.

Contele se aşează pe partea cealaltă a drumului şi îşi ținea copila în brațe; încerca în zadar să o încălzească în îmbrățişarea lui.

— Ce să facem! Ce să facem? spuse atunci Kernan. N-aş vrea totuşi să cer găzduire la nişte oameni care ar putea să ne dea în vileag.

— Cum aşa? exclamă contele. Oare nu putem găsi pe aici pe cineva cu sufletul destul de mare încât să-şi facă milă şi să ne primească?

— Din păcate, nu! răspunse cavalerul. Dacă le-am

cere ajutorul țăranilor, ar fi cum ne-am duce la moarte sigură. Soldații Albaştri îi tratează înîngrozitor pe toți cei care îi adăpostesc pe proscrişi; le taie urechile sau îi trimit la eşafod la cea mai mică bănuială.

— Domnul de Trégolan are dreptate răspunse Kernan, ar însemna să riscăm nu numai viața noastră, atât de neînsemnată, ci şi pe a acestei copile!

— Kernan, spuse contele, ştiu doar un singur lucru, că fata mea nu va putea să îşi petreacă noaptea în aer liber! Ar muri de frig!

— Ei bine, răspunse cavalerul, mă duc acum până la casele din sat şi voi vedea dacă Teroarea a omorât orice sentiment de ospitalitate în sufletul țăranilor bretoni.

— Mergeți, domnule de Trégolan! Mergeți, zise contele împreunându-şi mâinile, salvați încă o dată viața fiicei mele!

Cavalerul se repezi spre sat; se lăsase noaptea; după ce alergă vreun sfert de oră, tânărul ajunse la primele case; erau toate încuiate şi tăcute; uşile şi ferestrele păreau atât de bine astupate, încât nici cel mai mic licăr de lumină nu ar fi putut să se strecoară afară.

— Se ascund şi aici ca peste tot, îşi spuse tânărul.

Bătu la mai multe uşi; strigă; nu primi niciun răspuns; îşi dădu seama totuşi după câteva fuioare de fum care se zăreau în penumbră că acele case trebuiau să fie locuite; bătu din nou pe la uşi şi ferestre; strigă. Se hotărâseră să nu răspundă.

Cavalerul nu-şi pierdu curajul. Imaginea tinerei muribunde îi apărea mereu în fața ochilor; merse atunci la toate casele şi bătu din uşă în uşă. Peste tot aceeaşi tăcere! Înțelese atunci că locuitorii din acel sat, fără îndoială obişnuiți să se teamă de raidurile Albaştrilor, nu îi vor deschide uşa. Teroarea îi făcea aspri şi cruzi pe toți cei pe care îi lovea.

După încercarea sa zadarnică, Henry de Trégolan nu mai avu ce face decât să se întoarcă la tovarăşii lui;

reveni cu un aer lipsit de speranță. Îi găsi imediat pe conte şi pe Marie, exact aşa cum îi lăsase: tatăl, aşezat pe marginea unei gropi, încă mai încerca să o încălzească pe fată între brațele sale. Însă, în ciuda îngrijirilor sale, o simțea cum îngheață puțin câte puțin. Chiar în momentul în care tânărul îşi făcu apariția, contele, înspăimântat că fiica lui nu mai mişcă, se uită la ea şi văzu că îşi pierduse cunoştința.

— Dumnezeule! Dumnezeule! strigă el.

— Ei bine, satul ăsta este un cimitir, răspunse cavalerul.

— Atunci să mergem repede de partea cealaltă a drumului, zise Kernan, în pădurea Nevet. Vom sta peste noapte adăpostiți de vreun trunchi de stejar şi vom aprinde focul cu crengi uscate.

— Nu avem ce face altceva, răspunse tânărul. La drum!

Kernan îi spuse contelui planul său, o luă din nou pe tânără în brațe şi, urmat de cei doi tovarăşi, traversă drumul dinspre Audierne; câteva minute mai târziu intră în desişuri; crengile uscate trosneau sub paşii săi. Henry mergea în fața lui ca să îi deschidă drumul.

Trebuia să se afunde în adâncimea pădurii ca să scape de orice privire nedorită. După mai bine de un sfert de oră de mers, Henry dădu peste un stejar gros şi scorburos care ar fi putut să o adăpostească pe tânără; o aşezară cu grijă acolo, apoi Kernan scoase scântei din amnarul său şi aprinse imediat un foc viu şi sclipitor.

Sub căldura binefăcătoare, Marie îşi recăpătă repede cunoştința; când îşi reveni se uită cu groază în jurul ei; dar când se văzu înconjurată de toți cei pe care îi iubea, zâmbi palid şi după câteva clipe adormi.

Contele, Kernan şi cavalerul o vegheară toată noaptea; era bine învelită, bine adăpostită, iar somnul îi fu liniştit.

Kernan întreținea focul cu crengi uscate; tovarăşii săi,

ghemuiți sau întinşi pe jos, se încălzeau cum puteau mai bine; nici vorbă să pună geană pe geană; nici contele, nici cavalerul nu îşi puteau găsi somnul în acele împrejurări; vorbiră o bună parte din noapte.

Noaptea în pădure. Desen de A. de Bar

Cavalerul îi povesti contelui de Chanteleine istoria familiei sale, la fel de dureroasă. Cei din familia de Trégolan, originari din Saint-Pol-de-Léon, muriseră aproape toți în sângeroasele lupte care se duseseră în oraş în martie 1793; domnul de Trégolan tatăl căzuse lovit de tunurile generalului Canclaux, când acesta voise să refacă podul distrus de răzvrătiții din Kerguiduff, pe drumul spre Lesneven; tânărul încercase în zadar să moară lângă tatăl său; gloanțele republicane nu îl vruseră, iar când se întoarse la Saint-Pol-de-Léon îşi găsi casa în flăcări şi pe sora sa târâtă în temnițele din Quimper. Rostind numele surorii sale, Henry nu putu să-şi stăpânească lacrimile, iar contele îl strânse în brațe.

Atunci, la rândul său, îi povesti şi el propriile necazuri, jaful castelului său şi moartea contesei; poveştile lor se împleteau prin legătura comună a nefericirii şi puteau să îşi amestece lacrimile pe care Republica le făcea să curgă.

Aşa trecu noaptea. Kernan veghea cu atenţie şi verifica din când în când desişurile din jur. Însă din fericire se făcu dimineaţă şi fugarii putură să îşi părăsească adăpostul.

Cele câteva ore de odihnă şi de somn o readuseră în simţiri pe tânără; se simţea destul de în puteri ca să meargă; se sprijini de braţul tatălui ei şi porniră din nou la drum la ora opt dimineaţa.

La ora nouă, Kernan, călăuzindu-i pe tovarăşii săi, ieşi de pe drumul dinspre Audierne şi merse către satul Plouaré; o jumătate de oră mai târziu, micul grup ajungea la intrarea în târgul Douarnenez, iar cavalerul îi conduse direct la casa bătrânului pescar.

Capitolul IX
Douarnenez

Douarnenz, în al II-lea an al Republicii, nu număra decât vreo douăzeci de familii de pescari; grupul de case construite din bucăți de granit oferea privirii o privelişte pitorească pentru cei care soseau de pe mare.

Târgul, ascuns multă vreme după cotiturile coastei, apărea dintr-o dată, dominat de clopotnița singuratică a unei biserici ridicate pe vârful unui deal.

Târgul, întins chiar până în capătul golfului, îşi scălda temeliile în valurile înalte; pe acoperişurile caselor erau pietre mari, ca să reziste vânturilor violente dinspre nord-vest.

Coasta Bretaniei, de la Concarneau până la Brest, este crestată de un şir de golfuri de toate mărimile.

Cele mai importante sunt cele de la Douarnenez şi de la Brest, care măsoară de jur-împrejur douăzeci şi cinci de leghe; golfurile Audierne, Trépassés, Camaret şi Dinan nu sunt, la drept vorbind, decât nişte golfuleţe; dintre toate, golful Douarnenez e cel mai periculos, iar naufragii nenumărate i-au adus o reputație sinistră.

Partea sa sudică e formată dintr-o o limbă de pământ aproape dreaptă, o piramidă răsturnată de opt leghe lungime, care se aruncă în ocean la capul Raz.

Baza sa are cam patru leghe lățime la meridianul din Douarnenez; acolo se întâlnesc parohiile Poullan, Benzec, Cleden, Audierne, Point-Croix, Plogoff şi câteva sate împrăştiate.

Partea de nord a golfului constă dintr-o imensă curbură a coastei, care se sfârşeşte brusc la capul Chèvre. Acolo se află magnificele grote din Morgat. Mai sus se pot zări munții Aray, ascunşi în negură.

Golful nu este suficient de închis şi e expus tuturor furtunilor din larg.

De asemenea, marea e aici mai mereu furioasă;

pescarii, aventurându-se cu şalupele lor, se trezesc adeseori în primejdie de pieire şi, aflându-se în faţa micuţului port de refugiu, stau zile întregi fără să poată ajunge la mal.

Târgul este situat la gura unui râu mic şi e uscată atunci când mareea este joasă. Acolo se adăposteau vasele de pescuit când vremea era neprielnică, pentru că digul care fereşte astăzi micul port nu exista pe atunci, iar casele de pe mal erau lovite de valuri.

Extremitatea râului aflată lângă târg se numeşte Guet.

Chiar acolo era situată căsuţa acelui om cumsecade, Locmaillé. De la ferestrele laterale se putea vedea tot malul crestat al golfului, de la capul Chèvre până la Douarnenez. Căsuţa nu ieşea în evidenţă printre stâncile care o înconjurau. Nu era frumoasă, dar era solidă şi sigură.

Era compusă dintr-un parter, cu un şemineu mare în jurul căruia se atârnau plasele ude şi uneltele de pescuit, şi deasupra încă trei cămăruţe, de unde puteai să vezi barca pescarului, pe nisip sau plutind pe râu, după capriciile mareei.

Era locuită de bunul Locmaillé, în vârstă de şaizeci de ani, un servitor devotat al familiei, asemănător cu Kernan, dar fără educaţia acestuia.

Acolo fură primiţi contele de Chanteleine şi fiica sa; bărbatul îi lămuri că se aflau ca la ei acasă şi, păşind pragul, nu putură să-şi stăpânească un oftat de uşurare. Căsuţa aceea umilă li se părea un loc de refugiu, dacă nu unul de azil.

Deşi casa era mică, Henry găsise posibilitatea să rezerve o cameră pentru tânără, o alta pentru conte şi un fel de chicinetă pentru el; după obiceiul locului, camerele nu comunicau cu parterul şi se putea ajunge la ele pe o scară exterioară construită din piatră.

Sala încăpătoare de la parter era tocmai ce le trebuia

lui Locmaillé şi lui Kernan, hotărât să devină pescar în toată regula, în aşteptarea unor vremuri mai bune.

Cazarea nu dură prea mult; un foc de curpeni trosni imediat în camera lui Marie şi la jumătate de oră după ce sosise la Douarnenez se simţea cu adevărat ca acasă. Pentru prima dată, tatăl şi fiica puteau să fie în sfârşit singuri şi se retraseră; li se respectă dorinţa.

În tot acest timp, Kernan, ajutat de Locmaillé, pregăti un prânz frugal din peşte proaspăt şi câteva ouă; când contele şi fiica lui coborâră, proscrişii se aşezară în sala de jos; mâncară din străchini, cu tacâmuri din lemn negru, fără şervete, pe o masă rindeluită, dar cel puţin aflându-se în siguranţă în locuinţa pescarului.

— Prieteni, spuse cavalerul, Cerul ne-a protejat aducându-ne până aici, dar nu vrea să ne ajute în continuare dacă nu ne ajutăm noi înşine; să vorbim despre planurile de viitor.

— Dragul meu copil, avem toată încrederea în ceea ce zici, răspunse contele; pun viaţa mea şi pe cea a fiicei mele în mâinile dumitale.

— Domnule conte, cred că a venit vremea să treceţi peste durerea care v-a copleşit şi mă gândesc cu multă speranţă la viitor.

— Aşa cred şi eu, zise Kernan, sunteţi un tânăr de treabă, domnule Henry, iar noi cinci va trebui să o scoatem la capăt; dar spuneţi-mi, vă rog, sosirea noastră pe aceste meleaguri nu va părea neobişnuită?

— Nu! Locmaillé a spus tuturor celor care voiau să îl asculte că aşteaptă nişte rude din Douarnenez.

— Bine, răspunse bretonul, dar oare nu ar părea oarecum ciudat că familia a sporit deodată?

— Nu! Domnul conte de Chanteleine va trece drept unchiul meu, iar domnişoara Maria vara mea.

— Sora dumitale, domnule Henry, sora dumitale! spuse tânăra. Nu trebuie să o înlocuiesc lângă dumneavoastră pe nobila fată care acum nu mai este?

— Domnişoară! exclamă Henry cu vocea gâtuită de cea mai profundă emoție.

— Se poate! Se poate! răspunse Kernan; eu voi fi vărul bunului Locmaillé, dacă va fi de acord.

— Aş fi foarte onorat, răspunse bătrânul pescar.

— Ei bine, familia va fi întregită, una de pescari; nu ar fi pentru prima dată când stăpânul şi cu mine facem această meserie; nu eram neîndemânatici în copilărie şi sper că n-am uitat chiar totul.

— Ei bine, spuse cavalerul, de mâine vom străbate golful Douarnenz. Barca este pregătită, Locmaillé?

— Întru totul, răspunse bărbatul.

— Prieteni, zise atunci contele, dacă trebuie să rămânem în acest ținut, dacă trebuie să înfruntăm iureşul revoluționar, dacă nu vom fugi mai departe de duşmanii noştri, atunci sunt de acord cu tot ceea ce ați pregătit; dar trebuie să renunțăm la speranța de a putea pleca în altă țară?

— Domnule conte, zise Henry, dacă planul acesta ar fi fost într-adevăr acceptabil, credeți-mă că vi l-aş fi propus deja; multă vreme, chiar eu am vrut să fug în Anglia, fără să găsesc un mijloc; tot ceea ce vă pot promite este că, dacă se iveşte ocazia, nu o vom rata şi poate, cu ajutorul aurului, o vom face să apară.

— Din nefericire nu prea mai am bani.

— Iar eu n-am ca mijloc de trai decât brațele mele şi vasul meu.

— Bine! Bine! spuse Kernan, vom vedea mai târziu! Dar acum, stăpâne, chiar să fi fost de zece ori mai bogat şi să fi avut o barcă bună, nu aş sfătui pe nimeni să se îmbarce. Suntem în cea mai rea lună de iarnă, iar marea este foarte agitată în afara golfului. Furtunile ne-ar arunca imediat pe vreun colț al coastei unde am putea să ne trezim prinşi în capcană, iar nepoata mea Marie nu trebuie să înfrunte un aşa pericol. Dacă Dumnezeu nu a avut încă milă de Franța, vom vedea ce putem face

în vremuri mai bune; dar acum nu putem găsi nimic mai bun de făcut decât să pescuim, pentru că suntem pescari, şi să trăim liniştiți în acest ținut.

— Bine zis, Kernan, spuse cavalerul.

— Bine spus, bunul meu Kernan, răspunse contele, trebuie să ştim să ne resemnăm şi, fără să cerem imposibilul, să ne mulțumim cu ceea ce ne-a dat Cerul.

— Prieteni, spuse atunci tânăra, dacă unchiul meu Kernan şi-a spus părerea, ar trebui să îl ascultăm pentru că sfaturile lui sunt întotdeauna bune; ştie foarte bine că n-aş fi dat înapoi în fața primejdiilor mării; dar dacă o traversare i se pare imposibil de realizat, trebuie să gândim că am ajuns în port şi trebuie să aşteptăm, nu suntem bogați, vom munci şi, în ceea ce mă priveşte, îmi voi aduce şi eu mica mea contribuție comunității.

— Oh! Domnişoară, exclamă cu patos tânărul, profesia asta e una grea; nu ați fost crescută precum soțiile şi fiicele pescarilor noştri; nu vă putem lăsa să fiți expusă la aşa muncă istovitoare. De altfel, noi vom câştiga pâinea cea de toate zilele pentru dumneavoastră.

— De ce, domnule Henry, răspunse tânăra, atâta timp cât pot să găsesc ceva de muncă care să nu fie peste măsura puterilor mele? Va fi o plăcere şi o consolare pentru mine. Nu pot eu să calc sau să cos la nevoie?

— Dar cum, exclamă Kernan, nepoata mea Marie lucrează ca o zână şi am văzut-o brodând fața altarului pentru biserica din Palud, de care Sfânta Ana ar fi fost mândră!

— Vai, unchiule Kernan, răspunse Marie cu tristețe, acum nu mai e vorba despre broderiile din fața altarului sau de podoabele din biserică, ci despre altfel de munci, mai umile dar mai profitabile.

— Pe legea mea, nu prea cred, spuse Henry care nu voia ca tânăra să lucreze ceva manual; vă asigur că nu veți găsi nimic de muncă în ținut.

— Poate doar să coase cămăşi groase pentru pescari

sau pentru Albaştrii din Quimper, spuse Locmaillé.

— Oh!

— Accept cu plăcere! exclamă Marie.

— Domnişoară! zise cavalerul.

— De ce nu? adăugă Kernan, vă asigur că nepoata mea se va descurca de minune.

— Da, dar la cinci soli bucata! spuse bărbatul.

— E cum nu se poate mai bine, cinci soli bucata, exclamă Kernan; deci, draga mea nepoată Marie, vei fi lenjereasă!

— Cu asta se ocupau domnişoarele de Sapinaud şi de la Lézardière după fuga din Le Mans, iar eu pot foarte bine să fac ca şi ele, răspunse tânăra.

— Ne-am înţeles. Locmaillé îţi va găsi de lucru.

— Aşa să fie.

— Iar acum, Marie, stăpâne, odihniţi-vă tot restul zilei; merg să arunc o privire la barcă cu domnul Henry şi mâine vom pleca pe mare.

Acestea fiind spuse, Henry şi Kernan ieşiră; Locmaillé dădu o raită prin sat iar tânăra, rămasă cu tatăl său, se apucă de curăţenie prin locuinţă.

Cavalerul şi Kernan, ajunşi la capul Guet, găsiră ambarcaţiunea în perfectă stare; avea două vele înalte, roşii, şi era construită să străbată marea chiar şi pe vreme rea.

Acolo, câţiva pescari care-şi cârpeau plasele veniră să pălăvrăgească vrute şi nevrute, iar Kernan răspunse la întrebările lor ca un marinar priceput; îşi dădu cu părerea despre un norişor negru care nu prevestea nimic bun şi se ocupă de pregătirile de plecare ca un om care se pricepea la aşa ceva. Într-adevăr, a doua zi porni pe mare însoţit de cavalerul pentru care simţea o mare prietenie.

Aşa era într-adevăr tânărul acesta, o inimă şi un suflet mare; îşi asumase cu curaj situaţia îngrozitoare în care Revoluţia i-a pus pe cei de neam nobil şi de vârsta

lui; deşi de-abia împlinise douăzeci şi cinci de ani, evenimentele îi maturizaseră sufletul, în vâltoarea care cuprinsese atunci Franța. După ce pierduse totul, fără familie, singur, era normal ca Henry de Trégolan să îşi îndrepte toată afecțiunea şi devotamentul înspre conte şi fiica lui. Kernan simțea clar acest lucru şi prevedea că în viitor vor fi câteva aranjamente care nu-i displăceau absolut deloc; ba dimpotrivă.

Cu sângele-rece supraomenesc pe care tânărul de Trégolan îl dovedise salvând-o pe domnişoara de Chanteleine, curajul pe care îl arătase în meseria de pescar, Kernan recunoscu în el o fire dibace, înțeleaptă şi hotărâtă. Era un bărbat în toată puterea cuvântului, deci un sprijin ce nu trebuia neglijat în acele vremuri de bulversare socială.

Când lui Kernan îi plăcea cineva, îl plăcea foarte mult şi vorbea despre asta; nu de puține ori îşi exprimă în fața contelui părerea hotărâtă despre Henry; şi nici nu aştepta ca Marie să lipsească ca să o spună.

La câteva zile după sosirea lui în Douarnenez, contele vru să ajute el însuşi pe tovarăşii săi în treburile grele; se îmbarcă împreună cu ei; era în continuare foarte trist, dar, din fericire, tot ceea ce se întâmpla la pescuit îl distrăgea din gândurile sumbre. Uneori, zilele erau frumoase, dar în cinci din opt zile vremea era atât de rea, încât bărcile nu puteau să iasă în larg.

Peştii se vindeau pe loc samsarilor care îi trimiteau la Quimper sau la Brest; îi găteau şi la masa lor. Una peste alta, ceea ce obțineau din pescuit şi cei câțiva soli câştigați de tânără cosând bluze era de ajuns să întrețină mica lor familie care, în suferința ei, se simțea aproape fericită.

Kernan nu voia să se atingă de banii contelui; împrejurările puteau deveni mai grave şi trebuia să-i păstreze cu grijă pentru cazul în care ar fi fost necesar sau posibil să părăsească țara.

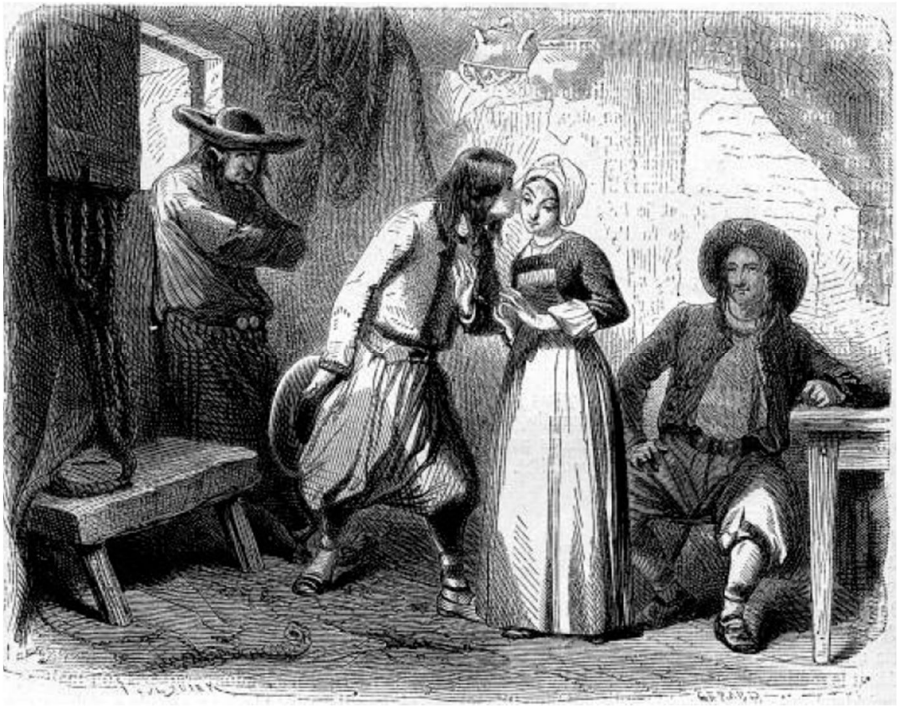

Acasă la Locmaillé în 1 ianuarie 1794. Desen de Foulquier

În ceea ce îl privea, dacă ar fi fost silit să fugă vreodată din Bretania, ar fi făcut-o, nu şi-ar fi abandonat stăpânul; dar cu siguranţă s-ar fi întors să ducă până la capăt răzbunarea pe care o avea pe suflet. Numai că nu mai pomeni niciodată despre asta şi nici nu aduse aminte de Karval.

În timp ce pescuiau, se împărţeau în aşa fel încât fata să nu rămână niciun moment singură şi ori tatăl ei, ori bunul Locmaillé erau întotdeauna lângă ea.

De altfel, venirea noilor locuitori în ţinut nu luă pe nimeni prin surprindere; prezenţa lor nu trezi nicio bănuială; îi considerau rudele lui Locmaillé şi, cum erau foarte amabili, începură să-i placă cu toţii. De altfel nici nu prea comunicau cu cei de-afară, iar freamătul Revoluţiei se stingea în pragul căsuţei lor.

Pe 1 ianuarie 1794, Henry o găsi pe tânără în prezența tatălui ei şi a lui Kernan şi îi oferi un inel drept cadou de Anul Nou.

— Vă rog să-l acceptați, domnişoară, îi spuse cu o voce emoționată: inelul a fost al surorii mele.

— Ah! Domnule Henry, murmură Marie.

Apoi se stăpâni, îşi privi tatăl şi pe Kernan, se aruncă în brațele lor copleşindu-i cu lacrimi, apoi se întoarse spre cavaler.

— Henry, spuse ea oferindu-i timid obrazul, alt cadou nu am să vă ofer.

Tânărul atinse uşor cu buzele obrazul fraged al tinerei şi simiți cum inima începu să îi bată mai să îi spargă pieptul.

Kernan zâmbea, iar contele amesteca fără să vrea în mintea lui numele Henry de Trégolan şi Marie de Chanteleine.

Capitolul X
Insula Tristan

Luna ianuarie trecu fără prbleme, iar oaspeți lui Locmaillé îşi recăpătară încet-încet încrederea. Trégolan se simțea pe zi ce trecea tot mai atras de tânără; dar pentru că Marie era sub protecția lui, îşi ascundea dragostea pe care altcineva, cu mai puține maniere, ar fi dat-o la iveală; aşa că nimeni nu bănuia nimic, în afară de Kernan care avea o privire ageră şi care îşi spunea:

— Se va întâmpla, şi nimic mai fericit nu s-ar fi putut întâmpla.

Satul Douarnenz era liniştit şi nu fu tulburat decât o singură dată, în următoarele împrejurări:

Exista de cealaltă parte a râului, în fața casei lui Locmaillé, la nici o optime de leghe, o insulă foarte apropiată de coastă care nu era decât o masivă stâncă golaşă; un foc aprins în vârful ei semnala pe timpul nopții intrarea în port. I se spunea insula Tristan şi numele îi era justificat; Kernan băgă de seamă că pescarii se temeau foarte mult de ea; evitau cu grijă să acosteze acolo; mulți dintre ei chiar îi arătau pumnul trecând prin fața ei; alți îşi făceau semnul crucii, iar soțiile lor îşi amenințau copiii neascultători cu „insula blestemată".

Ai fi zis că acolo era vreo leprozerie, un lazaret. Era un adevărat loc al proscrişilor de care tuturor le era frică.

Pescarii spuneau deseori:

— Vântul bate dinspre insula Tristan; marea se va învolbura; şi cel puțin un pescar va rămâne acolo.

Bineînțeles că teama aceasta nu era justificată; cu toate acestea, locul era considerat periculos şi mortal. Şi totuşi era locuită pentru că, din când în când, se putea zări, rătăcind printre stânci, un bărbat îmbrăcat în negru pe care oamenii din Douarnenez îl arătau cu degetul strigând:

— Uite-l! Uite-l!

Insula Tristan. Desen de A. de Bar

Nu de puține ori strigătele lor erau însoțite de amenințări.

— La moarte! La moarte! repetau pescarii cu furie.

Atunci omul îmbrăcat în negru intra într-o colibă dărăpănată situată în vârful insuliței.

Întâmplarea se repetă de mai multe ori; Kernan îi atrase atenția contelui şi îl întrebară pe Locmaillé despre ce era vorba.

— Aha! Deci l-ați văzut? spuse acesta.

— Da! răspunse contele. Ai putea să-mi spui, prietene, cine este nefericitul respins de societatea oamenilor?

— Acela? E blestematul! răspunse pescarul cu un aer amenințător.

— Dar ce blestemat? întrebă Kernan.

— Yvenat, *le juroux*.

— Ce Yvenat, ce *juroux*?

— E mai bine să nu vorbim despre asta, îi răspunse bărbatul.

Nu puteai să mai scoți nimic de la bătrânul încăpățânat; dar într-o seară, în primele zile din februarie, această întrebare fu pusă din nou în urma unei reflecții a lui Locmaillé însuşi. Grupul lor mic se reunise în jurul focului care trosnea frumos din sala de la parter. Vremea era urâtă; ploaia şi vântul şuierau pe afară; balamalele de la uşi şi de la obloane scârțâiau groaznic; în hornul şemineului veneau valuri mari de aer care aruncau în cameră flacăra şi fumul.

Fiecare era adâncit în gânduri; ascultau vuietul furtunii, când bărbatul zise, ca şi cum ar fi vorbit cu el însuşi:

— Un timp bun şi o noapte bună pentru *juroux!* Nici că se putea mai bine!

— Ah, te referi la acest Yvenat? spuse Henry.

— Blestematul! Da! Dar în curând, dacă tot vorbim despre asta, măcar n-o să-l mai vedem!

— Ce vrei să spui?

— Ştiu eu ce spun!

Şi bărbatul se adânci iarăşi în gândurile sale, ciulindu-şi urechile la orice zgomot neaşteptat.

— Henry, zise contele, am impresia că dumneavoastră

cunoaşteţi povestea acestui nefericit, aţi putea să ne spuneţi cine este acest Yvenet şi ce este acest blestemat?

— Da, domnule Henry, spuse tânăra, am auzit vorbindu-se despre el, chiar am văzut un nefericit pe insula Tristan, dar n-am reuşit să aflu mai multe.

— Domnişoară, răspunse Trégolan, Yvenat ăsta este un preot constituţional, unul care a depus jurământul, un *juroux*, cum spun ei, iar de când municipalitatea din Quimper a venit să-l numească în parohie, n-a avut de ales decât să se retragă pe insula asta ca să scape de furia enoriaşilor!

— Ah! exclamă contele, este un juruit, unul din acei preoţi care au aderat la constituţia civilă a clerului!

— Aşa cum spuneţi, domnule conte, răspunse Trégolan; de asemenea, de îndată ce forţa armată care l-a pus în funcţie a plecat, vedeţi ce s-a întâmplat cu acest nefericit. A trebuit să scape cu o barcă şi să se refugieze în vârful acestei insule unde se hrăneşte cu câteva scoici.

— Şi de ce nu pleacă de acolo? întrebă Kernan.

— Nicio barcă nu este lăsată să se apropie de insulă, iar nefericitul va muri acolo.

— Nu va dura prea mult, murmură Locmaillé.

— Nefericitul! spuse contele scoţând un oftat adânc, iată ce a câştigat aderând la constituţia civilă! Nu a înţeles care este rolul sublim al unui preot în aceste vremuri de restrişte şi de teroare!

— Da, este o misiune nobilă, spuse Trégolan.

— Desigur, răspunse contele cu entuziasm, chiar mai nobilă decât a celui din Vendée sau din Bretania care au pus mâna pe arme ca să apere cauza sfântă! I-am văzut îndeaproape pe aceşti slujitori ai Cerului. I-am văzut cum, înaintea unei bătălii, binecuvântau şi iertau păcatele unei întregi armate îngenunchiate. I-am văzut cum ţineau slujba pe un deal izolat, cu o cruce din

lemn, vase din lut şi podoabe din pânză; i-am văzut apoi aruncându-se în mulţime cu crucifixul în mână, miluind, consolând, iertând de păcate pe răniţi chiar sub focul tunurilor republicane şi atunci mi s-au părut mult mai mult de invidiat decât în toate ceremoniile religioase de altădată.

Vorbind astfel, contele părea însufleţit de focul sacru al martirilor; privirea îi strălucea de o ardoare catolică; se simţea în el o convingere de neclintit, care ar fi putut să facă din el un duhovnic devotat credinţei.

— În sfârşit, adăugă el, în aceste vremuri grele, puşi la încercare, dacă nu aş fi fost soţ şi tată... atunci aş fi dorit să fiu preot!

Toţi se uitară la faţa contelui. Strălucea.

În acel moment, un zgomot surd se auzi printre vuietele furtunii; ameninţările oamenilor se amestecau cu cel ale elementelor naturii. Mai era un zgomot nedefinit; dar Locmaillé ştia fără îndoială la ce să se aştepte pentru că se ridică spunând:

— Bun! Iată-i! Iată-i!

— Dar ce se întâmplă? întrebă Kernan.

Se îndreptă spre uşă; aceasta, de-abia întredeschisă, fu atât de violent izbită de vânt, încât puternicul breton nu avu suficientă forţă ca să o închidă la loc.

Dar oricât de puţin reuşi să întrezărească afară, zărise pe linia coastei nişte torţe aprinse care se agitau în rafalele vântului; strigăte teribile răsunau în timpul scurtelor perioade de acalmie a furtunii. Noaptea urma să vină cu evenimente înfiorătoare.

Pe vremuri, înainte de Revoluţie, preoţii erau la mare preţuire în toată Bretania; nu făceau excese şi nici abuz de putere ca şi clerul din provinciile mai dezvoltate. În acest colţ al Franţei erau buni, umili, amabili şi gata să facă tot ceea ce era mai bine pentru oameni. Erau în număr mare şi nimeni nu se plângea de asta; erau până la cinci preoţi într-o parohie, iar uneori chiar

doisprezece; în total, mai mult de o mie cinci sute numai în departamentul Finistère. Preoții, sau, cum erau numiți în Bretania, rectorii parohi, se bucurau de o influență considerabilă, dar prețuită. Îşi numeau slujitorii bisericeşti, înregistrau actele de stare civilă, contractele, testamentele. Erau aproape toți inamovibili şi numărau sub ordinele lor mulți tineri clerici, care locuiau cu țăranii, îi instruiau în îndatoririle lor religioase şi îi învățau imnuri.

Când veni vremea jurământului, când constituția civilă a clerului fu decretată, în timp ce toți preoții din Franța fură nevoiți să adere, clerul francez se despărți în juruiți şi nejuruiți. Aceştia din urmă fură cei mai numeroşi; refuzară să jure şi trebuiră să aleagă între închisoare sau surghiun; se plătea o sumă de treizeci şi două de livre oricui aducea răzvrătiții la district şi, în sfârşit, o lege din 26 august 1792 decretă deportarea lor în masă.

Timp îndelungat, preoții nesupuşi reuşiră să scape de denunțuri şi de urmărirea lor de către duşmani; dar ura nu slăbi deloc; curând fură toți prinşi, deportați sau masacrați şi departamente întregi se treziră fără vechii lor prieteni.

Asta se întâmplă în Finistère, unde clerul fu din plin hăituit; preoții dispărură în scurtă vreme, iar susținerea bisericii lipsea cu desăvârşire.

Atunci municipalitățile introduseră preoții constituționali; enoriaşii refuzară să-i primească. Nu în puține locuri fură lupte şi bătălii; țăranii îi vânau pe juruiți; mai multe luări în posesie de parohii fură însângerate.

La Dournenez, pe 23 decembrie 1792, gărzile naționale din Quimper veniră să îl numească în funcție pe preotul Yvenat; nu era deloc un om rău, nici pe departe; înainte de această nefericită problemă a jurământului, îşi îndeplinise mereu cu demnitate

sacerdoțiul; era cu siguranță un om al binelui pe care conştiința nu îl împiedicase să adere la o Constituție semnată de însuşi Ludovic al XVI-lea şi, deşi făcea parte dintre juruiți, ar fi îndeplinit cu demnitate îndatoririle funcției sale.

Dar era un juruit; țăranii nu-l acceptară deloc; în privința asta nici nu se gândiră; era o problemă de sentiment; aşa că, de la început, necazurile începură pentru preotul Yvenat; nu găsi pe nimeni care să-l slujească în prezbiteriu; sforile de la clopote fură tăiate; nu putea anunțe slujbele; niciun copil n-ar fi vreut să dea răspunsurile la liturghie pentru că niciun părinte nu i-ar fi permis; preferau să se lipsească de asta; mai mult, nu mai avea nici vin pentru împărtăşanie; niciun hangiu n-ar fi îndrăznit să-i vândă. Oricât încercă şi aşteptă Yvenat, nu obținu nimic; nimeni nu-i vorbea, iar dacă o făcea cineva era numai ca să-l insulte; de la insulte la acte de violență nu era decât un pas şi acest pas fu făcut; apoi se amestecară şi superstițiile; văzură în acest juruit răul în persoană, un blestemat, îl acuzau de pornirea furtunilor; puneau pe seama lui bărcile răsturnate; avu loc o revoltă şi, în cele din urmă, furia colectivă căpătă aşa proporții, încât preotul fu nevoit să părăsească prezbiteriul; se refugie pe insula Tristan, unde pescarii îl lăsară să moară de foame; locuia de mai bine de o lună pe acea stâncă izolată, hrănindu-se cu legume prăpădite şi pescuind la nevoie; se părea că mila nu îi era destinată.

Însă răbdarea țăranilor păreau să aibă o limită, iar mânia le revenise odată cu nenorocirile ce se abăteau în fiecare zi peste ei. Bretonii scăpați de gloanțele republicane în timpul războiului din Vendée se întorceau la căminele lor epuizați, răniți, abia târându-se; sărăcia era din ce în ce mai mare; foametea amenința ținutul. Într-un ținut superstițios, astfel de rele nu nu puteau fi imputate decât blestematului. După

ce l-au lăsat pe nefericit să zacă pe o stâncă golaşă, ura se întoarse tot spre el; nu se putea spune până unde ar fi mers, nu se putea prevedea ce-ar fi putut face aceşti ţărani aspri. În sfârşit, ziua exploziei lor sosi şi fu anunţată prin strigătele pe care Kernan tocmai le auzise.

Henry de Trégolan povestise tovarăşilor săi toate aceste detalii ale vieţii lui Yvenat. Şi când Kernan îi făcu cunoscut ceea ce văzuse prin uşa întredeschisă, înţelese că ameninţările erau adresate juruitului şi că voiau să-i ia viaţa.

Niciodată acei oameni curajoşi, contele şi prietenii lui, nu s-ar fi putut gândi să lase un om singur, oricare ar fi fost greşelile lui, să fie abandonat pradă furiei gloatei asmuţite şi, parcă la un semn, se ridicară.

— Tată! exclamă Marie, unde mergeţi?

— Să împiedic o crimă! răspunse contele.

— Staţi aici, stăpâne, spuse Kernan; eu şi domnul de Trégolan suntem aici, iar nepoata mea nu poate să rămână singură. Veniţi, domnule Henry, veniţi!

— Vă urmez, răspunse tânărul care îi strânse repede mâna contelui; apoi el şi Kernan se repeziră afară, în timp ce bunul Locmaillé dădea din cap cu un aer dezaprobator.

Henry şi Kernan se îndreptară repede spre plajă, în partea de unde strigătele cele mai clare se auzeau până la ei. Acolo, oamenii din Douarnenez, amestecaţi cu cei din Pont-Croix, din Poullan, din Crozon, mergeau în plină furtună, însoţiţi de soţii, de copii, fluturând torţele de răşină aprinsă; traversară cu bărcile golful Guet şi, luând-o pe partea opusă a coastei, ajunseră în faţa insulei Tristan.

Bretonul şi tânărul manevraseră atât de bine, încât se găseau în primul rând al gloatei. Gândindu-se că o încercare de a opri mulţimea ar fi fost o nebunie, era mult mai bine dacă ar fi reuşit să-i smulgă victima.

În acel moment, vreo douăzeci dintre cei mai furioşi

pescari se aruncară în bărci şi începură să vâslească înspre insulă.

Gloata, rămasă pe plajă, urla şi se auzeau aceste ţipete pline de ură:

— La moarte! La moarte, *le juroux*!

— Sfărmaţi-i capul cu o lovitură de *pen-bas*[29]!

— O lovitură zdravănă de *ferte*[30] blestematului!

Sărmanul preot, trezit de aceste vociferări, ieşi din coliba lui; putea fi văzut alergând pe insula fără ieşire, înspăimântat, îngrozit; se simţea sortit unei morţi înfiorătoare; mergea şi se întorcea, cu părul zburlit, îmbrăcat cu o sutană prăpădită, destrămată toată de colţurile ascuţite ale stâncilor.

Curând atacatorii acostară şi se îndreptară spre blestemat; alergau agitându-şi torţele. Kernan, ca şi cum ar fi fost cel mai aprig dintre cei care voiau să se răzbune, era înaintea tuturor.

Yvenat, aiurit, fugise înspre mare; dar în cele din urmă, sprijinit de o stâncă, nu mai avea nicio cale de scăpare, urma să piară; strigăte răsunau în jurul lui şi toată angoasa din ultimul ceas era înfăţişată pe chipul lui livid.

Doi sau trei pescari, cu bâtele ridicate, se repeziră spre el; însă Kernan, mai rapid, îl apucă în braţe, îl ridică şi se aruncă împreună cu el în valurile negre şi înspumate.

— Kernan! strigă cavalerul.

— La moarte! La moarte! strigau atacatorii, aplecându-se peste prăpastie. Îneacă-l ca pe-un câine!

În acest timp, Kernan, de nevăzut în întuneric, ieşi la suprafaţa apei cu Yvenat, care nu ştia să înoate; îl susţinu, iar când preotul îşi reveni în simţiri îi zise:

— Ţineţi-vă bine de mine.

---

[29] Bâtă lungă cu capăt curbat purtată de ţăranii bretoni.

[30] Prăjină lungă de lemn folosită pentru a sări peste mici obstacole.

— Fieți-vă milă! exclamă nefericitul.

— Sunt aici să vă salvez!

— Dumneata?!

— Da; să ajungem la coastă! Nu vă fie teamă! Sprijiniți-vă de mine.

Preotul, fără să își dea seama de acel ajutor neașteptat, nu înțelese decât un singur lucru, că ar fi putut să scape cu viață. Se agață de bretonul viguros care înota cum nu se poate mai bine, în timp ce strigătele de moarte răsunau în întuneric.

După o jumătate de oră, Kernan și preotul ajunseră pe coastă, mult sub insulă. Preotul era epuizat.

— Puteți merge? îl întrebă bretonul.

— Da! Da! exclamă Yvenat, străduindu-se din răsputeri.

— Ei bine, luați-o peste câmp, feriți-vă de case, aveți toată noaptea înainte! Faceți astfel ca dimineața să vă găsească pe lângă Brest sau Quimper.

— Dar cine ești dumneata? întrebă preotul cu o voce plină de recunoștință.

— Un dușman, răspunse Kernan. Mergeți! Cerul să vă călăuzească, dacă mai are milă de dumneavoastră!

Yvenat vru să îi strângă mâna salvatorului său; dar acesta deja se îndepărtase; atunci preotul, târându-se spre câmpurile sterpe, dispăru în noapte.

Kernan o luă iarăși pe drumul de pe coastă; se întoarse la mulțimea de pescari.

— Blestematul! Blestematul! îi strigau o sută de voci pline de ură.

— Mort! răspunse bretonul.

O liniște mormântală se lăsă la auzul acelor cuvinte, totuși nimeni nu auzi ceea ce Kernan șopti la urechea tânărului:

— E salvat, domnule Henry! Iată o faptă bună pentru care voi ispăși!

Capitolul XI
Câteva zile de fericire

După seara aceea îngrozitoare în care furia unei comunități întregi se dezlănțuise împotriva unui singur om, satul Douarnenez reintră în calmul său obişnuit şi, trebuie să recunoaştem, pescarii se întoarseră la treburile lor obişnuite cu mai multă încredere; o dată cu moartea blestematului, nu mai aveau de ce să se teamă de represaliile republicanilor care nu ştiau nimic din ceea ce se întâmplase. Nu era însă acelaşi lucru în ceea îl privea pe conte şi pe prieteni lui; se temeau tot mai mult ca nu cumva primul act al libertății lui Yvenat să nu fie un denunț împotriva locuitorilor din Douarnenez. Puteau aşadar să se aştepte, dintr-o clipă în alta, la o descindere a gărzilor naționale ale departamentului sau a turbaților din oraşe.

Cu alte cuvinte, un pericol demn de băgat în seamă pentru conte şi pentru fiica lui.

Trecură câteva zile într-o îngrijorare continuă; Kernan făcu chiar toate pregătirile pentru cazul în care ar fi fost nevoiți să plece pe neaşteptate. Dar, în sfârşit, o săptămână după evenimente nimic nu dădea semn că ar avea loc vreo năvală a republicanilor şi contele începu să se liniştească.

Ori Yvenat nu reuşise să ajungă în vreun oraş şi căzuse în mâinile enoriaşilor săi, ori, nedorind să se răzbune pe duşmanii săi, luase hotărârea să se facă nevăzut.

Mai era desigur şi o a treia ipoteză - că municipalitățile oraşelor, delegații Comitetului Salvării Publice, prea ocupați cu războiul din Vendée pe care trebuia să-l termine şi cu şuanii care deveneau din ce în ce mai numeroşi, nu mai avuseseră timp să-l răzbune pe preotul Yvenat.

Oricum ar fi fost, ținutul era liniştit; contele îşi

recăpătă puțin câte puțin încrederea şi se întoarse la preocupările lui obişnuite. Privindu-l, se vedea cât de repede îl îmbătrânise nenorocirea; Kenan chiar se înspăimânta uneori; i se părea, de altfel, că stăpânul său era dominat de o idee măreaţă, al cărei secret nu-l ştia. Un adevărat chin pentru credinciosul breton, obişnuit să împărtăşească toate trăirile contelui; dar respecta tăcerea în care acesta se închisese.

Şi Marie observase cât de mult se retrăsese tatăl său în el însuşi. De fiecare dată când intra în camera lui, îl găsea îngenuncheat şi rugându-se cu mult patos. Se întorcea atunci foarte emoționată şi se simțea cuprinsă de o nelinişte nedefinită pe care nu dorea s-o ascundă de Kernan. Acesta încerca să o liniştească, fără să fie liniştit el însuşi.

În timpul acesta, zilele treceau una după alta fără ca nimic deosebit să se întâmple. Pescuitul mergea de bine, de rău, iar oaspeții lui Locmaillé trebuia să mănânce mai des din produsele lor, decât să le vândă. Fusese o iarnă foarte aspră; Marie încă lucra la cămăşile ei groase, iar degetele ei slabe se descurcau de minune cu sarcina aceea ingrată. Trégolan o ajuta la tivurilor groase unde ea nu avea puterea să coasă şi, când nu îşi făcea meseria de pescar, o făcea destoinic pe cea de croitor aşezat lângă ea. De altfel, în acele vremuri mulți gentilomi emigrați trebuiseră să-şi câştige astfel existența, făcând munci manuale; nu era o excepție, ci dimpotrivă. Henry era de multe ori neîndemânatic şi stângaci, ceea ce o făcea pe tânără să zâmbească; cu toate astea, ajutată sau nu, cu greu câştiga mai mult de cinci-şase soli pe zi.

În timpul acestor ore de lucru, Henry îşi povesti toată viața şi tot ceea ce se întâmplase cu sărmana lui soră pe care o iubise atât de mult. Marie găsea mereu în inima ei vorbe blânde de consolare pentru tânăr.

— Domnule Henry, n-aş putea fi eu sora dumitale? îi

spunea ea. N-aş putea să-i iau locul lângă dumneata acestei sfinte martire a cărei moarte mi-a salvat viața?

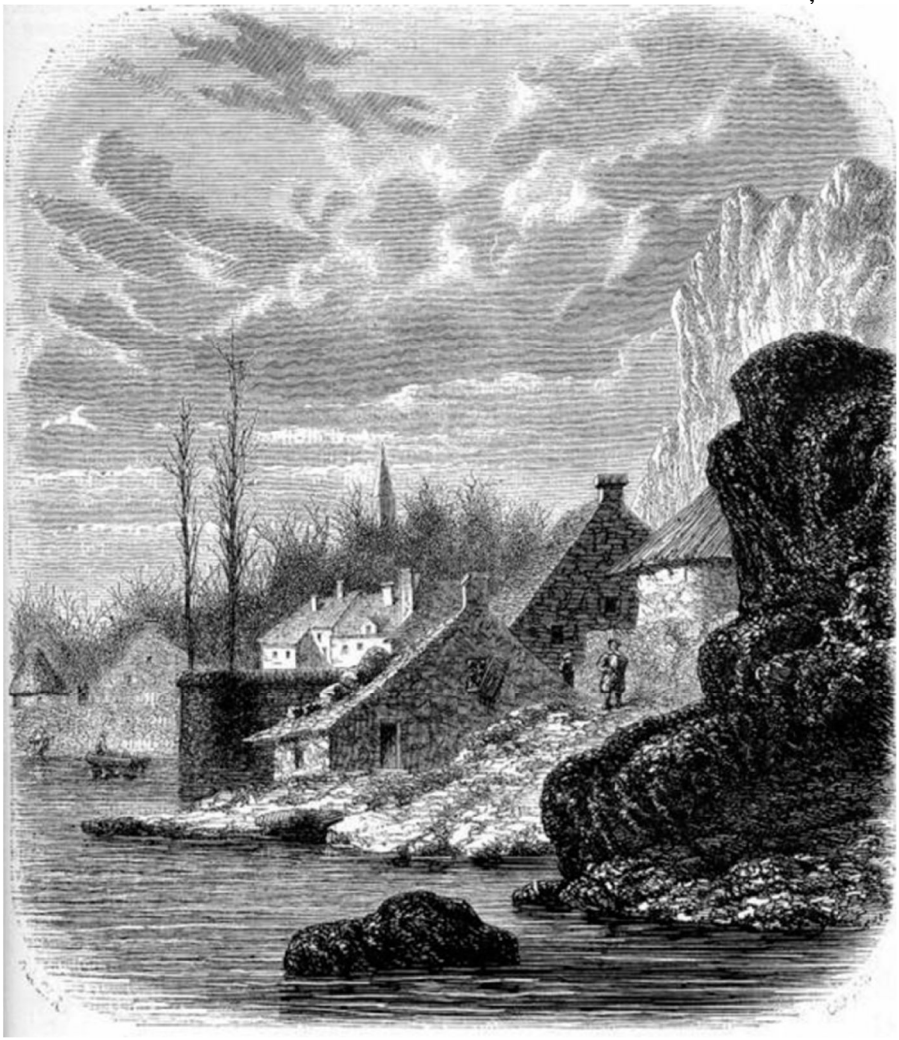

Douarnenez. Desen de A. de Bar

— Da! răspundea cavalerul, sunteți sora mea; sunteți frumoasă şi blândă aşa cum era şi ea; aveți inima şi ochi ei; văd în dumneavoastră tot sufletul ei! Da! Sunteți sora

mea, sora mea mult iubită!

Şi atunci se oprea şi adesea se făcea nevăzut ca să nu rostească mai mult; căci simţea un altfel de sentiment care îl cuprindea cu totul, mai puternic decât iubirea fraternă.

Tânăra, deşi nu-şi dădea seama de ce se întâmpla în sufletul ei, simţea de asemenea o emoţie necunoscută cum i se strecoară în inimă; însă punea acea emoţie pe seama recunoştinţei fără de margini pe care i-o purta salvatorului ei.

Totuşi taina unor astfel de sentimente nu poate rămâne pe vecie în sufletele darnice fără să izbucnească pe dinafară; cel care iubeşte cu adevărat este inundat deseori de dragostea sa; trebuie să vorbească despre asta şi, cum Henry se ferise cu mare grijă să-şi destăinuie adevăratele sentimente tinerei, căuta în Kernan un confident destoinic.

Bretonul îşi dăduse seama de tot, dar aşteptă să vadă ce se întâmplă.

Henry vorbi mai întâi foarte evaziv.

— Dacă contelui i s-ar întâmpla ceva, lăsând-o singură pe fată, ce s-ar alege de ea? îi spuse într-o zi. N-ar fi asta o situaţie dezastruoasă, ca cea de orfană? Cum ar putea sărmana proscrisă să scape de duşmanii ei?

— Voi fi eu acolo, răspunse Kernan zâmbind.

— Desigur, continuă Henry, fără îndoială; dar, bravul meu Kernan, cine ştie pe unde vă va purta soarta! Contele ar putea să vă cheme sub flamurile armatei catolice, chiar aşa! În acest caz cine o va mai apăra pe Marie?

Kernan ar fi putut cu uşurinţă să răspundă că nici contele, nici servitorul n-ar fi lăsat-o amândoi singură pe domnişoara de Chanteleine, dar se prefăcu că acceptă argumentul cavalerului drept unul de necontestat.

— Da! spuse el, cine ar proteja-o atunci? Ah, domnule

Henry, i-ar trebui o inimă mare care să o iubească şi braţul unui soţ care să o apere! Dar cine oare ar îndrăzni să ia în grijă pe tânăra asta proscrisă şi fără de noroc?

— N-ar trebui să fii foarte îndrăzneţ ca să faci asta, răspunse Henry cu ardoare, cunoscând-o aşa cum o cunoaştem noi! Marie a trecut prin nişte încercări teribile şi va fi o soţie demnă, o soţie căreia îi trebuie un bărbat cinstit cu care să treacă prin vremurile revoluţionare.

— Aveţi dreptate, domnule Henry, continuă Kernan, dacă am şti-o, dar nu o cunoaştem şi este puţin probabil ca în satul acesta, Douarnenez, să găsim vreodată soţul potrivit pentru nepoata mea.

Vorbind astfel, bretonul voia să-l facă pe tânăr să se deschidă mai mult; însă răspunsul produsese un efect total opus. Cavalerul crezu că acele vorbe arătau o dezaprobare totală. Şi în ziua aceea nu zise nimic mai mult, iar Kernan fu foarte contrariat.

Trecu şi luna februarie. În timpul săptămânii, fiecare muncea cum putea mai bine; duminica contele citea slujba divină în sala de jos, iar oamenii aceia pioşi aduceau o ardoare cu adevărat catolică; se rugau Cerului pentru martirii lor şi, ca nişte adevăraţi creştini, se rugau de asemenea şi pentru duşmanii lor, mai puţin Kernan. Bretonul era singurul care făcea excepţie; nu era atât de creştin încât să uite nedreptăţile şi în fiecare seară rugăciunea lui era însoţită de jurăminte de răzbunare.

Apoi, când vremea era frumoasă, Kernan propunea o plimbare pe faleză. De cele mai multe ori contele rămânea acasă. Atunci Heny, contele şi Marie se duceau pe stânci; se căţărau pe colina pe care era aşezat satul Douarnenez; urcau pe drumul principal care trecea pe lângă biserica care domina golful şi de acolo privirile li se pierdeau peste bucata de mare larg deschisă spre

orizont, pe care erau furtuni şi nenorociri demne de ocean. Ce spectacol magnific oferea acel golf agitat şi furios! Se vedea câte o barcă întârziată care, cu velele coborâte, lupta împotriva valurilor, dispărând uneori, şi se vedea dusă de multe ori departe de port; de acolo, privirea o urmărea până la capul Raz, lungul promontoriu care se scufunda în mare.

Henry, bun cunoscător al ţinutului, îi prezenta tovarăşei sale aceste privelişti frumoase; o instruia; numea toate clopotniţele, cele din Poullan, Beuzec, Pont-Croix, din Plogoff, care marcau tot atâtea parohii pustii.

Apoi plimbările se prelungeau până la Saint-Anne de la Palud; înconjurau golful; în zare se vedea lanţul munţilor Aray, cufundaţi în ei înşişi ca nişte munţi obosiţi care s-ar fi culcat pe câmpie.

Într-o altă zi, plimbăreţii îşi făceau cele patru leghe prin ţinut şi mergeau să asculte vuietul oceanului la capul Raz. Aici resacul producea efecte minunate şi teribile pe stâncile micului golf cu nume sinistru, mai precis golful Morţilor. Acest spectacol al valurilor învolburate o impresiona profund pe tânără; îl strângea pe cavaler de braţ când straturile de spumă răscolite de vânt recădeau în cascade zgomotoase.

Mai erau şi nişte vechi legende pe care Henry le povestea, dintre care cea mai vestită era cea a fiicei regelui Canut, care dăduse diavolului cheile unui puţ imens, fără fund. Se întâmpla pe vremea când câmpii fără margini se întindeau în locul golfului; dar porţile puţului fiind deschise din neglijenţă, valurile izbucniră, înecară oraşele, locuitorii, turmele de animale, tot ţinutul pe atunci atât de fertil, şi formară braţul de mare care din vremea aceea se numeşte golful Douarnenez.

— Vremuri unice, cele în care erau crezute astfel de lucruri, spuse Henry.

— N-ar fi meritat asta secolul nostru nenorocit? zise Kernan.

— Nu, Kernan, continuă tânărul, pentru că vremurile de ignoranță şi de superstiții sunt mereu odioase; nu poate ieşi nimic bun; în timp ce, când Dumnezeu va avea milă de Franța, cine ştie dacă din aceste excese îngrozitoare oamenii nu vor trage învățăminte pe care noi nu le putem prevedea! Nebănuite sunt căile Cerului, iar în rău se găseşte mereu sămânța binelui.

Apoi, vorbind astfel, construindu-şi câteva motive de speranță pentru viitor, se întorceau liniştiți acasă, iar plimbările lungi le făcea poftă de mâncare. Erau adevărate zile fericite pentru grupul lor restrâns şi, dacă n-ar fi fost grija profundă a contelui, aceşti bieți proscrişi nu ar fi cerut decât continuarea acestei fericiri.

Cu toate acestea, Henry nu mai încercă nimic pe lângă Kernan, deşi de multe ori îl surprinse pe breton privind-o pe tânără cu un zâmbet şiret.

Însă Marie, care nu cunoştea malițiozitatea, naivă şi simplă, nu se sfia să îi vorbească unchiului ei despre cavalerul de Trégolan; şi o făcea, fără să îşi dea seama, cu un entuziasm adevărat.

— O inimă foarte bună, zicea ea; o adevărată inimă de gentilom, aşa încât nu mi-aş putea dori alt frate decât pe el!

Kernan o lăsa să vorbească.

— Mă întreb câteodată, zicea Marie, dacă nu cumva abuzăm de generozitatea lui, căci bietul domn Henry munceşte pentru noi, face tot ce îi stă în putere şi noi nu vom putea niciodată să-i răsplătim eforturile!

Kernan nu-i răspundea.

— Şi mai pune, continuă tânăra care-şi închipuia fără îndoială că bretonul răspundea afirmativ la toate întrebările ei, mai pune şi faptul că nu este un proscris, el, care are protectori, pentru că a obținut la Paris iertarea surorii lui! Şi cu toate acestea rămâne în regiune, în coliba asta! Se condamnă la o muncă grea, îşi riscă viața aici; şi asta pentru cine? Pentru noi! Oh!

Ar trebui ca Cerul să-l răsplătească într-o zi pentru că noi, noi nu vom putea să o facem.

Kernan tăcea în continuare, dar zâmbea gândindu-se că recompensa nu era departe.

— În sfârşit, spuse Marie, nu crezi că este un tânăr demn de stimă?

— Desigur, răspunse Kernan, tatăl dumitale cu siguranță nu şi-ar dori pe altcineva ca fiu, iar eu, draga mea nepoată Marie, nu mi-aş dori un alt nepot.

Fu singura aluzie pe care şi-o permise bretonul, dar nu îşi dădu seama dacă ea a fost înțeleasă. Cu toate acestea, probabil că Marie, vorbind cu tânărul cavaler, îi făcuse cunoscută părerea lui Kernan în ceea ce îl privea. Într-adevăr, câteva zile mai târziu, Henry fiind la pescuit cu Kernan, îi făcu roşind cele mai profunde destăinuiri, lăsând să-i scape plasele.

— Trebuie vorbit cu tatăl ei, se mulțumi să răspundă bretonul.

— Imediat! exclamă cavalerul, înspăimântat de asemenea grabă.

— La întoarcere.

— Dar... făcu tânărul.

— Cârmiți ca să avem vânt la pupa, altfel vela va flutura fără să prindă vântul.

Şi asta fu tot. Henry redresă bara cârmei, dar o ținea atât de prost, încât Kernan fu nevoit să îi ia locul.

Asta se petrecea pe 20 martie; în zilele ce trecuseră contele păruse mai îngrijorat decât de obicei; de mai multe ori îşi luă fiica în brațe şi o strânse la pieptul său fără să rostească niciun cuvânt. După ce Kernan se întoarse de la pescuit, un pescuit pasionant ca să spunem aşa, şi care nu fu tocmai îmbelşugat, vorbi mai întâi cu Marie.

— Unde este tatăl tău? o întrebă el.

— Tatăl meu a ieşit, răspunse tânăra.

— Ia te uită! Asta este ceva neobişnuit, spuse Kernan;

nu îi stă deloc în obicei să facă asta.

— Nu v-a spus nimic, domnişoară? spuse Henry.

— Nu! I-am propus să-l însoţesc, dar s-a mulţumit, în loc de orice răspuns, să mă îmbrăţişeze foarte afectuos şi a plecat.

— Ei bine, să aşteptăm să se întoarcă, domnule Henry, zise Kernan.

— Aveaţi ceva să-i spuneţi? întrebă tânăra.

— Da, domnişoară, bâigui Henry.

— Da, o prostie, un nimic; să aşteptăm, răspunse Kernan.

Şi aşteptară; ora cinei sosi fără ca demnul conte să se fi întors. Avură răbdare, dar în curând începură să se îngrijoreze. Bunul Locmaillé îl văzuse pe conte îndreptându-se către drumul spre Châteaulin; mergea repede, cu un baston în mână, precum cineva care călătoreşte.

— Ce însemnă asta? exclamă Marie.

— Cum aşa! A plecat fără să ne dea de veste.

Henry se repezi pe scări şi urcă în camera contelui; nu după multă vreme coborî ţinând în mână o scrisoare pe care i-o dădu lui Marie. Nu conţinea decât aceste cuvinte:

„Fata mea, eu plec pentru câteva zile. Fie ca Kernan să vegheze asupra ta! Roagă-te pentru tatăl tău.

Contele de Chanteleine.”

Capitolul XII
Plecarea

Se înțelege ce efect produse asupra celor ce ascultau citirea acelei scrisori. Marie nu reuşi să îşi împiedice lacrimile, iar lui Henry nu-i fu uşor s-o consoleze.

Unde se dusese contele de Chanteleine? Pentru ce plecarea aceasta grăbită? De ce acest secret pe care credinciosul său Kernan nu putuse să-l ghicească?

— S-a dus să se lupte! S-a dus să să se alăture Albilor! fură primele cuvinte ale lui Marie.

— Fără mine! exclamă Kernan.

Dar având în vedere că Marie era singură pe lume, înțelese că demnul conte trebuise să-i lase lui grija să o protejeze.

Vorbiră atunci despre presupunerea asta, cum că de Chanteleine mersese să se alăture rămăşițelor armatei catolice. Această ipoteză era foarte plauzibilă.

Într-adevăr, lupta continua, mai înflăcărată şi mai încăpățânată, în ciuda tuturor războaielor pe care Convenția le avea în cârcă, în ciuda Terorii care exista la Paris de la execuția girondinilor; deşi membrii acestui guvern erau în conflict deschis cu anumiți deputați ai Convenției, iar câteva săptămâni mai târziu Danton fu nevoit să cedeze, Comitetul Salvării Publice era nespus de activ.

E bine de ştiut ceea ce anumiți oameni din partide contrare au gândit despre acest Comitet care, prin mijloacele lui cumplite şi sângeroase, a salvat Franța, lăsată pradă tuturor ororilor războiului civil şi tuturor pericolelor coaliției.

Pe insula Sfânta-Elena Napoleon a zis:

— Comitetul Salvării Publice este singur guvern pe care l-a avut Franța în timpul Revoluției.

Domnul de Maistre, omul partidului legitimist, a avut curajul să fie în egală măsură de acord, spunând că

emigrații, după ce au dat Franța pe mâna regilor, nu au mai avut niciodată puterea să o smulgă din mâinile lor.

Chateaubriand gândea astfel despre cei doisprezece oameni, pe numele lor Barrère, Billaud-Varennes, Carnot, Collot-d'Herbois, starețul de La Marne, Robert Lindet, Robespierre-tatăl, Couthon, Saint-Juste, Jean Bon Saint-André, starețul de la Côte-d'Or şi Heraut Séchelles, ale căror nume sunt în majoritatea lor destinate oprobiului public.

Oricum ar fi fost, Comitetul, vrând să termine cu Vendée, intrase pe calea celor mai cumplite ravagii; coloanele ieşite din iad, conduse de generalii Turreau şi Grignon, înaintară în regiune după înfrângerea de la Savenay. Jefuiră, masacrară, transformară totul în ruine; femei, copii, bătrâni, nimeni nu scăpă de represaliile lor sângeroase.

Prințul de Talmont fu prins şi executat în fața castelului strămoşilor săi; D'Elbée, bolnav, împuşcat în fotoliul său, între două rude ale sale. Henri de La Rochejaquelein, pe 29 ianuarie 1974, după o ultimă victorie în bătălia de la Nouaillé asupra coloanelor incendiare, se îndreptă spre doi soldați Albaştri prinşi pe un câmp.

— Predați-vă, le spuse el, voi avea milă.

Dar unul dintre acei mizerabili, țintindu-l, îl omorî pe loc cu un glonț în mijlocul frunții.

În acest timp, cei mai sângeroşi agenți ai Comitetului erau trimişi în provincii; Carrier, la Nantes, din 8 octombrie, imaginã mijloacele pe care le numea *deportări pe verticală* şi, pe 22 ianuarie, inaugură bărcile cu valve în onoarea prizonierilor armatei din Vendée.

Dar cu cât erau mai decimați, cu atât regaliştii se arătau mai înflăcărați în a se împotrivi Revoluției. Era deci posibil ca domnul conte de Chantelaine să se fi alăturat fie lui Charette, care îşi reluase campania după ce evacuase insula Noirmoutier, fie lui Soufflet, care

tocmai îl urmase lui La Rochejaquelein.

Armata catolică era dezmembrată; începu atunci un teribil război al partizanilor. Soufflet şi Charette, cei doi vestiți vendéeni, îi înfrângeau pe generalii Republicii. Charette, cu zece mii de soldați, timp de trei luni învingător al trupelor republicane, îl înfrânse şi îl ucise pe generalul Haxo.

Veştile astea ajunseră până în cele mai ascunse colțuri ale Bretaniei, iar Douarnenez se înfiora adesea la sunetul bătăliilor.

Dacă demnul conte nu era în Vendée, poate se aruncase în mişcarea şuanilor. În timpul ultimelor luni din acest nefericit an 1793, Jean Chouan se răsculase, implicând toată lumea din Bas-Maine şi se năpusti din inima ținutului Mayenne până în inima ținutului Morbihan.

Contele de Chanteleine ar fi avut de jucat acolo un rol foarte important. De ce să nu-l fi acceptat? Trégolan şi Kernan discutară toate aceste posibilități. Totuşi, secretul păstrat de conte îl făcea pe Kernan să ezite.

— Nu s-ar fi ascuns de noi, dacă s-ar fi întors pe câmpul de luptă, spunea el.

— Cine ştie?

— Nu! Trebuie să fie cu totul altceva!

Şi atunci amândoi merseră să afle veşti; se expuneau chiar primejdiilor ca să afle ce se petrecea în Vendée sau în Morbihan; zgomotul unei încăierări le făcea inima cât un purice; cu toate acestea, în ciuda eforturilor lor, nu putură să afle nimic mai mult.

Marie tremura şi se ruga pentru tatăl său şi, privind în jurul ei, ajunse la părerea că este aproape ruptă de lume.

Aşa că avea momente de disperare; Kernan şi cavalerul încercau să o liniştească, dar fără succes.

Zilele trecură una după alta; nu aveau nicio veste de la conte; zvonurile de afară erau alarmante.

Contele dispăruse pe 20 martie şi, şase zile mai târziu, cei din Vendée îşi reluară ofensiva printr-un tur de forţă.

Pe 26 martie, oraşul Mortagne era smuls din mâna Albaştrilor. Dar, în privinţa asta, Marigny era cel care avea frâiele la îndemână. Marigny, fostul tovarăş al lui de Chanteleine, care, după trei luni de viaţă de pribeag, apărea acum ca învingător.

Aflând asta, Kernan exclamă:

— Stăpânul nostru e acolo! E la Mortagne!

Însă aflând detaliile sângeroase ale luptei avusese loc, cum cei mai buni soldaţi ai Albilor îşi găsiră acolo sfârşitul, nelinişstea celor doi bărbaţi şi a tinerilor era la apogeu, iar când la două săptămâni după ocuparea orşului Mortagne tot nu avură nicio veste, Marie, disperată, strigă:

— Tatăl meu! Sărmanul meu tată a murit!

— Draga mea Marie, răspunse Trégolan, calmaţi-vă! Nu, tatăl dumitale nu a murit! Nimic nu o dovedeşte!

— Vă repet că a murit! spuse din nou tânăra fără să vrea să-l asculte.

— Nepoată, continuă Kernan, nu se pot trimite veşti după voie pe vreme de război; la urma urmei este o victorie împotriva republicanilor!

— Nu, Kernan! Nu trebuie să sperăm! Mama mea a murit în castelul ei! Tata a murit pe câmpul de luptă! Sunt singură pe lume! Singură! Singură!

Marie izbucni în lacrimi. Această încercare o dărâmase; firea ei gingaşă nu putea rezista atâtor lovituri repetate. Şi, deşi nu avea nicio dovadă că tatăl său ar fi murit, cum se întâmplă în aşa momente de disperare, îşi făcu din gândul acesta o convingere pe care nimic nu o mai putea clinti.

Totuşi, în timp ce Marie striga că este singură pe lume, Kernan simţi cum o lacrimă mare i se prelinge pe obraji, cum inima îi sângeră şi nu putu să nu zică:

— Nepoata mea, Marie, îl ai alături încă pe unchiul tău!

— Kernan! Bunul meu Kernan! răspunse tânăra strângând mâna bretonului.

— Vei avea întotdeauna un prieten care să te iubească! continuă el.

— Chiar doi! strigă Trégolan, căruia vorbele îi scăpaseră fără să vrea, doi, scumpa mea Marie, pentru că vă iubesc!

— Domnule Henry! spuse Kernan.

— Iertați-mă, Marie; iertați-mă, Kernan, dar vorbele astea mă sufocau! Nu! Iubita mea nu este singură pe lume! Nu! Sunt gata să îi ofer toată viața mea!

— Henry! exclamă tânăra.

— Da, o iubesc, o ştiți, Kernan, iar dumneata, cel în grija căruia a lăsat-o tatăl sau, vei fi de acord cu dragostea mea.

— Domnule Henry, de ce spui lucrurile astea pentru că...?

— N-aveți teamă, Kernan, nici dumneata, nici draga mea Marie. Dacă am vorbit aşa este pentru că urmează să plec.

— Să plecați! strigă Marie.

— Da, să mă îndepărtez de dumneata, de dumneata pe care te iubesc şi de la care aş fi vrut să primesc câteva vorbe bune. Dacă ar fi trebuit să rămân, aş fi închis aceat secret în inima mea, aşa cum i-am promis lui Kernan; dar plec, pentru cât timp? Habar n-am; iar acum mă veți ierta pentru că am vorbit?

— Dar unde vă duceți, Henry? întrebă domnişoara de Chanteleine cu o voce care străpunse sufletul tânărului.

— Unde merg? În Poitou, în Vendéee, la Mortagne, oriunde aş putea să-l întâlnesc pe tatăl tău, oriunde aş putea să am veşti despre el, ca să vă spun că pe lumea asta mai este o inimă care să vă iubească în afară de a mea şi a lui Kernan.

— Cum? spuse Kernan. Vreți să vă alăturați contelui?

— Da! Voi reuşi, îl voi găsi sau voi muri încercând!

— Henry! exclamă tânăra.

— Ei bine, mergeți, domnule Henry! spuse Kernan cu o voce profund emoționată, şi Cerul să vă protejeze; cât veți fi plecat eu voi veghea asupra acestei scumpe copile. Dar să aveți grijă, ştiți că ne bazăm pe întoarcerea dumneavoastră.

— Staţii liniştit, Kernan; am o îndatorire pe care trebuie să o duc până la capăt, nu să mă las ucis acolo, ci să-l găsesc pe contele de Chanteleine, şi nu se poate ascunde atât de bine încât să nu-l găsesc. Rangul pe care-l avea în armata regalistă nu-i permite să rămână necunoscut. Voi merge la Mortagne, Marie, şi vă voi trimite veşti de la tatăl dumneavoastră.

— Henry, continuă tânăra, veți înfrunta primejdii pentru noi! Domnul să vă însoțească şi să vă răsplătească!

— Când vreți să plecați? întrebă Kernan.

— Chiar în seara asta, când se va lăsa noaptea, voi călători pe jos sau călare, depinde de împrejurări, dar voi fi acolo.

Pregătirile de plecare nu fură lungi. În momentul plecării, tânăra îi prinse mâna cavalerului între ale sale şi rămase aşa multă vreme, fără să poată vorbi. Kernan era foarte emoționat. Însă Henry căpăta în ochii tinerei o putere ieşită din comun şi după ce şi-au luat rămas bun îndelung, se îndreptă spre uşă.

În acel moment aceasta se deschise brusc şi apăru un bărbat înfăşurat într-o mantie.

Era contele.

— Tată! strigă Marie.

— Scumpa mea fată! răspunse contele strângând-o pe Marie la piept.

— Oh! Am fost atât de îngrijorați cât ai lipsit, tată! Domnul Henry urma să plece să te găsească şi să te

aducă înapoi!

— Viteazul meu băiat! spuse contele întinzând mâna cavalerului. Vreți să vă devotați din nou.

Întoarcerea contelui. Desen de Foulquier

— Haideți! Totul e bine, zise Kernan, cu siguranță că norocul e implicat!

Contele, care nu spusese nimic despre motivul absenței sale, nu scoase de asemenea nicio vorbă despre scopul pe care îl îndeplinise. Bretonului i se păru evident că această călătorie avea legătură o intrigă regalistă, un fel de nouă conspirație, dar nu-l întrebă nimic pe stăpânul său cu privire la aceasta.

Dar crezu de cuviință să-l pună la curent pe tată cu ceea ce se petrecuse între timp; îi descrise dragostea al cărui confident fusese şi cum, în timp ce Marie era

disperată, mărturisirea acestei dragoste zburase de pe buzele tânărului; nu avea nicio îndoială că tânăra îl iubea.

— Şi cu siguranță niciodată un bărbat nu a fost mai demn de a fi iubit! adăugă bretonul. La urma urmei, stăpâne, dacă această căsătorie va fi consimțită, nu va putea să aibă loc pentru că nu mai este niciun preot în ținut. Trebuie să aşteptăm.

Contele dădu din cap fără să răspundă.

Capitolul XIII
Preotul misterios

Într-adevăr, această lipsă a preoților în departament suspendase obligatoriu orice practică religioasă; oamenii de la țară sufereau cel mai mult din cauza asta. Cu toate acestea, decât să îi recunoască pe juruiți, mai degrabă se ferecau în case şi se fereau de biserici; de asemenea, copiii se năşteau fără să primească botezul, morții treceau pe lumea cealaltă fără ultima împărtăşanie, căsătoriile nu puteau avea loc nici religios, nici măcar civil, pentru că tulburările nu permiseseră nici măcar funcționarea birourilor stării civile.

În timpul acesta, în a doua jumătate a lui aprilie, o schimbare majoră se produse în zona rurală a părții din Finistère pe o rază de câteva leghe în jurul satului Douarnenez; în curând deveni evident că un preot revenise în regiune pentru a-şi îndeplini nobila misiune înfruntând pericole fără număr.

Era un lucru despre care mai întâi se vorbise în şoaptă; nu trebuia trezită atenția iscoadelor pe care municipalitățile le trimiteau peste tot; dar în sfârşit părea sigur că un bărbat misterios se plimba prin ținut; pe vreme rea, prin furtuni, pe timpul nopții, un necunoscut, întotdeauna singur, străbătea ținuturile, vizita satele, uneori Point-Croix, uneori Crozon, Douarnenez, Pouellan; nu numai că ajungea în mijlocul parohiilor, dar se ducea şi la casele cele mai retrase.

Părea să cunoască foarte bine zona şi să înțeleagă nevoile ei. Când se năştea un copil, dădea fuga până acolo; îi miluia şi le dădea ultima împărtăşanie muribunzilor; era rareori văzut pentru că de cele mai multe ori avea fața acoperită; dar nici nu era nevoie să îl vezi, era de ajuns să îl auzi ca să recunoşti în el reprezentantul milei bisericeşti.

Acest fapt, puțin cunoscut la început, nu întârzie să atragă atenția oamenilor. Nu trecu mult şi se vorbea despre asta şi la Douarnenez:

— Astă noapte a venit la mama Kerdenan şi a împărtăşit-o, spunea cineva.

— Alaltăieri a botezat un copil la familia Brezenelt, zicea altcineva.

— Să profităm cât timp este pe aici, răspundeau naiv alți, căci s-ar putea să i se întâmple nenorociri.

Locuitorii de pe coastă, cu toți oamenii credincioşi, erau bucuroşi de prezența necunoscutului care reînoise situația morală a regiunii.

Pe drumul dinspre Douarnenez spre Point-Croix era un vechi trunchi de stejar unde cei care cereau ajutorul religios lăsau un bilet, un cuvânt, un semn oarecare, iar în noaptea următoare preotul misterios îşi făcea apariția.

Datorită izolării lor, oaspeții lui Locmaillé habar nu aveau despre noua stare de fapt; nu vorbeau deloc cu vecinii lor şi se retrăseseră de bunăvoie acasă. Timp de cel puțin două luni, această sfântă misiune fu îndeplinită fără ca ei să ştie despre ea, fără ca ei să poată profita de ea.

Totuşi, bunul Locmaillé află ce se petrecea; îi spuse câte ceva lui Kernan; bretonul se grăbi să-i povestească stăpânului despre acestea; o sclipire de satisfacție străluci în ochii contelui.

— Pe legea mea! spuse Kernan, preotul acesta trebuie să fie un om curajos şi devotat, pentru că îți trebuie devotament şi curaj ca să acționezi astfel.

— Da, răspunse contele, dar este răsplătit prin binele pe care îl răspândeşte în jurul său.

— Fără îndoială, stăpâne, şi aşa înțeleg cum oamenii de pe coasta asta sunt atât de fericiți că se află pe aici. Ştiți cât era de greu să mori fără spovedanie!

— Da, răspunse contele.

— Din partea mea, continuă bretonul cu o convingere profundă, ar fi fost cea mai mare durere; copilul nou-născut poate să primească botezul şi oricine are dreptul să înlocuiască preotul de lângă leagăn; tinerii pot să-şi amâne căsătoria pentru vremuri mai fericite! Dar să mori fără ca cineva să-ți asculte spovedania la căpătâi, e un motiv să disperi!

— Ai dreptate, bietul meu Kernan.

— Dar mă gândesc, continuă bretonul, iată ce i-ar face plăcere domnului Henry! Îi datorăm mult acestui bărbat curajos; din fericire, ne va fi uşor să-l răsplătim! Vă dați seama că nepoata mea va avea o mână pe care se poate baza! Şi cu siguranță, dându-i cale liberă să o salveze, Cerul a rezervat-o pentru el în viitor!

— Trebuie să ne gândim la asta, Kernan, răspunse contele; de-ar putea scumpa mea copilă să fie fericită aşa cum o merită! A fost suficient de încercată, încât Cerul să-i rezerve de acum înainte o viață fericită. Însă înainte să-i spunem cavalerului despre acest preot, Kernan, lasă-mă să mă ocup eu de asta.

Kernan promise că nu va spune nimic, însă cavalerului nu-i trebui mult să afle ce se vorbea prin tot ținutul. Veni imediat la Kernan să-i spună despre ceea ce aflase, iar bretonul nu putu să-şi stăpânească un zâmbet.

— Povestiți ce aveți pe suflet în seara asta la cină, îi spuse el, şi veți vedea ce vi se va răspunde.

Henry urmă sfatul lui Kernan şi, chiar în aceeaşi seară, după ce îi întinse mâna lui Marie, îl strigă pe contele de Chanteleine cu numele „tată”.

— Dar cine îl va vedea pe acest preot? întrebă el.

— Eu, spuse contele.

Marie i se aruncă în brațe.

— Asta-i bine, e bine, spuse Kernan, asta ne va purta noroc. Nu m-aş mira ca acest lucru să fie sfârşitul sfârşitului. Ah, domnule Henry, o să ne placă foarte

mult!

— Da, unchiule, răspunse Henry repezindu-se în braţele bretonului.

Mai trecu o lună întreagă; contele nu mai vorbea despre preotul misterios. Oare îl văzuse? Henry de-abia îndrăznea să întrebe ceva. Dar într-o seară contele îi anunţă pe copii că pe 13 iulie va avea loc căsătoria lor în peşterile Morgat; trebuia să mai aibă răbdare trei săptămâni.

Trebuia aşadar să se resemneze şi să aştepte. Timpul care aduce fericirea părea foarte lung, totuşi parcă trecea prea repede; se ocupau de o mie de mărunţişuri. Kernan vru ca Marie să fie splendidă în rochia ei de mireasă şi cheltui câţiva scuzi ca să-i cumpere nişte panglici pe-aici, un şal pe-acolo. Henry se ruină, ceea ce nu fu greu; fără să spună nimic, merse într-o zi la Châteaulin aduse o frumoasă ţinută ţărănească bretonă.

Trebuie spus de asemenea că Kernan ţinu cu tot dinadinsul să participe la ceremonie cu nişte încălţări potrivite şi nici măcar bunul Locmaillé nu vru să vină fără saboţi noi.

În sfârşit, totul fu pregătit înainte de ziua stabilită. Henry îşi făcea în continuare griji în privinţa preotului; ar fi vrut să-l vadă. Aflând despre povestea trunchiului de stejar, se duse acolo într-o dimineaţă şi lăsă un bilet care să-i aducă aminte preotului misterios de ziua aceea importantă de 13 iulie şi de peşterile din Morgat.

Câteva clipe mai târziu, un bărbat cu o înfăţişare destul de prăpădită luă biletul şi dispăru imediat.

În sfârşit, veni ajunul zilei celei mari; ultima seară fu petrecută în sala de la parter. Henry nu mai putea de fericire. Contele îşi învăţă copiii despre marile îndatoriri ale vieţii şi despre cum ar trebui îndeplinite; le spuse cuvinte care le mergeau la inimă. Henry şi Marie se aruncară la picioarele lui, rugându-l să-i binecuvânteze.

— Da, spuse contele, Cerul să vă binecuvânteze! Să

vă ierte prin glasul meu! Să vă apere tot restul vieții voastre! Oh, da, copiii mei prea-iubiți, să înfăptuiască binecuvântarea unui tată!

Apoi, ridicându-i, îi strânse pe amândoi în brațe.

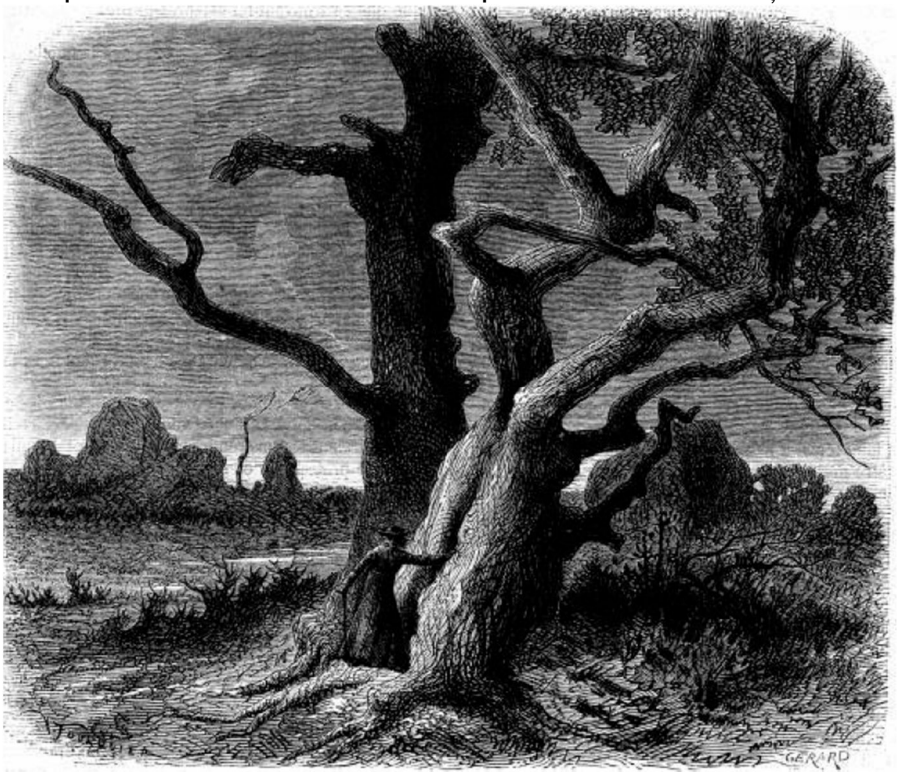

Preotul misterios. Desen de Foulquier

Capitolul XIV
Peşterile din Morgat

Capul Chèvre este în extremitatea unei limbi adânci de pământ formată de curbura coastei nordice şi care închide parţial golful Douarnenez. Promontoriul acoperă el însuşi un fel de golfuleţ interior care se zărea perfect din târg, puţin mai spre stânga.

Spre partea centrală şi pe o plajă magnifică se găsesc vestitele peşteri din Morgat. Sunt mai multe. Poţi să ajungi la ele când mareea este joasă, în afară de cea mai frumoasă şi cea mai interesantă în care nu se poate ajunge decât pe apă.

Aceasta este foarte vastă; are adâncimi pe care ochiul omenesc n-a reuşit vreodată să le pătrundă din lipsă de aer respirabil; torţele mai întâi pălesc şi apoi se sting; niciun suflet viu n-ar reuşi să supravieţuiască acolo. Însă partea interioară a peşterii este vastă, aerisită şi are un aspect grandios.

Era locul ales pentru celebrarea căsătoriei. Prin parohiile din jur se răspândi în curând zvonul că o slujbă festivă va fi celebrată acolo. Se înţelege efectul acestei veşti asupra oamenilor lipsiţi de atâta vreme de ceremonii religioase; aşa că oamenii din ţinut se hotărâră să vină în număr mare la peşterile din Morgat. De altfel, alegerea locului ar fi trebuit să îi pună pe credincioşi la adăpost de orice surpriză.

Într-adevăr, pescarii, siliţi să asculte slujba de pe bărcile lor, puteau să scape cu uşurinţă de Albaştrii care ar fi vrut să-i surprindă pe uscat. De aceea preotul hotărâse să oficieze public.

Ziua veni; bătea un vânt dinspre est, foarte favorabil. Încă de dimineaţă, un număr mare de şalupe încărcate cu bărbaţi, femei, copii, bătrâni, părăsiră portul Douarnenez ca să traverseze golful. Spectacolul oferit de această flotilă cu pânzele ridicate şi cu pescarii

îmbrăcați cu hainele lor cele mai frumoase era magnific.

Barca lui Trégolan mergea înaintea celorlalte. Marie era fermecătoare în portul ei de soție bretonă, cu un aer de fericire, totuşi un pic melancolic. Henry o ținea de mână. Kernan era la cârmă şi bunul Locmaillé la proră.

Contele de Chanteleine plecase dis-de-dimineață, înainte de micul dejun. Trebuia ca totul să fie pregătit şi mai ales ca cel mai important personaj, preotul, să fie acolo.

Aşadar flotila porni la drum pe o mare liniştită; uneori vântul se întețea uşor; toate bărcile se înclinau împreună şi se ridicau când briza trecea. Deja târgul Douarnenez se pierdea în depărtare.

În curând peştera putu fi văzută. Nu exista o clopotniță pentru a o distinge, nici un clopot care să anunțe vesel o slujbă de căsătorie; dar evlavia tuturor oamenilor din ținut avea să o transforme într-o biserică naturală.

Când ajunseră în fața grotei, mareea nu era încă suficient de înaltă ca să se poată intra; bărcile se înşirară în ordine şi aşteptară.

Într-un târziu, valurile cuprinseră plaja, mai întâi spumegând pe nisip, apoi mai liniştit pe măsură ce urcau. Bărcile intrară şi se aşezară circular de-a lungul zidurilor de granit. Acestea, îmbrăcate cu roci roşii, aveau reflexe de cornalină care încântau privirea.

În mijlocul grotei se afla o stâncă izolată, o insuliță de câteva picioare pătrate pe care fusese ridicat un altar; câteva lumânări ardeau în sfeşnice de lemn, iar ultimele ondulări ale valurilor se sfârşeau la picioarele acelui altar, în timp ce bărcile se legănau odată cu hula mării.

Însă Marie se uita în jurul ei cu o privire nelinişti tă.

— Dar tatăl meu? îi spuse ea bretonului.

— Nu va întârzia să apară, răspunse Kernan.

— Marie, te iubesc, şopti tânărul la urechea tinerei.

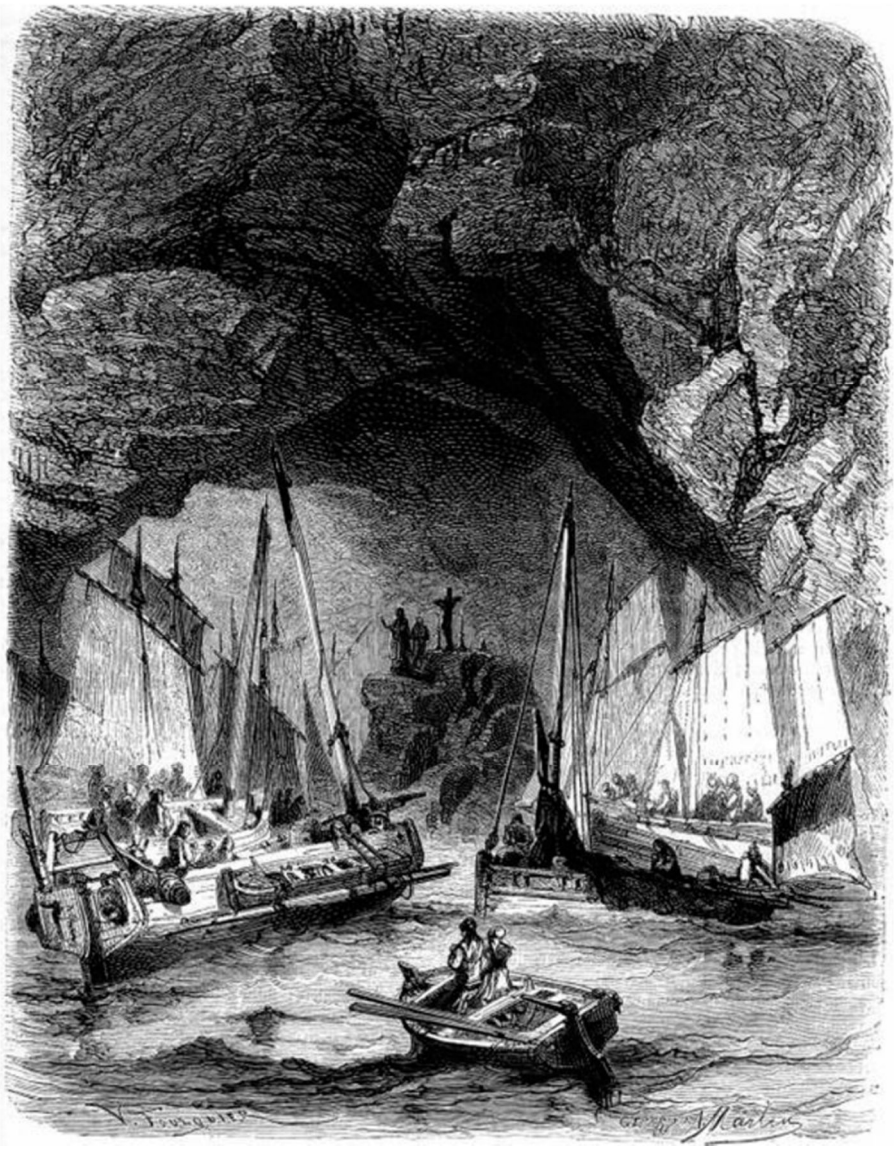

Grotele din Morgat. Desen de Foulquier

În curând, în adâncul peşterii răsună un clopoţel şi zăriră o barcă ce înainta încet; un copil scutura clopoţelul, un pescar vâslea la pro vă; la pupă preotul ducea potirul. Sosi la stâncă, se dădu jos din barcă,

aşează vasul sfânt pe altar şi se întoarse spre cei prezenţi.

— Tatăl meu! exclamă Marie.

— El! El! strigă Kernan.

Preotul acesta era contele de Chanteleine; în timp ce ai săi, uluiţi, neputând să-şi creadă ochilor, rămaseră în cea mai profundă linişte, contele începu să vorbească şi spuse:

— Fraţii mei, prietenii mei, cel care vă vorbeşte este un tată; rămas văduv, s-a făcut preot ca să vă aducă salvarea credinţei! Un sfânt episcop, ascuns aproape de Redon, i-a dat dreptul să exercite sfântul sarcedoţiu. Vine să o căsătorească pe fiica lui cu cel care a salvat-o de la eşafod şi vă cere să vă rugaţi pentru ea.

Vorbele acestea fură urmate de un freamăt. Toţi pescarii îl recunoscură pe cel care le vorbea astfel şi înţeleseră devotamentul lui sublim. Marie plângea, iar Kernan nu putea scoate o vorbă.

Lipsa contelui fu atunci înţeleasă; studiile teologice pe care le urmase în tinereţe îi permiseseră să treacă repede peste primele trepte ale stării sacerdotale şi în câteva zile fusese hirotonit preot.

Atunci, revenit lângă cei dragi, îşi folosi nopţile să îşi exercite misiunea sfântă; pleca din căsuţă pe scara exterioară fără ca cineva să-i observe lipsa şi dacă nu le spusese mai devreme prietenilor, copilei sale, taina noii sale existenţe, era pentru că nu voia să-i înspăimânte cu pericolele la care se expunea.

Contele trase barca logodnicilor până la baza stâncii şi slujba începu.

Era ceva emoţionant să-l vezi pe acest văduv devenit preot, pe tatăl care îşi căsătorea fiica; toţi erau copleşiţi de situaţia asta ciudată.

În curând murmurul rugăciunilor se amestecă cu şoaptele valurilor. Simţeai, ascultându-l, cât de emoţionată era vocea contelui.

În sfârşit veni şi momentul înălţării; clopoţelul

răsună; credincioşii se închinară într-o profundă reculegere, iar preotul ridică spre Cer ostia sfinţită când, deodată, afară se auziră strigăte.

— Foc! strigă o voce.

Şi o descărcare îngrozitoare izbucni dintr-o dată.

— Albaştrii! Albaştrii! se striga din toate părţile.

Şi toate bărcile fugiră afară sub focul unui bric de război, *Le Sans-culotte*, amarat în faţa plajei. Îşi lansase bărcile la apă şi acestea, pline de soldaţi, se îndreptau spre peşteră.

Confuzia era totală; răniţii mureau, unii încercau să se agaţe de stânci şi să ajungă pe câmpie, alţii se înecau în mijlocul fumului; nu se vedea nimic. Republicanii pătrunseră atunci în peşteră; o barcă ajunse la altar, iar un bărbat se repezi:

— Ah! Conte de Chanteleine, te-am prins, striga el, apucându-l pe preot şi predându-l soldaţilor; preot şi nobil! Te-ai aranjat bine!

Bărbatul acela era Karval. Biletul pus de Henry fusese furat de o iscoadă care supraveghea zona. Karval, dându-şi seama de ce urma să se întâmple, se îmbarcă imediat pe o navă la Brest şi veni să îi surprindă pe nefericiţi.

Kernan îl văzuse pe Karval, dar la un strigăt al contelui împinse cu putere barca şi se ascunse în partea cea mai întunecată a peşterii.

În acest timp, Karval avusese vreme să o recunoască pe Marie, spre marea lui uimire, pentru că o credea moartă; puse să fie căutată peste tot atunci când fumul se mai împrăştie şi ca să scape de duşmani Kernan nu şovăi să lanseze barca într-una din acele grote adânci unde risca să moară din lipsa aerului.

Karval înjura, blasfemia în continuare, urmărindu-şi căutările.

— Nimic! Nimic! Fata îmi scapă! Dar nu a fost executată? Pe unde au putut să fugă?

Fu scos afară din peşteră. Aceia dintre pescari care reuşiseră să ajungă la mal fugeau în toate părțile; Karval nu văzu nimic şi trebui să se mulțumească cu prinderea contelui.

Acesta fu urcat la bordul bricului care ieşi din nou în larg şi se întoarse la Brest.

În acest timp, Kernan se afla într-o situație îngrozitoare. Fata, leşinată, zăcea la picioarele sale. Henry simțea cum se sufocă. În sfârşit barca lui Karval părăsi peştera. Bretonul se grăbi atunci să plece din ascunzişul acela mortal şi o aduse pe Marie în simțiri stropindu-i fața palidă.

— Trăieşte! Trăieşte! strigă tânărul.

— Tată! murmură Marie.

Henry nu spuse nimic, în timp ce Kernan gesticula amenințător şi furios.

— Ah! Karval, te voi ucide! spuse el.

Lăsând-o atunci pe Marie în grija cavalerului, a căror cununie nu fusese încă binecuvântată, Kernan se aruncă în mare şi ajunse în fața plajei înotând; peste tot erau numai cadavre şi sânge; urcă în vârful stâncilor şi se întâlni cu nişte sărmani nefericiți care se ascundeau acolo.

— Ia spuneți, unde sunt Albaştrii? îi întrebă el.

— Acolo.

Îi arătară bricul care trecea în acel moment de capul Chèvre

— Şi preotul? întrebă Kernan.

— La bord, răspunseră pescarii.

Kernan se lăsă să alunece din vârful pantei până pe plajă şi intră în peşteră. Se aruncă din nou în apă şi ajunse la barca unde Marie era întinsă, abia respirând.

— Unde este contele? întrebă Henry.

— E dus la Brest.

— Ei bine, trebuie să mergem la Brest, exclamă Henry, să-l eliberăm sau să murim!

— E şi părerea mea, răspunse Kernan; de altfel nu ne putem întoarce la Douarnenez, nu mai suntem în siguranţă acolo; Locmaillé va duce înapoi barca, iar noi ne vom ascunde prin împrejurimile Brestului şi vom aştepta.

— Dar cum să ajungem acolo?

— Trebuie să mergem pe jos până în rada portului Brest.

— Dar Marie?

— O voi duce eu, zise Kernan.

— Voi merge singură, răspunse tânăra ridicându-se cu o putere nemaipomenită. La Brest! La Brest!

— Să aşteptăm să se lase întunericul, zise Kernan.

Toată ziua trecu în frică şi deznădejde; bieţii oameni fuseseră loviţi de fulger chiar atunci când erau mai fericiţi.

Kernan scoase barca în fluxul de seară; când veni noaptea, ajunse pe plajă, îi strânse mâna bunului Locmaillé şi, luând-o de braţ pe Marie, o luă peste câmpuri.

O jumătate de oră mai târziu, fugarii ajungeau în satul Crozon, aflat la jumătate de leghe de peşteri; dădură în drumul lor peste cadavre care încă nu se răciseră. Merseră astfel preţ de mai mult de-o oră.

Unde se duceau nefericiţii ăştia? Ce urmau să facă? Ce sperau? Cum să îl smulgă pe conte din ghearele morţii? Habar nu aveau, dar continuau să meargă. Trecură astfel prin satele Pen-av-Menez, Lescoat, Laspilleau şi ajunseră după două ore de drum la Fret, care se află deasupra radei din Brest.

Marie era vlăguită; din fericire, Kernan găsi un pescar dispus să îi treacă rada.

Urcară la bord; la ora unu dimineaţa Kernan, Marie şi Henry ajunseră la mal, nu la Brest, ci pe coasta care duce la Recouvrence, aproape de Porzik, la uşa unui han ca vai de lume, unde reuşiră să găsească o cameră.

A doua zi Kernan merse după veşti şi află despre întoarcerea bricului *Le Sans-Culotte* care făcuse o captură importantă pe coastele bretone.

Kernan se întoarse atunci la han.

— Iar acum, Henry, spuse el, vă las să aveți grijă de logodnica dumneavoastră; eu mă duc în oraş, vreau să aflu la ce să mă aştept.

Kernan plecă, urmă coasta, intră prin Recouvrence, sosi în portul Brest, îl traversă cu barca şi urcă pe lângă castel, căruia îi dădu ocol toată ziua.

Brest era pradă celei mai îngrozitoare terori; sângele curgea în valuri în locurile publice. Unul dintre membrii Comitetului Salvării Publice, Jean Bon-Saint-André, exercita aici cele mai oribile represalii.

Tribunalul revoluționar funcționa fără odihnă. Îi aduceau chiar şi pe copii să acționeze ghilotina, „ca să-i învățăm să citească în sufletul duşmanilor Republicii!”.

Nebunia se amesteca cu beția sângelui.

Kernan, întrebând pe unul şi pe altul, află că domnul conte fusese încarcerat şi condamnat la moarte. Numai că execuția lui fusese amânată dintr-un motiv atroce.

Karval voia ca fata să fie ghilotinată sub ochii tatălui său şi jurase că va pune mâna pe ea cu orice preț.

— Aşa ceva nu poate să se întâmple. Există lucruri pe care Cerul nu le-ar permite, îşi spuse simplu Kernan.

În orice caz, după ce Karval primi felicitările cluburilor şi ale proconsului, se întoarse la Douarnenez chiar în aceeaşi zi şi îşi continuă căutările.

Kernan se întoarse seara la Porzik; le spuse celor doi tineri că execuția contelui fusese amânată, fără să le zică din ce motiv şi-şi anunță intenția de a merge în fiecare zi la Brest ca să afle ce se întâmplă acolo. Dar, mai presus de toate, îi sfătui să nu iasă afară.

Marie, de altfel, era dărâmată şi muribundă. Această ultimă încercare o doborâse.

Timp de treisprezece zile Kernan plecă dimineața şi se

întoarse seara fără să aducă vreo veste nouă. Majoritatea pescarilor arestați La Morgat, împreună cu soțiile şi copiii lor, fuseseră executați. Cât despre conte, numai un miracol l-ar fi putut salva.

În seara zilei a treisprezecea, pe 26 iulie, Kernan plecă de dimineață, după cum îi era obiceiul, dar nu se întoarse şi Henry îşi petrecu noaptea într-o nelinişte îngrozitoare.

Capitolul XV
Spovedania

Întoarcerea lui Kernan fusese, de fapt, întârziată de o întâlnire neaşteptată. Era ora nouă seara; revenise disperat; era anunțată pentru a doua zi execuția fostului nobil, contele de Chanteleine. Karval, neputând să o găsească pe fată, ordonase în cele din urmă execuția.

Kernan era foarte hotărât să folosească orice mijloace ca să îl smulgă pe conte din carul ucigaş care l-ar fi dus spre eşafod. Dar, înainte să treacă la fapte, vru să îi revadă, poate pentru ultima dată, pe cavaler şi pe nepoata sa Marie. Merse deci cu paşi mari, după ce dăduse îndelung târcoale închisorii.

Traversase deja portul Brest şi urca pe străzile abrupte, ocolitoare din Recouvrence, când zări, mergând în fața lui, un bărbat a cărui înfățişare îl uimi. Întunericul nu era suficient de adânc încât să se înşele. Anumite amănunte îl făcură să se gândească că bărbatul acela era chiar cel pe care îl ura din tot sufletul. Nu trecu mult şi nu mai avu nicio îndoială.

— Karval! îşi spuse el, Karval!

Ura, mânia, dorința de răzbunare îl orbiră pentru o clipă, până în punctul în care era gata să se arunce asupra mizerabilului şi să-l omoare pe loc. Reuşi totuşi să se stăpânească.

— E al meu, spuse el, trebuie sânge-rece!

Kernan începu să-l urmărească pe Karval; îşi scoase încălțările; îl lăsă să ia oarece avans față de el ca să nu fie remarcat şi, alergând cu picioarele goale când duşmanul său dădea colțul la vreo stradă, îşi relua urmărirea ca un sălbatic din preeriile americane.

Karval o luă pe străduțele povârnite, atât de numeroase în acest cartier al oraşului. Întunericul era din ce în ce mai adânc, iar străzile deveneau pustii; Kernan trebui să se apropie de Karval ca să nu-l piardă

din ochi. De altfel, ticălosul, nebănuind prezența bretonului în oraş, nu l-ar fi recunoscut. Cu toate acestea, nu trecu mult timp până să-şi dea seama că e urmărit şi grăbi pasul. Kernan, temându-se ca nu cumva vreo uşă să se deschidă brusc în fața lui, se hotărî să-l oprească. Merse aşadar mai repede şi îl prinse aproape de drumul ocolitor, aproape de fortificațiile oraşului.

Karval dădu repede înapoi şi, cu o voce nelinişti tă, îi spuse bretonului:

— Ce vrei de la mine, cetățene?

— Vreau să îți fac un denunț, răspunse Kernan.

— Nu este nici locul, nici ora potrivită, zise Karval, simțind cum Kernan îl apucă de braț.

— Ba da... pentru un patriot aşa cum eşti tu... Treaba mea interesează Republica.

— Mă rog, ce vrei?

— O cauți pe cetățeana de Chanteleine.

— Ah! zise Karval recâştigând încredere în ura lui, ştii unde este?

— O am şi aş putea să ți-o dau, răspunse Kernan.

— Chiar acum?

— Chiar în clipa asta.

— Şi ceri în schimb? zise mizerabilul.

— Nimic. Vino, deci.

— Aşteaptă. Postul de pază a meterezelor nu e departe. O să iau câțiva oameni şi nu mai târziu de mâine cetățeana va avea capul tăiat[31] sub ochii tatălui ei.

Pumnul de fier al bretonului strânse atât de tare brațul lui Karval încât acesta nu putu să nu strige de durere. În acel moment, lumina unui felinar căzu peste

[31] În original "fera la bascule". Cel ce urma să fie ghilotinat era legat de o placă verticală, care apoi bascula la orizontală, aducându-l cu capul sub lama ghilotinei.

figura lui Kernan, iar Karval îl privi. Brusc, trăsăturile i se schimonosiră şi strigă cu o voce clară:

— Kernan! Kernan!

Vru să strige după ajutor, vocea îi pieri; tremura; acest bandit era cel mai laş dintre oameni. De altfel, avea şi de ce să fie înspăimântat; faţa lui Kernan strălucea, iar în mână ţinea un cuţit mare, al cărui vârf se sprijinea de pieptul republicanului.

— Un cuvânt şi mori, îi spuse bretonul cu o voce gravă; mă vei urma.

— Dar ce vrei? bâigui ticălosul.

— Să ţi-o arăt pe domnişoara de Chanteleine; ia-mă de braţ. Hai, fără figuri! Eşti prea slăbit; vom trece pe lângă casele locuite, chiar şi prin faţa posturilor de gardă; vei simţi mereu lama aceasta apăsată pe inimă; la cel mai mic strigăt o înfig. Dar ştiu că eşti un laş, nu vei striga.

Karval nu putu răspunde; prins ca într-o menghină de fier, îl urmă pe breton; iar cei doi bărbaţi, braţ la braţ, păreau doar doi prieteni. Kernan se îndreptă spre poarta înspre Recouvrance; de mai multe ori Kernan şi Karval se întâlniră cu trecători întârziaţi; acesta nu îndrăzni să deschidă gura; simţea vârful pumnalului care îi sfâşia hainele.

Străzile deveneau din ce în ce mai pustii; nori negri făceau noaptea şi mai întunecată. Uneori Kernan îl strângea atât de tare pe ticălos, încât gemete surde se auzeau din gura mizerabilului.

— Mă doare, spunea el.

— Nu-i nimic, răspundea bretonul.

Ajunseră în sfârşit la uşa secretă a fortificaţiei. Acolo era o poartă puternic luminată. Karval văzu soldaţii mergând şi venind la postul de gardă; nu trebuia decât să scoată un strigăt ca să se facă auzit; totuşi tăcu!

La zece paşi, santinela se plimba în sus şi în jos. În trecere, Karval îl atinse uşor pe soldat; trebuia să facă

doar un semn; nu-l făcu. Pumnalul lui Kernan îi intra în piept şi câteva picături de sânge îi trecură prin veşminte.

În curând trecură şi de dubla incintă fortificată; cei doi bărbaţi merseră un sfert de leghe pe drumul principal în cea mai mare linişte, cu Karval mereu ţintuit de Kernan; apoi bretonul o apucă la stânga pe un drum ascuns şi în curând ajunse pe unul din câmpurile necultivate şi înconjurate de pietre, care formează vârfurile stâncilor înalte de pe coastă.

Se auzea marea spărgându-se la poalele stâncilor la o sută de picioare mai jos.

Acolo, Kernan se opri.

— Acum, spuse el cu o voce gravă, dar care dovedea o hotărâre irevocabilă şi în care se simţea toată încăpăţânarea bretonă[32], acum ai să mori.

— Eu? strigă nenorocitul.

Poate că atunci ar fi vrut să strige după ajutor, însă cuvintele îi rămaseră în gât.

— Poţi să strigi, zise bretonul; poţi să ceri milă; nimeni nu te va auzi, nici măcar eu. Nimic nu te va salva. Pe legea mea de breton, în locul tău aş muri ca un om viteaz, nu precum un laş!

Karval încercă să scape, însă bretonul îl prinse cu o mână şi îl îngenunche pe pământ.

— Kernan! spuse atunci Karval cu o voce întreruptă, fie-ţi milă! Sunt bogat, am aur! Îţi voi da mult, mult! Milă! Milă!

— Să-mi fie milă de tine, nenorocitule! strigă Kernan cu un glas înfricoşător; de tine, care ai omorât-o cu mâna ta pe scumpa noastră stăpână, care l-ai arestat cu mâna ta pe stăpân, de tine care l-ai condamnat la

[32] Bretonii sunt renumiţi pentru încăpăţânarea lor. În limba franceză există expresia “têtu comme un breton”, adică “încăpăţânat ca un breton”.

moarte, de tine care aştepţi să ne arunci fiica la ghilotină! De tine, un breton renegat, hoţ, incendiator, care ai jefuit, ai dărâmat şi ai ars totul în ţinutul tău! Ah! Dumnezeu să mă ierte, mizerabilule, dar te voi omorî cu mâna mea! Aşa că mori!

Karval era întins la pământ, braţul lui Kernan se se ridica pentru a lovi, când bretonul se opri. Prin minte îi trecu deodată o idee neşteptată. În timpul acestui război, aceeaşi idee amâna adesea moartea prizonierilor republicani şi îşi avea originea în acel sentiment religios care ridicase la luptă oamenii din Vendée.

Kernan se ridicase spunând:

— Vei muri, dar nu vei muri fără spovedanie!

Karval de abia înţelegea aceste cuvinte, dar cum moartea îi fusese amânată, mai avea o slabă şansă de a scăpa; era incapabil să facă vreo mişcare. Kernan îl ridică cu o mână, vorbind cu sine însuşi, fără să fie atent la mizerabilul Karval.

— Da! Trebuie să se spovedească! Nu am dreptul să-l ucid fără spovedanie. Dar un preot! Un preot, unde să găsesc unul? Voi merge până la Brest ca să caut unul, dacă trebuie! Un juruit! Va fi la fel de bun pentru golanul ăsta!

În timpul acesta bretonul îşi continua drumul; Karval, inert, îi atârna de braţ şi picături de sânge îi marcau pe caldarâm trecerea.

Între timp, zidurile oraşului Brest îşi făcură apariţia şi Karval, în care mai exista instinctul de supravieţuire, înţelese ce şansă unică i se ivise; o dată intrat în oraş, era hotărât să strige după ajutor, chiar dacă ar fi fost ucis. Deschise aşadar ochii şi zări puţin câte puţin meterezele care se profilau în întuneric. Mai trebuiau câţiva paşi şi ar fi putut să-şi încerce ultima şansă de salvare.

În acel moment, la capătul unui drum desfundat care intersecta drumul principal, zări un bărbat care trecea.

Îşi adună atunci toate puterile, se smulse din strânsoarea bretonului şi alergă strigând:

— Salvați-mă! Salvați-mă!

Dar din două salturi Kernan îl prinse pe Karval şi, privindu-l pe acel om pe care doar întâmplarea îl aduse în fața lui, scoase un strigăt sălbatic de fericire:

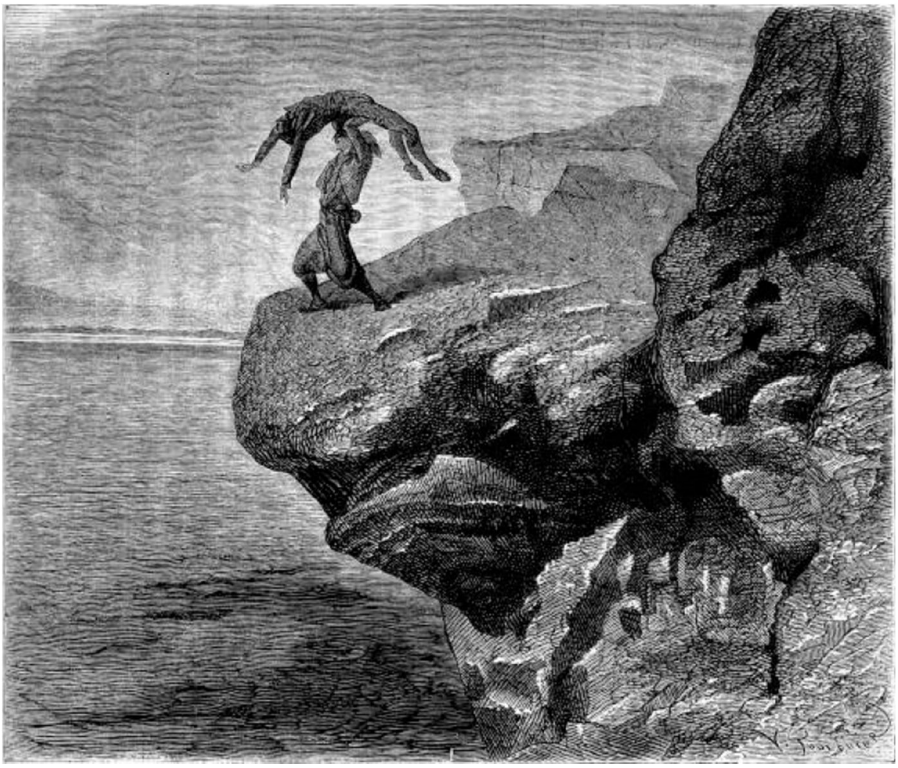

Moartea lui Karval. Desen de Foulquier

— Yvenat! strigă el, preotul Yvenat! Cine ar îndrăzni să spună că dreptatea Domnului nu e aici, Karval? Ascultă, este un preot!

Karval dădu înapoi.

— Yvenat, spuse atunci Kernan, te cunosc. Eu am fost cel care te-a salvat de pe insula Tristan. Eşti preot, acest om este condamnat la moarte, ascultă-i spovedania.

— Dar! zise preotul.

— Nu accept nicio împotrivire! Nici speranță de iertare! Supune-te!

Yvenat vru să se împotrivească; Kernan îşi ridică mâna înfricoşătoare spunându-i:

— Nu mă face să te lovesc. Ascultă spovedania acestui

bărbat. Dacă nu poate să vorbească îi voi împrospăta eu memoria; a ucis şi a furat! Nu mai are decât câteva minute să se căiască înainte de a se duce în faţa Domnului!

În momentul acela se petrecu o scenă înfiorătoare; ticălosul, căruia îi reveniseră dintr-o dată amintirile şi sentimentele din tinereţe, lecţiile copilăriei, se acuză în doi peri, plângând şi cerând iertare, fără să îl mişte nicicum pe breton. Nu ştia ce spune. Yvenat tremura din toate încheieturile, o groază teribilă pusese stăpânire pe el; preotul de-abia auzea cuvintele pe care păcătosul le rostea, fără să le înţeleagă şi, într-un târziu, nemaifăcând faţă, îi dădu repede iertarea şi se făcu nevăzut fără să îndrăznească să se uite înapoi.

Nu dispăruse bine după cotul drumului desfundat, că un strigăt sinistru răsună şi nu dură mult până când preotul înspăimântat putu să zărească un bărbat, ducând pe umeri pe altul, cum traversa câmpurile golaşe şi arunca un cadavru de pe crestele stâncilor în valurile întunecate ale golfului.

Capitolul XVI
9 Thermidor[33]

La miezul nopții Kernan se întorcea la Porzik. Spuse că tocmai îl omorâse pe Karval. Marie, tremurând toată, se întoarse în camera ei. De îndată ce plecă, bretonul îl apucă de braț pe cavaler.

— Mâine are loc execuția, spuse el.

Henry se făcu galben de groază.

— Se va întâmpla mâine, continuă Kernan, dar îl voi smulge pe stăpânul nostru din ghearele morții chiar la picioarele eşafodului sau voi muri!

— Merg cu tine, Kernan, spuse Henry.

— Dar de Marie ce se va alege?

— Marie, Marie, zise tânărul.

— De-o fi să mor, mai bine rămâneți aici. Dar să nu afle nimic sărmana copilă; mâine ori va fi orfană, ori tatăl său va fi lângă ea.

Henry ar fi vrut să mai insiste, dar se lupta cu sine însuşi, iar rațiunea, în acord cu sentimentele lui, îi dicta să rămână lângă logodnica sa.

Nici Kernan, nici Henry nu dormiră în acea noapte funestă; bretonul se ruga cu ardoare.

Dimineață, Kernan o îmbrățişă pe Marie, strânse mâna cavalerului şi merse pe drumul spre Recouvrance. Nu îşi făcuse niciun plan; se gândea să acționeze după împrejurări.

La ora şase intră în oraş şi se îndreptă spre închisoare. Aşteptă preț de două ore; văzu venind căruța vopsită în roşu. La ora opt ieşi încărcată cu condamnați; contele de Chanteleine era printre ei. Gărzile naționale îi înconjurau şi funestul cortegiu se îndreptă spre eşafod.

Pentru o clipă, contele îl zări în mulțime pe Kernan.

---

[33] A unsprezecea lună a calendarului republican francez corespunzând perioadei cuprinse între 19 iulie şi 18 august.

Puse din priviri o întrebare rapidă; ce-ar fi putut să întrebe dacă nu ce se întâmplase cu fata lui?

Kernan îi făcu semn că fiica lui era în siguranță; contele îl înțelese, pentru că un zâmbet îi apăru pe buze şi începu să se roage cu o ardoare în care se întrezărea o vie recunoştință.

Căruța înainta în mijlocul unei mulțimi de oameni. Sans-culottes din oraş, membrii cluburilor politice, toată pleava oamenilor îi insulta pe condamnați, îi amenința şi le arunca cele mai grosolane injurii. Contele mai ales, nobil şi preot, era ținta vociferărilor lor pline de ură.

Kernan mergea pe lângă căruță; după colțul unei străzi îşi făcu apariția instrumentul morții; era la mai puțin de două sute de paşi.

Deodată toată lumea se opri, mulțimea nu mai mişcă. Ceva se petrecea; se puneau întrebări; țipete se amestecu cu urlete. Se auzeau chiar aceste cuvinte:

— Destul! Destul!

— Trimiteți-i înapoi pe condamnați!

— Jos tiranii! Jos Robespierre! Trăiască Republica!

Un cuvânt explica totul. 9 Thermidor tocmai izbucnise la Paris. Telegraful, pe care Chappe făcuse să fie adoptat de Convenție cu doi ani înainte, aducea într-o clipită vestea cea mare. Robespierre, Couthon, Saint-Just pieriseră la rândul lor pe eşafod.

Imediat avu loc un fel de revoltă; erau sătui de atâta sânge. Mila avu câştig de cauză în fața furiei şi căruța funestă se opri.

Kernan se repezi imediat, îl ridică pe conte cu o forță de neînchipuit din mijlocul strigătelor şi al uralelor, iar jumătate de oră mai târziu contele era în brațele fiicei sale.

În timpul celor câteva zile de uimire care urmară după 9 Thermidor, contele şi ai săi putură să părăsească țara şi să treacă, în sfârşit, în Anglia. Dumnezeu dădu nenorocirilor lor un deznodământ la care nu putuseră

spera din partea oamenilor.

Aici se sfârşi acest episod, desfăşurat în cele mai groaznice zile ale Terorii. Ce a urmat poate ghici oricine.

Căsătoria dintre Henry şi Marie avu loc în Anglia, unde toată familia rămase timp de mai mulți ani.

De îndată ce exilații putură să se întoarcă în țară, contele fu printre primii care reveniră în Franța. Se întoarse la Chanteleine împreună cu Henry, cu fiica lui şi bravul Kernan.

Trăiră acolo fericiți şi liniştiți, contele administră liniştit mica lui parohie, preferând acest umil rol în locul nenumăratelor onoruri care îi fuseseră oferite, iar pescarii de pe coastă vorbesc şi acum cu regret şi recunoştință despre nobilul preot de Chanteleine.

Sfârşit

Jules Verne

41. Călătorie în Anglia şi în Scoția (1859)
42. Parisul în secolul XX (1960)
43. Aventurile a trei ruşi şi trei englezi în Africa Australă (1872)
44. Frații Kip (1902)
45. Cancelarul (1874)
46. Mihail Strogoff (1876)
47. Uimitoarele aventuri ale unui chinez (1879)
48. Arhipelagul în flăcări (1884)
49. Mathias Sandorf (1885)
50. Drumul Franței (1887)
51. Nord contra Sud (1887)
52. Familia fără nume (1888)
53. Doamna Branican (1891)
54. În fața steagului (1896)
55. Sfinxul ghețarilor (1897)
56. O tragedie în Livonia (1904)
57. Naufragiații de pe Jonathan (1909)
58. Povestiri
59. Călătorie prin imposibil (1882)
60. Cristofor Columb
61. Istoria marilor descoperiri vol. 1 (1870-1878)
62. Istoria marilor descoperiri vol. 2 (1879)
63. Istoria marilor descoperiri vol. 3 (1880)
64. În Magellania (1898)
65. Martin Paz (1851). Răscoala de pe vasul “Bounty” (1879)
66. Epava Cynthiei (1885)
67. Contele de Chanteleine (1865)

Jules Verne